

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ ІМЕНІ ІГОРЯ
СІКОРСЬКОГО»**

Факультет менеджменту та маркетингу

Кафедра економіки і підприємництва

«На правах рукопису»

УДК 658.8

«До захисту допущено»

Завідувач кафедри

_____ Круш П.В.

“ ____ ” _____ 2019 р.

**Дипломна робота
на здобуття ступеня бакалавра**

з напрямку підготовки 6.030504 «Економіка підприємства»

на тему: «Економічне обґрунтування напрямків зростання ефективності діяльності ПрАТ «Укргідроенерго»

Виконав: студент IV курсу, групи УЕ-52

Кушнір Ярослав Олегович

Керівник к.п.н., доцент Андрусь О.І.

Консультант з економіко-математичного

підрозділу к.е.н, доц. Кузьмінська Н.Л.

Рецензент к.е.н., доц. Черненко Н.О.

**Засвідчую, що у цій дипломній
роботі немає запозичень з праць
інших авторів без відповідних
посилань.**

Студент _____

Київ – 2019 року

Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
Факультет менеджменту та маркетингу
Кафедра економіки та підприємництва

Рівень вищої освіти - перший (бакалаврський)
Напрямок підготовки 6.030504 «Економіка підприємства»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
_____ Круш П.В.
«__» _____ 2019 р.

ЗАВДАННЯ

на дипломну роботу студенту

Кушніру Ярославу Олеговичу

1. Тема роботи: «Економічне обґрунтування напрямків зростання ефективності діяльності ПрАТ «Укргідроенерго», керівник роботи: Андрусь Ольга Іванівна, к.п.н., доцент кафедри економіки і підприємництва затверджені наказом по університету від 28.02.2019 року № 788-с.

2. Термін подання студентом роботи: 29.05. 2019 року.

3. Вихідні дані до роботи: Форма №1 «Баланс», Форма №2 «Звіт про фінансові результати», статистична звітність за 2015-2017 роки, законодавчі та нормативні акти України.

4. Зміст роботи:

I. Теоретичні засади обґрунтування зростання ефективності діяльності підприємства.

1.1. Ефективність діяльності підприємства як предмет дослідження.

1.2. Обґрунтування чинників впливу на ефективність діяльності підприємства.

1.3. Показники оцінки ефективності діяльності підприємства.

II. Аналіз сучасного стану господарської діяльності ПрАТ «Укргідроенерго».

2.1. Загальна характеристика діяльності ПрАТ «Укргідроенерго».

2.2. Аналіз фінансово-економічного стану ПрАТ «Укргідроенерго».

2.3. Діагностика показників ефективності діяльності ПрАТ «Укргідроенерго».

2.4. Економіко-математична модель оцінювання ефективності діяльності ПрАТ «Укргідроенерго».

III. Наукове обґрунтування напрямків зростання ефективності діяльності ПрАТ «Укргідроенерго».

3.1. Аналіз сучасних методів зростання ефективності діяльності ПрАТ «Укргідроенерго».

3.2. Рекомендації щодо підвищення ефективності діяльності ПрАТ «Укргідроенерго».

3.3. Обґрунтування доцільності впровадження пропонованих рекомендацій щодо підвищення ефективності діяльності ПрАТ «Укргідроенерго».

3.4. Показники ефективності реалізації запроваджених рекомендацій.

5. Перелік ілюстративного матеріалу: презентація дипломної роботи.

6. Консультанти розділів роботи:

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Розділ 2, пункт 2.4	к.е.н., доц. Кузьмінська Н.Л.		
Нормоконтроль	к.е.н., доц. Кривда О.В.		

7. Дата видачі завдання: 15.11.2018 р.

8. Календарний план виконання роботи

№ з/п	Назва етапів виконання дипломної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Затвердження теми науковим керівником	15.11.2018 р.	
2	I розділ написання д/р	28.12.2018 р.	
3	II розділ написання д/р	02.03.2019 р.	
4	III розділ написання д/р	16.04.2019 р.	
5	Попередній захист дипломної роботи	14.05.2019 р.	
6	Термін подання дипломної роботи на кафедру	01.06.2019	
7	Захист дипломної роботи	18.06 – 19.06.2019	

Студент _____

Кушнір Я.О.

Керівник роботи _____

Андрусь О.А.

РЕФЕРАТ

Дипломна робота Кушніра Ярослава Олеговича на тему «Економічне обґрунтування напрямків зростання ефективності діяльності ПрАТ «Укргідроенерго» напрям підготовки 6.030504 «Економіка підприємства», КПІ ім. І. Сікорського, 2019, Київ.

Дипломна робота складається зі вступу, 3 розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

Робота виконана в обсязі 103 сторінки, містить 1 рисунок, 22 таблиць та 1 додаток.

Мета роботи полягає в аналізі існуючих показників ефективності фінансової діяльності підприємства, а також напрямків та способів підвищення ефективності діяльності ПрАТ «Укргідроенерго».

Для економічного обґрунтування напрямків підвищення ефективності фінансових діяльності ПрАТ «Укргідроенерго» в роботі використані такі методи: логічний метод, метод горизонтального і вертикального аналізу, графічний метод, методи економіко-математичного моделювання, метод логічного узагальнення та порівняльний.

В роботі було проаналізовано показники, які характеризують діяльність підприємства та досліджено показники ліквідності, платоспроможності, ділової активності, рентабельності. Аналіз показав, що основні виробничі фонди підприємства фізично застарілі. Для того, щоб покращити дану ситуацію необхідно провести заміну виробничого обладнання, а саме генераторів та турбін.

Об'єкт дослідження – процес забезпечення ефективності господарської діяльності ПрАТ «Укргідроенерго».

Предмет дослідження – теоретичні, методичні та практичні аспекти забезпечення ефективності господарської діяльності ПрАТ «Укргідроенерго».

Ключові слова: прибутковість, підприємство, виробництво, дохід, прибуток, витрати, фінансовий стан, зобов'язання, собівартість.

ABSTRACT

Bachelor thesis of Kushnir Yaroslav Olegovich on the topic "Economic substantiation of the directions of growth of efficiency of PJSC" Ukrhydroenergo "activity direction 6.030504" Enterprise Economics ", KPI them. I. Sikorsky, 2019, Kyiv.

Thesis consists of an introduction, 3 chapters, conclusions, list of used sources and applications.

The work is executed in volume 103 pages, contains 1 drawing, 22 table and 1 application.

The purpose of the work is to analyze existing indicators of the efficiency of the financial activity of the enterprise, as well as directions and methods for improving the efficiency of PJSC "Ukrhydroenergo".

For the economic substantiation of the directions of increasing the efficiency of financial activity of PJSC "Ukrhydroenergo", the following methods were used in the work: logical method, horizontal and vertical analysis method, graphical method, methods of economical and mathematical modeling, method of logical generalization and comparative.

In the work, indicators were analyzed that characterize the activity of the enterprise and investigated indicators of liquidity, solvency, business activity, profitability. The analysis showed that the main production assets of the enterprise are physically obsolete. In order to improve this situation, it is necessary to replace the production equipment, namely generators and turbines.

The object of the research is the process of ensuring the efficiency of the economic activity of PJSC "Ukrhydroenergo".

Subject of research - theoretical, methodological and practical aspects of ensuring the efficiency of economic activity of PJSC "Ukrhydroenergo".

Key words: profitability, enterprise, production, income, profit, expenses, financial condition, liabilities, cost.

ЗМІСТ

ВСТУП	8
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОБҐРУНТУВАННЯ ЗРОСТАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	11
1.1. Ефективність діяльності підприємства як предмет дослідження	11
1.2. Обґрунтування чинників впливу на ефективність діяльності підприємства.....	19
1.3. Показники оцінки ефективності діяльності підприємства	27
Висновки до розділу I.....	35
РОЗДІЛ II. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАТ «УКРГІДРОЕНЕРГО»	38
2.1. Загальна характеристика діяльності ПрАТ «Укргідроенерго»	38
2.2. Аналіз фінансово-економічного стану ПрАТ «Укргідроенерго»	48
2.3. Діагностика показників ефективності діяльності ПрАТ «Укргідроенерго».....	58
2.4. Кореляційно-регресійний аналіз діяльності ПрАТ «Укргідроенерго»	64
Висновки до розділу II.....	69
РОЗДІЛ III. НАУКОВЕ ОБҐРУНТУВАННЯ НАПРЯМКІВ ЗРОСТАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАТ «УКРГІДРОЕНЕРГО».....	72
3.1. Аналіз сучасних підходів зростання ефективності діяльності ПрАТ «Укргідроенерго».....	72
3.2. Рекомендації щодо підвищення ефективності діяльності ПрАТ «Укргідроенерго».....	78
3.3. Обґрунтування напрямків підвищення ефективності діяльності ПрАТ «Укргідроенерго».....	89
Висновки до розділу III	96
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	98
ДОДАТКИ.....	109

ВСТУП

Актуальність обраної теми. Ефективна діяльність суб'єктів ринку значною мірою залежить від їх енергозабезпечення. Тому підвищення економічної та енергетичної ефективності підприємств-виробників електроенергії зумовлює необхідність вдосконалення всіх аспектів їх господарської діяльності. Підприємства гідроенергетики займають належне місце серед виробників електроенергії, оскільки використовують екологічно чисті відновлювальні гідроенергетичні ресурси, які забезпечують їх належну потужність, надійність та екологічну безпеку. Тому пошук напрямків ефективного використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів підприємств гідроенергетики зумовив актуальність дослідження.

Стан дослідження наукової проблеми. Дослідженню проблеми зростання ефективності господарської діяльності підприємств присвячено праці численних зарубіжних та вітчизняних дослідників. Так проблемі забезпечення ефективності підприємств в умовах ринку присвячено праці зарубіжних дослідників – Р. Зерба, М. Портера, Д. Сакса, Дж. Стренда, Р. Лукаса, Р. Солоу, І. Ансоффа, Ш. Майталя, Д.Ю. Муромцева.

Проблеми забезпечення ефективності підприємств національної економіки розкрито в роботах І.М. Бойчик, О.О. Гетьмана, В.М. Шаповала, П.В. Круша, В.І. Подвігіної, Б.М. Сердюка, Г.О. Швиданенка.

Висвітленню проблем ефективності енергетичних підприємств розкрито у працях С.Дж. Клівленда (Велика Британія), С. Дж. Морріса (США), В.С. Самсонова та М.А. Вяткіна Н.Д. Рогальова, А.Г. Зубкова, І.В. Мастерова, (Росія).

Вагомим теоретичним доробком до проблеми ефективності національних енергетичних підприємств є роботи Є.Г. Скловської, Б.М. Сердюка, С.В. Бахмачука, Т.Є. Шевченко, Б.П. Федина, Л.Г. Мельник, О.І. Карінцевої, І.М. Сотник.

Водночас проблема зростання ефективності діяльності енергетичних підприємств національної економіки все ще потребує доопрацювання та розвитку. Тому темою дослідження було обрано: «Економічне обґрунтування напрямків зростання ефективності діяльності ПрАТ «Укргідроенерго».

Зв'язок роботи з науково-дослідними темами. Дипломну роботу виконано відповідно до планів науково-дослідних робіт кафедри економіки та підприємництва Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» за темою: Державний та приватний сектори в системі управління та регулювання національного господарства (№ ДР 0116U002566), у межах якої особисто автором обґрунтовано теоретичні засади забезпечення ефективності господарської діяльності підприємства та розроблено напрямки її підвищення.

Метою дослідження є обґрунтування напрямків зростання ефективності господарської діяльності ПрАТ «Укргідроенерго».

Об'єкт дослідження – процес забезпечення ефективності господарської діяльності підприємства.

Предмет дослідження – сукупність теоретичних, методичних і практичних аспектів забезпечення ефективності господарської діяльності підприємства.

Для досягнення мети були сформульовані та послідовно розв'язувалися такі **завдання**:

1. Обґрунтувати теоретичні засади забезпечення ефективності діяльності підприємства – основні поняття, чинники та показники ефективності.
2. Охарактеризувати господарсько-правові засади діяльності ПрАТ «Укргідроенерго».
3. Проаналізувати фінансово-економічний стан ПрАТ «Укргідроенерго».
4. Здійснити діагностику показників ефективності ПрАТ «Укргідроенерго».

5. Обґрунтувати економіко-математичну модель ефективності діяльності ПрАТ «Укргідроенерго».

6. Узагальнити сучасні методи зростання ефективності діяльності підприємства.

7. Обґрунтувати напрямки зростання ефективності діяльності ПрАТ «Укргідроенерго».

8. Обґрунтувати доцільність впровадження пропонованих рекомендацій щодо підвищення ефективності діяльності ПрАТ «Укргідроенерго».

9. Спрогнозувати наслідки впровадження пропонованих напрямків зростання ефективності діяльності ПрАТ «Укргідроенерго».

Методи дослідження. В ході дослідження використовувався ряд методів дослідження. *Теоретичні методи* – аналіз, синтез, класифікація, систематизація, узагальнення економічної та методичної літератури, підручників, навчальних посібників, наукових видань з проблем дослідження дозволили обґрунтувати теоретичні основи забезпечення ефективності господарської діяльності підприємства. *Емпіричні методи* – спостереження, збір фактів дозволили проаналізувати показники виробничої діяльності та ефективність господарської діяльності ПрАТ «Укргідроенерго». *Праксиметричні методи* – вивчення й узагальнення дозволили обґрунтувати напрями та проаналізувати їх вплив на стан забезпечення ефективності господарської діяльності підприємства.

Практичне значення результатів дослідження полягає в економічному обґрунтуванні напрямків зростання ефективності діяльності ПрАТ «Укргідроенерго».

Інформаційна база дослідження – фінансова та бухгалтерська звітність підприємства, праці українських та зарубіжних дослідників проблеми ефективної діяльності підприємств енергетики, узагальнення інформації на сайті підприємства), нормативно-правові документи.

РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОБҐРУНТУВАННЯ ЗРОСТАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Ефективність діяльності підприємства як предмет дослідження

Ринкові відносини сформувалися для забезпечення потреб споживачів у товарах та послугах. Виробництво товарів і послуг в умовах ринку здійснюється на сучасних підприємствах, які можуть бути фізичними та юридичними особами.

Підприємство, на думку Бойчик І. М., є організаційно відокремленою, економічно самостійною одиницею виробничої сфери національної економіки, яка спеціалізується на виготовленні продукції, наданні послуг або виконанні робіт [13, – С. 22].

Телятник С. В. вважає, що підприємство – це організаційно відокремлена та економічно самостійна основна (первинна) ланка виробничої сфери народного господарства, що виготовляє продукцію (виконує роботу або надає платні послуги) [56, – С. 7].

Швиданенко Г. О. наголошує на тому що, підприємство є самостійним статутним суб'єктом господарювання, який має права юридичної особи та здійснює виробничу, науково-дослідницьку і комерційну діяльність з метою одержання відповідного прибутку (доходу) [59, – С. 14].

Величко наводить В. В. одразу три визначення поняття підприємства. Підприємство як самостійний господарюючий суб'єкт володіє правами юридичної особи і здійснює виробничу та комерційну діяльність з метою отримання прибутку. Підприємство як організаційно виокремлена та економічно самостійна основна (первинна) ланка виробничої сфери народного господарства виготовляє продукцію, виконує роботу або надає платні послуги. Водночас, підприємство як цілісна система з завершеним відтворювальним процесом охоплює комплекс засобів виробництва характеризуються технологічною єдністю, а також об'єднує колектив людей на засадах певних соціально-економічних відносин [17, С. 7-8].

На думку Гетьмана О. О. та Шаповала, В. І. підприємство – самостійний суб'єкт господарювання, створений компетентним органом державної влади або органом місцевого самоврядування (або іншими суб'єктами) для задоволення суспільних та особистих потреб шляхом систематичного здійснення виробничої, науково-дослідної, торговельної, іншої господарської діяльності. Під господарською діяльністю слід розуміти діяльність суб'єктів господарювання у сфері суспільного виробництва, спрямовану на виготовлення та реалізацію продукції, виконання робіт чи надання послуг вартісного характеру, що мають цінову визначеність [19, – С. 7].

Семернікова І. О. наголошує що, підприємство має самостійний баланс, розрахункові (поточні) і інші рахунки в установах банків, печатку зі своїм найменуванням, а також знак для товарів і послуг. Підприємство не має у своєму складі інших юридичних осіб [53, – С. 13].

Згідно Господарського кодексу України підприємство – основна організаційна ланка національної економіки, самостійний господарюючий статутний суб'єкт, який має права юридичної особи та здійснює виробничу, науково-дослідницьку і комерційну діяльність з метою одержання відповідного прибутку (доходу) [64].

В господарському кодексі України подана також загальноприйнята класифікація підприємств національної економіки.

За метою та характером діяльності підприємства поділяються на *комерційні*, метою діяльності яких є одержання прибутку та *некомерційні*, які не ставлять собі за мету отримання грошових економічних результатів, наприклад, громадські організації, обслуговуючі кооперативи.

За формою власності виділяють такі підприємства: *приватні* (індивідуальні, засновані на власності однієї особи; сімейні, засновані на власності і праці однієї сім'ї; приватні, засновані на власності однієї особи з правом найму робочої сили), *колективні* – засновані на власності колективу працівників підприємства, кооперативу, організації або об'єднання громадян; до них належать виробничі кооперативи, підприємства споживчої кооперації,

підприємства громадських, релігійних організацій тощо, *державні* – засновані на власності держави, *змішані*, засновані на змішаній формі власності; комунальні – засновані на власності громади адміністративно-територіальної одиниці і утворюються уповноваженим органом місцевого самоврядування на базі відокремленої частини комунальної власності і входять до сфери його управління.

За чисельністю працюючих та обсягом валового доходу від реалізації продукції за рік виокремлюють *малі підприємства* середньообліковою чисельністю до п'ятдесяти осіб та обсягом валового доходом до п'ятисот тисяч євро, *великі підприємства* середньообліковою чисельністю більше тисячі осіб з обсягом валового доходу до п'яти мільйонів євро та середні підприємства, які не належать до малих або великих, зосереджують увагу на виробництві невеликої, але стійкої номенклатури продукції; фактично займають той сегмент економіки, який не вигідний великим і не під силу малим підприємствам; такі підприємства забезпечують конкурентне середовище для великих підприємств і прагнуть зайняти свою нішу у певних ринкових сегментах.

За формою господарювання виділяють *одноосібні приватні підприємства* – власником є фізична особа або сім'я; отримує дохід (прибуток), несе весь тягар відповідальності за бізнес та ризики; *кооперативні підприємства* - це добровільні об'єднання громадян з метою спільного ведення господарської діяльності та вирішення економічних, соціально-побутових та інших питань; можуть утворюватись у різних галузях – виробничі, житлові, споживчі кооперативи тощо; *орендні підприємства* – створюються з метою здійснення підприємницької діяльності на основі оренди майна існуючого державного або комунального підприємства; орендарем є юридична особа, утворена членами трудового колективу підприємства або підрозділу, майно якого орендується; *господарські товариства* – створені юридичними та (або) фізичними особами шляхом об'єднання їх майна та участі в підприємницькій діяльності з метою одержання прибутку. [13, – С. 54-58].

Ефективність як визначальний економічний показник діяльності підприємства використовується для оцінки результатів його господарювання, використання задіяних основних засобів, оборотних коштів, трудових та інших ресурсів. Аналіз економічних першоджерел свідчить, що економісти по-різному визначають зміст поняття ефективності. Переважно ефективність це – відношення результатів господарської діяльності підприємства до здійснених витрат.

Шевченко Л. С. вважає, що функціонування та розвиток підприємства залежать від ефективності реалізації всіх напрямів, які є взаємопов'язаними та взаємодоповнюючими. Їх єдність становить зміст діяльності підприємства як суб'єкта господарювання [60, – С. 5].

На думку Горлачука В. В та Яценкової І. Г. теорія ефективності чітко розмежовує поняття ефекту і ефективності, розуміючи під першим результат заходу, а під другим – співвідношення ефекту і витрат, які його викликали. Принциповий взаємозв'язок між вказаними двома поняттями може бути виражений різницею умовного економічного результату та повних капітальних вкладень [23, – С. 329].

У своєму підручнику Гринчуцький В. І., Карапетян Е. Т., Погрішук Б. В. наголошують що економічна ефективність – це відносна величина, яка характеризує результативність будь-яких затрат. Її визначають зіставленням ефекту й затрат на його досягнення [27, – С. 221].

На думку Семернікової І. О. Ефективність діяльності підприємства залежить від впливу й урахування зовнішніх і внутрішніх умов розвитку підприємства. До зовнішніх умов відноситься та економічна система, у якій діє підприємство [53, – С. 221].

Також Семернікова І. О. та Мешкова-Кравченко Н. В. дають визначення порівняльної економічної ефективності – показника, що характеризує умовний економічний ефект, отриманий у результаті по-рівняння і вибору кращого варіанта, що може бути визначений як відношення економії від зниження

собівартості чи підвищення прибутку до різниці капітальних вкладень і інших авансованих витрат між різними варіантами [53, – С. 268].

Агаджанов Г.К. наводить класифікаційні ознаки цільових об'єктів оцінки ефективності підприємства (таблиця 1.1) [7, С. 392].

Таблиця 1.1 – Класифікація цільових об'єктів оцінки ефективності підприємства

Ефективність	Управління	Вузько (лише системи управління)		
		Широко (підприємства як системи в цілому)		Функції, підрозділи, час
	Використання ресурсів	Капіталу	Основного	Активна частина Пасивна частина
			Оборотного	Матеріальні витрати Фінансові кошти
		Праці	За категоріями персоналу (керівники, спеціалісти, службовці, основні виробничі працівники)	
			За професійною компетентністю та кваліфікацією	
		Нематеріальних активів		
	Процесів	Виробництва		
		Маркетингу		
		Інвестицій (реальних та фінансових)		
		Фінансів		
		Відносин з громадськістю (паблік рилейшенз)		
		Бізнес-процесів		
	Структур	Виробничих		За підрозділами
		Організаційних		Відповідно до ієрархії
	Комунікацій	Матеріальні потоки		
		Інформація		
Послуг	За номенклатурою та асортиментом			

Джерело: [7, – С. 392]

Ефективність діяльності підприємства є одним із найважливіших узагальнюючих показників, який характеризує її результативність.

Економічна ефективність – це досягнення найвищих результатів за оптимальних витрат живої та уречевленої праці. У західній економічній літературі набуло поширення поняття «парето-ефективність» (за ім'ям італійського економіста В. Парето), згідно з яким економічна ефективність національної економіки – це такий її стан, за якого неможливо збільшити

ступінь задоволення потреб хоча б однієї людини, якщо при цьому не погіршується становище інших членів суспільства.

Ефективність визначається відношенням результату (ефекту) до витрат, що забезпечили його отримання. Ефективність розкриває характер причинно-наслідкових зв'язків виробництва та показує не сам результат, а те, якою ціною він був досягнутий. Тому ефективність найчастіше характеризується відносними показниками, що розраховуються на основі двох груп характеристик (параметрів) - результату і витрат. Економічна ефективність характеризує результативність діяльності економічних систем (підприємств, територій, національної економіки). Основною особливістю таких систем є вартісний характер засобів (видатків, витрат) досягнення цілей (результатів), а в деяких випадках і самих цілей (зокрема, одержання прибутку). Економічна ефективність є одним із ключових інструментів формування системи економічних відносин [67].

Шеремет О. Д. і Сайфулін Р. С. вважають, що ефективність є однією з найскладніших категорій економічної науки. Вона виступає основою побудови кількісних критеріїв цінності прийнятих рішень, використовується для формування матеріально-структурної, функціональної і системної характеристик господарської діяльності [61, – 176 с.].

Прийнято розрізняти поняття економічний ефект і економічна ефективність. економічний ефект – корисний результат економічної діяльності, зиск від неї, а економічна ефективність – це категорія, що оцінюється співвідношенням отриманого ефекту та всієї суми витрат (затрат). Так, у Ковальова А.П. і Кочалоса М.К., економічний ефект – це абсолютна економія в вигляді зниження собівартості або приросту прибутку, яку отримують від впровадження певного виду конструкції машини або міроприємства за певний період, а економічна ефективність являє собою відношення економічного ефекту до капітальних вкладень [32, – С. 52].

В ринкових умовах поняття «ефективність» тісно пов'язане з використанням фінансово-виробничих ресурсів. Це зумовлено тим, що метою

кожного суб'єкта господарювання є отримання найвищого результату, досягнення якого стає можливим за умови оптимального формування й ефективного використання всіх видів ресурсів. Саме тому визначення, які наведено в економічній літературі, зводяться в основному до того, коли ефективність пропонується розглядати як відношення результату діяльності (процесу, операції, проекту) до витрат, що зумовили його отримання.

Аналізуючи теоретичні підходи як вітчизняних, так і зарубіжних науковців до економічної сутності «ефективності», Білик М.Д. називає такі характеристики:

- якісний результат певної діяльності, що характеризує її продуктивність;
- результат ефективного та раціонального використання всіх видів ресурсів;
- співвідношення конкретного кінцевого результату до витрат, що забезпечили його отримання [10, – С. 52].

Андрійчук В. Г. стверджує, що ефективність — це економічна категорія, яка відображає співвідношення між одержаними результатами і витраченими на їх досягнення ресурсами. Категорію «ефективність» він тісно пов'язує з поняттям «рентабельне ведення виробництва», причому при вимірюванні ефективності ресурси можуть бути представлені або в певному обсязі за їх первісною (переоціненою) вартістю (застосовувані ресурси), або частиною їх вартості у формі виробничих витрат (виробничо-спожиті ресурси). А економічна ефективність — це таке співвідношення між результатами виробництва і ресурсами, при якому отримують вартісні показники ефективності виробництва. При цьому можливі три варіанти вказаного співвідношення: ресурси і результати виражені у вартісній формі; ресурси – у вартісній, а результати – у натуральній формі; ресурси – в натуральній, а результати – у вартісній формі [8, – С. 397].

Сурмін Ю.П. характеризує ефективність як показник успішності функціонування системи для досягнення встановлених цілей [55, – С. 354].

Більше того, саме поняття ефективності притаманне виключно системам. З огляду на це, перед системами часто ставиться ціль досягти максимального ефекту за мінімуму витрат. Тут є дві суперечливі цілі, тому що протилежні екстремуми за цими двома критеріями ніколи не збігаються. Подібна ціль є просто нереальною, оскільки в ній порушується принцип граничної ефективності, відповідно до якого існує верхня межа ефективності будь-якої системи з обмеженими ресурсами. На практиці навряд чи можливо досягти будь-якого корисного результату без певних витрат. Частіше за все співвідношення цих суперечливих критеріїв відображається деяким функціональним взаємозв'язком кривої, для якої характерні збіг, як правило, нульового ефекту з нульовим рівнем витрат, а також зниження темпів приросту ефекту зі збільшенням витрат.

В. І. Гринчуцький визначає рентабельність як відносний показник ефективності виробництва, який характеризує рівень віддачі витрат і ступінь використання ресурсів. В основі моделі коефіцієнтів рентабельності лежить відношення прибутку (найчастіше в розрахунок показників рентабельності включають чистий прибуток) або до затрачених засобів, або до виручки від реалізації, або до активів підприємства. Таким чином, коефіцієнти рентабельності показують ступінь ефективності діяльності компанії [27, – С. 285].

Семернікова І. О. наголошує, що на практиці використовуються два варіанти виміру норми рентабельності. Це відношення прибутку до поточних витрат (собівартості), чи до авансованих вкладень (основних виробничих фондів і оборотних коштів). Обидва вимірники зв'язані між собою показником швидкості обороту авансованих вкладень. Загальна (балансова) рентабельність виробництва – розраховується як відношення балансового прибутку до середньорічної вартості основних виробничих фондів і матеріальних оборотних коштів. Рентабельність продукції (виробу) можна розрахувати по всій реалізованій продукції і по різних її видах. Рентабельність продукції

розраховують у трьох варіантах: рентабельність реалізованої продукції, товарної продукції й окремого виробу [53, – С. 237].

Таким чином, у параграфі проаналізовано ефективність діяльності підприємства як предмету дослідження. З'ясовано, що *підприємство* – це самостійний суб'єкт господарювання, створений з метою отримання прибутку та задоволення потреб суспільства. *Ефективність* як визначальний економічний показник діяльності підприємства використовується для оцінки результатів його господарювання, використання задіяних основних засобів, оборотних коштів, трудових та інших ресурсів. *Ефективність господарської діяльності підприємства* відображає результати, які поділяються на абсолютні та відносні. До абсолютних показників належить *прибуток підприємства*, а до відносних відповідно – рентабельність. Прибуток підприємства як показник результату фінансово-господарської діяльності підприємства є частиною виручки від реалізації продукції після відшкодування витрат виробничої та комерційної діяльності підприємства. *Рентабельність* як відносний показник ефективності роботи підприємства визначається відношенням прибутку до витрат та вимірюється у відсотках.

1.2. Обґрунтування чинників впливу на ефективність діяльності підприємства

Чинник в економіці, також драйвер (від англ. *driver* – рушій) – робота чи умова, що мають прямий вплив на поточну (операційну) роботу (чи структуру затрат на інші роботи) певного господарства [69].

Бойчик І. М. виділяє ряд чинників впливу на результати господарської діяльності: кількість та продуктивність задіяного обладнання, режим роботи підприємства, кваліфікаційний рівень робітників, структуру основних фондів. Величина виробничої потужності визначається питомою вагою активної частини основних фондів, оскільки саме ця частина впливає на обсяги випуску продукції. Доцільно не лише підтримувати оптимальне співвідношення між

активною і пасивною частинами, але й всередині активної частини збільшувати частку прогресивного, сучасного і високопродуктивного обладнання. Водночас Бойчик І. М. наголошує що підвищення ефективності діяльності підприємства можливе лише за рахунок низки чинників, пов'язаних з підвищенням технічного рівня виробництва, удосконаленням управління, організації виробництва і праці, зміною обсягу та структури виробництва, поліпшенням якості природних ресурсів та ін. Зокрема, *підвищення ефективності використання основних фондів* забезпечується зростанням рівня завантаження обладнання в часі, оптимізацією структури витрат з врахуванням співвідношення у них часток амортизації, витрат на оплату праці, матеріальних витрат та ін. Для прийняття певних рішень ці показники слід порівняти з аналогічними показниками найближчих конкурентів, а також виявити їх динаміку. *Збільшення оборотності оборотних коштів* як основного показника ефективності їх використання досягається завдяки прискоренню реалізації готової продукції, зменшенню обсягів незавершеного виробництва, оптимізації виробничих запасів, обґрунтованому нормуванню матеріальних ресурсів, використанню вторинних ресурсів та ін. *Підвищення ефективності використання праці* можливе за рахунок зменшення внутрішньозмінних втрат робочого часу, зменшення плинності кадрів, використання засобів механізації і автоматизації праці, вдосконалення системи стимулювання працівників. *Зростання ефективності системи управління* забезпечується удосконаленням організаційної структури управління підприємством, оптимізації рівнів управління, пошуком нових ефективних способів управлінського впливу на колектив людей тощо. *Вдосконалення організації виробничого процесу* має відбуватись шляхом впровадження нових підходів до організації робочих місць, удосконалення виробничої структури підприємства, використання більш ефективних типів виробництва тощо. *Використання технологічних резервів підвищення ефективності* виробництва є особливо актуальним для вітчизняних підприємств, оскільки їх техніко-технологічне відставання не дозволяє раціонально використовувати матеріальні ресурси, гальмує ріст продуктивності

праці, не дає можливості виробляти конкурентоспроможну продукцію [13, – С. 309].

На думку Семернікової І. О., основним чинником впливу на величину виробничої потужності, є попит на продукцію, що випускається. Якщо попит надалі зростатиме, то підприємець спробує повніше використати виробничу потужність підприємства та буде прагнути довести випуск продукції до максимально можливого і навіть більшого, ніж величина виробничої потужності, за рахунок введення додаткових капітальних вкладень, тобто розширення виробничої потужності екстенсивним шляхом [53, – С. 70].

Величко В. В. поділяє всі чинники зростання продуктивності праці (а отже й підвищення ефективності діяльності) на зовнішні та внутрішні. До зовнішніх чинників належать ті, що об'єктивно перебувають поза контролем підприємства (законодавство, політика, ринкова інфраструктура, природні ресурси). Ураховуючи їх, можна ґрунтовніше виробляти стратегію щодо продуктивності праці на перспективний період. До внутрішніх чинників належать ті, на які підприємство може впливати безпосередньо (характер продукції, технологічні процеси, матеріали, енергія, персонал, організація виробництва та праці, система мотивації тощо).

З метою планування продуктивності праці ці чинники можна об'єднати в такі групи:

- підвищення науково-технологічного рівня виробництва;
- удосконалення організації виробництва, праці й управління;
- зміна обсягу та структури продукції, що випускається;
- інші фактори [17, – С. 116].

А Мешкова-Кравченко Н. В. виділяє такі основні чинники росту продуктивності праці, як одного з факторів ефективності діяльності підприємства:

Технічний прогрес, що включає механізацію та автоматизацію виробничих процесів і впровадження передової технології на базі нового обладнання і на діючому устаткуванні; модернізацію діючого устаткування; зміну конструкції

виробів, якість сировини, застосування нових видів матеріалів і палива; підвищення якості продукції.

Поліпшення організації виробництва, праці і управління, у тому числі: збільшення норм і зон обслуговування; зміна спеціалізації виробництва; удосконалення управління виробництвом (збільшення цехів, перехід на безцехову структуру тощо); скорочення втрат робочого часу; зниження браку і відхилень від нормативних умов роботи.

Вплив природних умов: залягання вугілля, нафти, торфу, залізної руди та іншої мінеральної сировини; вміст корисного компонента в рудах; зміна глибини розробки та ін.

Зміна обсягів виробництва і відносне зменшення чисельності ПВП (робочих, керівників, фахівців і службовців).

Зміна структури виробництва, у тому числі:

- зміна питомої ваги напівфабрикатів і кооперованих поставок;
- зміна частки продукції різної трудомісткості;
- зміна частки різних методів виробництва, способів видобутку корисних копалин;
- зміна частки знову освоюваної продукції [53, – С. 180].

А Гетьман О. О. вважає що чинники підвищення ефективності функціонування підприємств зводяться до трьох напрямків:

- управління витратами і ресурсами;
- напрямки розвитку і удосконалення виробництва та іншої діяльності;
- напрями удосконалення системи управління підприємством та всіма видами його діяльності.

До першої групи мобілізації чинників можна віднести такі заходи щодо підвищення поточної виробничої діяльності підприємства: зростання продуктивності праці і зменшення зарплатоємності виготовлення продукції (тобто економія витрат живої праці); зниження загальної ресурсомісткості виробництва (зменшення енергоємності, фондомісткості, матеріаломісткості

тощо). Все це спонукає підприємство до раціонального використання природно-сировинних ресурсів. Активна мобілізація вказаних факторів передбачає здійснення таких заходів, як: прискорення впровадження результатів науково-технічного та організаційного прогресу в практику діяльності підприємства; удосконалення організаційної та виробничої систем управління, форм і методів організації діяльності, її планування і мотивації; підвищення якості і конкурентоспроможності виготовлюваної продукції; удосконалення і постійне коригування всіх видів діяльності для забезпечення їх вимогам сучасності. Всі визначені напрямки власне представляють другий напрям мобілізації факторів підвищення ефективності господарювання підприємства.

Але найважливішого значення набувають чинники, визначені третьою групою, оскільки їх мобілізація передбачає визначення місця реалізації в системі управління діяльністю. Тут доцільно розглядати внутрішні та зовнішні відносно до підприємства фактори. Адже факторами внутрішнього середовища можливо оперувати на рівні підприємства, а от зовнішніми факторами управляти майже неможливо, оскільки вони потребують зазвичай суттєвих структурних зрушень, розгалуження інфраструктури підприємства, залучення інституціональних механізмів для забезпечення належних передумов функціонування підприємства, і взагалі – удосконалення та розробки дієвих державних економічних та соціальних програм розвитку суспільства [19, – С. 469].

Як чинники, що впливають на ефективність діяльності підприємства Гринчуцький В. І. та Карапетян Е. Т. наводять фактори зовнішнього середовища підприємства. *Економічні фактори*. Багато факторів економічного зовнішнього середовища повинні постійно оцінюватися, оскільки стан економіки впливає на ціль фірми. Це темпи інфляції, платіжний баланс країни, рівень зайнятості тощо. Кожний з них може відображати або загрозу, або нову можливість для підприємства. *Політичні фактори*. Політична система істотно впливає на ділову активність підприємств, вона створює труднощі і можливості

для розвитку багатьох сфер бізнесу. Організація повинна мати чітке уявлення про політичну ситуацію в країні, бо ведення бізнесу є ризикованою справою в нестабільній політичній обстановці. *Ринкові фактори.* Ринкове середовище є постійною небезпекою для фірми. До факторів, які впливають на успіх і провал організації, належать розподіл доходів населення, рівень конкуренції в галузі, демографічні умови, що змінюються, бар'єри проникнення на ринок. *Технологічні фактори.* Аналіз технологічного середовища повинен щонайменше враховувати зміни в технологіях виробництва, застосування ЕОМ у проектуванні і наданні товарів та послуг або сучасні технології засобів зв'язку. Спостерігається прискорене впровадження інновацій у компаніях. *Фактори конкуренції.* При вивченні конкурентного середовища необхідно оцінити, наскільки сильна конкуренція, як вона впливає на організації, визначити головних конкурентів, реальні і потенційні загрози з їхньої сторони. *Фактори соціального характеру.* Ці фактори відображають соціальні процеси і тенденції, що впливають на діяльність організації (традиції, звички, ставлення людей до роботи, смаки і психологію споживачів тощо). Соціальна складова впливає на рівень попиту, вибір ринків збуту продукції, визначає параметри регіонального ринку робочої сили тощо. *Міжнародні фактори.* Керівництво фірм, які діють на міжнародному ринку, повинне постійно оцінювати і контролювати зміни в цьому середовищі. Останніми роками посилилася конкуренція з боку іноземних фірм на українському ринку і небезпека витіснення вітчизняних виробників іноземними. *Правові фактори.* Це закони й інші правові акти, що встановлюють права, відповідальність, обов'язки організації, що регулюють діяльність, включаючи обмеження на окремі її види, визначальні форми і методи захисту інтересів тощо. Від знання і дотримання прийнятих законів залежить правомірність підприємницької діяльності підприємства.

Розглядаючи внутрішнє середовище підприємства Погріщук Б. В. зазначає, що воно формується залежно від його місії і мети, яка багато в чому визначається зовнішнім середовищем. Внутрішнє середовище підприємства

складається з людей, техніки, технології, інформації, організації виробництва і управління тощо і з таких основних підсистем: соціальної, технологічної, виробничо-технічної, економічної, інформаційної, організаційної, фінансової, маркетингової, комерційної, науково-інноваційної тощо [27, – С. 19, 42].

Горлачук В. В. виділяє такі групи факторів впливу на ефективність діяльності підприємства:

- матеріально-технічні (удосконалення техніки і технології, застосування нових видів сировини, матеріалів);
- організаційні (поглиблення спеціалізації, комбінування, удосконалення системи управління організацією);
- економічні (вдосконалення систем оплати праці, участі в прибутках);
- соціальні (створення належного морально-психологічного клімату, нематеріальне заохочення, поліпшення системи підготовки і перепідготовки кадрів);
- природні умови та географічне розміщення підприємств [23, – С. 42].

Особливе місце серед організаційних чинників ефективності діяльності підприємства Іванілів О. С. приділяє *організації праці*, яка тісно пов'язана з організацією виробництва та містить такі напрями: раціональний поділ та кооперацію праці між різними категоріями, групами працюючих та між окремими виконавцями; організацію та обслуговування робочих місць; поліпшення санітарно-гігієнічних умов праці з доведенням їх до комфортних, усунення різного роду виробничих перешкод та небезпек; підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації кадрів; вивчення та системне розповсюдження передових прийомів та методів праці; організацію раціональних, науково обґрунтованих режимів праці та відпочинку; укріплення трудової та виробничої дисципліни. Велике значення в сучасних умовах мають розвиток бригадної та інших організаційних форм колективної праці, запровадження підрядних, орендних форм організації та стимулювання праці,

розвиток багатостатного та багатоагрегатного обслуговування в умовах автоматизованого та напівавтоматизованого виробництва. Всі ці напрямки зводяться в систему наукової організації праці. Водночас належна *організація управління виробництвом* також включає низку важливих напрямів. На рівні управління господарством країни до її завдань належать створення галузевих та територіальних органів управління підприємствами, забезпечення їх ефективної взаємодії, координації роботи підприємств як у межах країни, так і з близьким зарубіжжям. Організаційні фактори тісно пов'язані та являють собою єдину систему організації виробництва, праці та управління. Неповне використання організаційних факторів, наявність організаційних недоліків відбиваються на використанні робочого часу та через цей екстенсивний показник впливають на продуктивність праці. Усі втрати робочого часу, спричинені недоліками в організації праці та виробництва, за інших рівних умов майже прямо пропорційно знижують продуктивність праці, а скорочення втрат забезпечує її зростання [29, – С. 244].

Розглядаючи ефективність діяльності підприємства Шевченко Л. С. зазначає, що значний вплив на результати господарської діяльності підприємства на цільовому ринку справляє його середовище. Внутрішнє середовище підприємства утворюють суб'єкти, сили і чинники, що знаходяться всередині підприємства і контролюються ним. До них належать: персонал підприємства, сфера і мета діяльності, структура підприємства, місце в ній служби маркетингу, організаційна культура тощо. Зовнішнє середовище підприємства – це суб'єкти, сили і фактори, які впливають на господарську діяльність підприємства ззовні. Вони не контролюються ні вищим керівництвом підприємства, ні службою маркетингу[60, – С. 30].

Таким чином, у параграфі проаналізовано основні *чинники* впливу на ефективність діяльності підприємства. Вони поділяються на 2 групи – зовнішні та внутрішні. До *зовнішніх* відносяться політична ситуація, соціально-економічний стан в країні, ринкова інфраструктура, наявність та кількість природних ресурсів, рівень технічного та техніко-технологічного розвитку,

взаємодія з конкурентами, правове регулювання в країні. До *внутрішніх* відносять організаційну структуру на підприємстві, організацію праці, характер продукції, технологічні процеси та технологія виробництва, стан виробничих потужностей, інформаційне забезпечення, науково дослідна діяльність на підприємстві, фінансовий стан підприємства.

1.3. Показники оцінки ефективності діяльності підприємства

Для вимірювання ефективності господарської діяльності дослідники використовують ряд показників – засобів наведення наочних результатів підприємства.

Серед узагальнюючих показників економічної ефективності виробництва виділяють – рівень задоволення потреб ринку, виробництво продукції на одиницю витрат ресурсів, витрати на одиницю товарної продукції, прибуток на одиницю загальних витрат, рентабельність виробництва, народногосподарський ефект від використання одиниці продукції тощо.

Показники ефективності використання живої праці (трудомісткість одиниці продукції, відносне вивільнення працівників, темпи росту продуктивності праці, частка приросту продукції за рахунок росту продуктивності праці, коефіцієнт ефективності використання робочого часу, економія фонду оплати праці, випуск продукції на 1 грн. фонду оплати праці тощо).

Показники ефективності використання основних виробничих фондів (фондовіддача основних фондів, фондомісткість продукції, рентабельність основних фондів, фондовіддача активної частини основних фондів тощо).

Показники ефективності використання матеріальних ресурсів (матеріаломісткість продукції, матеріаловіддача, коефіцієнт використання найважливіших видів сировини і матеріалів, витрати палива і енергії на 1 грн. чистої продукції, економія матеріальних витрат, коефіцієнт вилучення корисних компонентів із сировини тощо).

Показники ефективності використання фінансових коштів (коефіцієнт оборотності оборотних коштів, тривалість одного обороту нормованих оборотних коштів, відносне вивільнення оборотних коштів, питомі капіталовкладення, капіталовкладення на одиницю введених потужностей, рентабельність інвестицій, строк окупності інвестицій та ін.).

Для оцінки ефективності діяльності підприємства застосовується система відносних показників *рентабельності, ліквідності, ділової активності та платоспроможності.*

Рентабельність роботи підприємства відбиває ефективність використання підприємством власних засобів з метою одержання прибутку. Серед показників ефективності виділяють:

– *коефіцієнт рентабельності активів, що використано або коефіцієнт економічної рентабельності (P_a), що характеризує рівень чистого прибутку (ЧП), генерованого всіма активами ($A_{\text{сред}}$) підприємства, що перебувають у його використанні по балансу:*

$$P_a = \frac{\text{ЧП}}{A_{\text{сред}}}, \quad (1.1)$$

де ЧП – чистий прибуток, тис. грн;

$A_{\text{сред}}$ – сума всіх активів підприємства.

– *коефіцієнт рентабельності власного капіталу або коефіцієнт фінансової рентабельності ($P_{\text{ск}}$) характеризує рівень прибутковості власного капіталу ($C_{\text{ксред}}$), вкладеного в підприємство:*

$$P_{\text{ск}} = \frac{\text{ЧП}}{C_{\text{ксред}}}, \quad (1.2)$$

де $C_{\text{ксред}}$ – власний капітал, тис. грн.

– *коефіцієнт рентабельності діяльності (P_d) характеризує ефективність господарської діяльності підприємства:*

$$P_{\text{ск}} = \frac{\text{ЧП}}{\text{ЧД}}, \quad (1.3)$$

де ЧД – Чистий дохід (чиста виручка) від реалізації товарів, робіт, послуг.

– *ефективність як власного (СК), так і позикового капіталу підприємства, інвестованого в діяльність на тривалий строк:*

$$P_{ик} = \frac{ЧП}{Скред + ДЗ}, \quad (1.4)$$

де ДЗ – довгострокові зобов'язання.

Ліквідність підприємства як показник ефективності підприємства відображає рівень покриття власних зобов'язань його активами відповідно до термінів погашення зобов'язань. До показників ліквідності підприємства відносять:

– *коефіцієнт поточної ліквідності ($K_{пл}$) - це відношення всієї суми поточних активів до загальної суми короткострокових зобов'язань:*

$$K_{пл} = \frac{A1 + A2 + A3}{П1 + П2} \quad (1.5)$$

Перевищення поточних активів над поточними пасивами забезпечує резервний запас для компенсації збитків, які може понести підприємство при розміщенні й ліквідації всіх поточних активів, крім готівки. Нормативне значення >2 ;

– *коефіцієнт швидкої ліквідності ($K_{шл}$) – це відношення ліквідних засобів перших трьох груп активів, крім запасів, до загальної суми короткострокових боргів підприємства:*

$$K_{шл} = \frac{A1 + A2 + A3 - \text{Запаси}}{П1 + П2} \quad (1.6)$$

Задовольняє звичайно співвідношення 0,7 - 1. Якщо ж більшу частку ліквідних засобів становить дебіторська заборгованість, частина якої важко вчасно стягнути, застосовується нормативне значення >1 ;

– *коефіцієнт абсолютної ліквідності ($K_{ал}$) доповнює попередні показники та визначається відношенням ліквідних засобів першої групи до всієї суми короткострокових боргів підприємства, і показує норму грошових резервів:*

$$K_{ал} = \frac{A1}{П1 + П2} \quad (1.7)$$

Що вища його величина, тим більша гарантія погашення боргів, тому що для цієї групи активів практично немає небезпеки втрати вартості у випадку ліквідації підприємства й не існує ніякого тимчасового лага для перетворення їх у платіжні засоби. Значення коефіцієнта зізнається достатнім, якщо воно становить 0,2 - 0,25.

Також аналіз ліквідності підприємства передбачає порівняння активів, згрупованих по рівнем ліквідності, із зобов'язаннями, згрупованими по термінах погашення. Для визначення ліквідності необхідно зіставити відповідні групи активів і пасивів.

Найбільш ліквідні активи (A1) - суми по всіх статтях грошових коштів, які можуть бути використані для виконання поточних розрахунків негайно. У цю групу включають також короткострокові фінансові вкладення.

Швидко реалізовані активи (A2) - активи, для обертання яких у наявні кошти потрібен певний час. У цю групу можна включити дебіторську заборгованість (платежі по якій очікуються протягом 12 місяців після звітної дати), інші оборотні активи.

Повільно реалізовані активи (A3) – найменш ліквідні активи – запаси, дебіторська заборгованість, податок на додану вартість по придбаних цінностей.

Важко реалізовані активи (A4) – необоротні активи для довготривалого використання в господарській діяльності.

Найбільш термінові зобов'язання (П1) – кредиторська заборгованість, розрахунки по дивідендах, інші короткострокові зобов'язання, а також позики.

Показники оборотності показують скільки разів у рік (або за аналізований період) «обертаються» активи підприємства. Дані показники мають велике значення при проведенні оцінки фінансового становища підприємства, оскільки швидкість обороту засобів, тобто швидкість перетворення їх у грошову форму, безпосередньо впливає на платоспроможність підприємства. Так, *коефіцієнт загальної оборотності капіталу* (ДО1) показує швидкість обороту через кількість оборотів усього

капіталу підприємства. Його зростання означає прискорення кругообігу засобів підприємства й підвищення ділової активності або інфляційна зміна цін.

$$ДО1 = \frac{BP}{B\bar{b}_{\text{серед}}}, \quad (1.8)$$

де BP – виручка від реалізації продукції, тис. грн.;

$B\bar{b}_{\text{серед}}$ – середньорічна сума валюти балансу, тис. грн.

– *коефіцієнт оборотності оборотних (мобільних) засобів (ДО2)* означає швидкість обороту в кількості оборотів всіх мобільних активів підприємства. Його зростання характеризується позитивно, якщо збігається зі зростанням ДО1. Якщо ДО2 зростає, а ДО1 знижується, то така ситуація оцінюється негативно, тому що є результатом зниження частки оборотних коштів:

$$ДО2 = \frac{BP}{O\bar{c}_{\text{серед}}}, \quad (1.9)$$

– *коефіцієнт оборотності мобільних оборотних коштів (ДО3)* відбиває число оборотів запасів підприємства за період дослідження. Позитивним буде його збільшення, а негативним - його зниження, тому що збільшуються запаси, товари, знижується попит на продукцію.

$$ДО3 = \frac{BP}{Z_{\text{серед}}}, \quad (1.10)$$

де $Z_{\text{серед}}$ - середньорічна вартість запасів.

– *Коефіцієнт оборотності готової продукції (ДО4)* означає швидкість обороту готової продукції. Зростання свідчить об збільшення попиту, зниження - про скорочення попиту й відносне збільшення запасів готової продукції.

$$ДО4 = \frac{BP}{Z_{\text{гп}} \bar{n}_{\text{серед}}}, \quad (1.11)$$

де $Z_{\text{гп}} \bar{n}_{\text{серед}}$ - середньорічний запас готової продукції.

– *Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості* показує стан відносин із покупцями та визначається за формулою:

$$DO5 = \frac{BP}{Dz_{серед}}, \quad (1.12)$$

де $Dz_{серед}$ - середньорічна дебіторська заборгованість.

Його зростання може означати скорочення продажів з розстрочкою платежу, зниження - збільшення обсягу комерційного кредиту, що надається покупцям.

– *середній термін обороту дебіторської заборгованості* ($T_{дз}$) означає середній за період строк погашення дебіторської заборгованості. Зменшення оцінюється позитивно, ріст - негативно:

$$T_{дз} = \frac{360}{DO5}, \quad (1.13)$$

– *коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості* ($DO6$) показує як швидко підприємство погашає свої поточні зобов'язання:

$$DO6 = \frac{BP}{Kz_{серед}}, \quad (1.14)$$

де $Kz_{серед}$ – середньорічна кредиторська заборгованість.

– *середній термін обороту кредиторської заборгованості* ($T_{кз}$) означає середній період повернення поточних зобов'язань підприємства. Що коротше цей період, тим ефективніша діяльність підприємства:

$$T_{кз} = \frac{360}{DO6}, \quad (1.15)$$

Важливими показниками господарської діяльності підприємства є *показники фінансової стійкості*. Їх оцінка здійснюється рядом фінансових коефіцієнтів, які визначають за даними балансу підприємства. Так, *коефіцієнт автономії* ($K_{авт}$) показує частку зобов'язань підприємства, яку покривають власні джерела. Нормативне значення $>0,5$. Зростання показника в динаміці означає збільшення фінансової незалежності й свідчить про зниження ризику фінансових утруднень у майбутніх періодах. Розрахунок здійснюється за формулою:

$$K_{авт} = \frac{B_{фр}}{З_{фр}}, \quad (1.16)$$

де $V_{\text{фр}}$ – сума власних фінансових ресурсів, тис. грн.;

$Z_{\text{вфр}}$ – загальна сума фінансових ресурсів, тис. грн.

– коефіцієнт довгострокової фінансової незалежності показує, яка частина загальної вартості активів підприємства сформована за рахунок найбільш надійних джерел фінансування і не залежить від короткострокових позикових зобов'язань.

$$K_{\text{дфн}} = \frac{B_{\text{к}} + Z_{\text{кд}}}{A}, \quad (1.17)$$

де $B_{\text{к}}$ – сума власного капіталу, тис. грн.;

$Z_{\text{кд}}$ – сума довгострокових залучених коштів, тис. грн.;

A – сума активів підприємства, тис. грн.

– коефіцієнт фінансового левериджу відображає структуру капіталу підприємства, а також, певною мірою, ризик структури капіталу. Більше значення коефіцієнта фінансового левериджу відповідає більшій частці боргового капіталу в структурі капіталу, а отже, більшому ризику структури капіталу.

$$K_{\text{фл}} = \frac{D_{\text{кб}} + I_{\text{дз}}}{B_{\text{к}}}, \quad (1.18)$$

де $B_{\text{к}}$ – сума власного капіталу, тис. грн.;

$D_{\text{кб}}$ – сума довгострокових кредитів банків, тис. грн.;

$I_{\text{дз}}$ – сума інших довгострокових зобов'язань, тис. грн.

– коефіцієнт фінансової стабільності відображає здатність компанії відповідати за своїми зобов'язаннями в середньо- і довгостроковій перспективі. Значення показника вказує на те, скільки гривень власного капіталу припадає на кожен гривню зобов'язань компанії.

$$K_{\text{фл}} = \frac{B_{\text{к}}}{D_{\text{з}} + K_{\text{з}}}, \quad (1.19)$$

де $B_{\text{к}}$ – сума власного капіталу, тис. грн.;

$D_{\text{з}}$ – сума довгострокових зобов'язань, тис. грн.;

$K_{\text{з}}$ – сума короткострокових зобов'язань, тис. грн.

– коефіцієнт маневреності власного капіталу ($K_{\text{мвк}}$) означає частку власних оборотних коштів у власному капіталі.

$$K_{\text{мвк}} = \frac{B_{\text{к}} + D_{\text{кб}} + I_{\text{дз}} - \text{НА}}{B_{\text{к}}}, \quad (1.20)$$

де $B_{\text{к}}$ – величина власного капіталу, тис. грн.;

$D_{\text{кб}}$ – сума довгострокових кредитів банків, тис. грн.;

$I_{\text{дз}}$ – сума інших короткострокових зобов'язань, тис. грн.;

НА – сума необоротних активів підприємства, тис. грн.

Для аналізу ефективності використання основних та оборотних засобів, використовують горизонтальний та вертикальний аналіз балансу підприємства, що дозволяє визначити:

- наявність, питому вагу і динаміку основних засобів у загальній вартості майна;
- наявність, питому вагу і динаміку виробничих активів у загальній вартості майна;
- наявність, питому вагу і динаміку власних та позикових коштів підприємства;
- технічний рівень й стан основних фондів (ступінь зношеності і придатності, ступінь відновлення та вибуття);
- показники оборотності оборотних коштів;
- ефективність використання майна підприємства;

Таким чином, в параграфі проаналізовано показники ефективності господарської діяльності підприємства. Дослідники виділяють 5 груп абсолютних показників ефективності. *Узагальнюючі показники економічної ефективності виробництва* (рівень задоволення потреб ринку, виробництво продукції на одиницю витрат ресурсів, витрати на одиницю товарної продукції, прибуток на одиницю загальних витрат, рентабельність виробництва, народногосподарський ефект від використання одиниці продукції та ін.). *Показники ефективності використання живої праці* (трудомісткість одиниці продукції, відносне вивільнення працівників, темпи росту продуктивності

праці, частка приросту продукції за рахунок росту продуктивності праці, коефіцієнт ефективності використання робочого часу, економія фонду оплати праці, випуск продукції на 1 грн. фонду оплати праці тощо). *Показники ефективності використання основних виробничих фондів* (фондовіддача основних фондів, фондомісткість продукції, рентабельність основних фондів, фондовіддача активної частини основних фондів і т.д.). *Показники ефективності використання матеріальних ресурсів* (матеріаломісткість продукції, матеріаловіддача, коефіцієнт використання найважливіших видів сировини і матеріалів, витрати палива і енергії на 1 грн. чистої продукції, економія матеріальних витрат, коефіцієнт вилучення корисних компонентів із сировини тощо). *Показники ефективності використання фінансових коштів* (коефіцієнт оборотності оборотних коштів, тривалість одного обороту нормованих оборотних коштів, відносне вивільнення оборотних коштів, питомі капіталовкладення, капіталовкладення на одиницю введених потужностей, рентабельність інвестицій, строк окупності інвестицій тощо). До *відносних показників ефективності* належать 4 групи показників – *рентабельності, ліквідності, ділової активності та платоспроможності*.

Висновки до розділу I

Таким чином, у розділі проаналізовано *ефективність* діяльності підприємства як предмету дослідження. З'ясовано, що *підприємство* – це самостійний суб'єкт господарювання, створений з метою отримання прибутку та задоволення потреб суспільства. Підприємство створюється компетентним органом державної влади або органом місцевого самоврядування. Видами діяльності підприємства є створення товарів, надання послуг, виконання робіт. *Ефективність* як визначальний економічний показник діяльності підприємства використовується для оцінки результатів його господарювання, використання задіяних основних засобів, оборотних коштів, трудових та інших ресурсів. Аналіз економічних першоджерел свідчить, що економісти по-різному

визначають зміст поняття ефективності. Переважно *ефективність* це – відношення результатів господарської діяльності підприємства до здійснених витрат. *Ефективність* вимірюється в *абсолютному* та *відносному* вираженні. Абсолютна ефективність виявляється в *прибутковості*, а відносна ефективність виявляється в *рентабельності*.

Основні *чинники* ефективності діяльності підприємства поділяються на *зовнішні* та *внутрішні*. До *зовнішніх* відносяться політична ситуація, соціально-економічний стан в країні, ринкова інфраструктура, наявність та кількість природних ресурсів, рівень технічного та техніко-технологічного розвитку, взаємодія з конкурентами, правове регулювання в країні. До *внутрішніх* відносять організаційну структуру на підприємстві, організацію праці, характер продукції, технологічні процеси та технологія виробництва, стан виробничих потужностей, інформаційне забезпечення, науково дослідна діяльність на підприємстві, фінансовий стан підприємства.

Дослідники виділяють декілька груп *абсолютних* показників ефективності. *Узагальнюючі показники економічної ефективності виробництва* (рівень задоволення потреб ринку, виробництво продукції на одиницю витрат ресурсів, витрати на одиницю товарної продукції, прибуток на одиницю загальних витрат, рентабельність виробництва, народногосподарський ефект від використання одиниці продукції тощо). *Показники ефективності використання живої праці* (трудомісткість одиниці продукції, відносне вивільнення працівників, темпи росту продуктивності праці, частка приросту продукції за рахунок росту продуктивності праці, коефіцієнт ефективності використання робочого часу, економія фонду оплати праці, випуск продукції на 1 грн. фонду оплати праці тощо). *Показники ефективності використання основних виробничих фондів* (фондовіддача основних фондів, фондомісткість продукції, рентабельність основних фондів, фондовіддача активної частини основних фондів і т.д.). *Показники ефективності використання матеріальних ресурсів* (матеріаломісткість продукції, матеріаловіддача, коефіцієнт використання найважливіших видів сировини і матеріалів, витрати палива і

енергії на 1 грн. чистої продукції, економія матеріальних витрат, коефіцієнт вилучення корисних компонентів із сировини тощо). *Показники ефективності використання фінансових коштів* (коефіцієнт оборотності оборотних коштів, тривалість одного обороту нормованих оборотних коштів, відносне вивільнення оборотних коштів, питомі капіталовкладення, капіталовкладення на одиницю введених потужностей, рентабельність інвестицій, строк окупності інвестицій тощо). До *відносних* показників ефективності належать чотири групи показників – рентабельності, ліквідності, ділової активності та платоспроможності.

РОЗДІЛ II. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАТ «УКРГІДРОЕНЕРГО»

2.1. Загальна характеристика діяльності ПрАТ «Укргідроенерго»

ПрАТ «Укргідроенерго» – найбільша гідроенергуюча компанія в Україні, що включена до переліку 15 найбільших підприємств державного сектору економіки, сумарні активи яких складають 70 відсотків від загального показника у держсекторі. До складу компанії входять десять станцій на річках Дніпро та Дністер: Київська ГЕС та Київська ГАЕС, Канівська ГЕС, Кременчуцька ГЕС, Середньодніпровська ГЕС, Дніпровська ГЕС-1 та Дніпровська ГЕС-2, Каховська ГЕС, Дністровська ГЕС та Дністровська ГАЕС. Канівська ГАЕС та Каховська ГЕС-2 в процесі підготовки до будівництва [71].

У 1994 році наказом Міністерства енергетики та електрифікації України від 27.12.1994 №288 «Про створення державного підприємства «Дніпрогідроенерго» реорганізовано в структурні підрозділи Дніпровську ГЕС, Дніпродзержинську ГЕС, Каскад Середньодніпровських ГЕС, Каховську ГЕС, Кременчуцьку ГЕС. На їх базі створено державне підприємство «Дніпрогідроенерго». Наказом визначено, що державне підприємство «Дніпрогідроенерго» є правонаступником державних підприємств Дніпровської ГЕС, Дніпродзержинської ГЕС, Каскаду Середньодніпровських ГЕС, Каховської ГЕС, Кременчуцької ГЕС. Виконання обов'язків директора державного підприємства «Дніпрогідроенерго» покладено на Поташника Семена Ізрайлевича.

Наказом Міністерства енергетики та електрифікації України від 07.07.1995 №120 «Про створення Державної акціонерної гідроенергогенеруючої компанії «Дніпрогідроенерго» затверджено акт оцінки цілісного майнового комплексу державного підприємства «Дніпрогідроенерго» і на базі ДП «Дніпрогідроенерго» засновано Державну акціонерну гідроенергогенеруючу компанію «Дніпрогідроенерго». Головою Правління ДАГК «Дніпрогідроенерго» призначено директора ДП «Дніпрогідроенерго»

Поташника Семена Ізрайлевича. Наказом визнано ДАГК «Дніпрогідроенерго» правонаступником ДП «Дніпрогідроенерго», і передбачено, що 100% акцій компанії залишаються у державній власності.

У 1997 році наказом Міністерства енергетики від 07.10.97 №24 «Про зміни у структурі Державної акціонерної гідроенергогенеруючої компанії «Дніпрогідроенерго» реорганізовано Каскад Середньодніпровських ГЕС і створено з 1 жовтня 1997 року у складі ДАГК «Дніпрогідроенерго» в межах існуючої чисельності персоналу та без зміни статутного фонду компанії відособлені підрозділи на правах структурних одиниць: Каскад Київських ГЕС і ГАЕС та Канівська ГЕС. Відповідно Статуту ДАГК «Дніпрогідроенерго» склад структури компанії наступний:

- Каскад Київських ГЕС і ГАЕС;
- Канівська ГЕС;
- Кременчуцька ГЕС;
- Дніпродзержинська ГЕС;
- Дніпровська ГЕС;
- Каховська ГЕС.

Відповідно рішення Правління Компанії – Управління ДАГК «Дніпрогідроенерго» та Каскаду Київських ГЕС і ГАЕС об'єднане.

У 2003 році Наказом Мінпаливенерго №831 від 31.12.2003 року «Про створення державної акціонерної компанії «Укргідроенерго» та наказом №84 від 10.02 2004 року про внесення до наказу №881 реорганізовано ДАГК «Дніпрогідроенерго» та ДАЕК «Дністрогідроенерго» шляхом їх злиття та створення на їх базі Державного акціонерного товариства «Державна акціонерна компанія «Укргідроенерго» (ДАТ «ДАК «Укргідроенерго»).

Відповідно до Указу Президента України від 22.01. 2004 №69 «Про заходи, щодо підвищення ефективності управління електроенергетичним комплексом» та Постанови КМ України від 22 червня 2004 року №794 «Про утворення Національної акціонерної компанії «Енергетична компанія України» акції і майно компанії ДАТ «ДАК «Укргідроенерго» передано у розпорядження

Національної акціонерної компанії «Енергетична компанія України». Наказом НАК «Енергетична компанія України» від 30.07.2004 р. № 3 Про затвердження Статуту ВАТ «Укргідроенерго», відповідно до Постанови КМ України від 22 червня 2004 року №794 «Про утворення національної акціонерної компанії «Енергетична компанія України» та з метою приведення установчих документів Державного акціонерного товариства «Державна акціонерна компанія «Укргідроенерго» у відповідність до чинного законодавства, найменування Державного акціонерного товариства «Державна акціонерна компанія «Укргідроенерго» викладено в такій редакції: «Відкрите акціонерне товариство «Укргідроенерго». Відповідно до Статуту ВАТ «Укргідроенерго» у склад товариства входять філії: Каскаду Київських ГЕС і ГАЕС, Канівська ГЕС, Кременчуцька ГЕС, Дніпродзержинська ГЕС, Дніпровська ГЕС, Каховська ГЕС, Дністровська ГЕС.

Наказом НАК «Енергетична компанія України» від 23.09.2005 р. № 43 «Про затвердження змін до Статуту ВАТ «Укргідроенерго» утворено та затверджено Положення про філію «Дирекція з будівництва Дністровської ГАЕС».

У 2007 році на всесвітньому форумі керівників у м. Нью-Йорк (США) ПрАТ «Укргідроенерго» увійшло до складу 100 кращих підприємств світу, які проводять реконструкцію обладнання та споруд.

У грудні 2009 року введено в експлуатацію найпотужніший в Європі перший гідроагрегат Дністровської ГАЕС, у 2014 році - введено другий гідроагрегат, у 2016 відбулося введення третього гідроагрегату. Сумарна потужність на сьогодні складає 972 МВт в генераторному режимі та 1263 МВт в насосному режимі. За проектом Дністровська ГАЕС має стати найбільшою гідроакumuлюючою станцією Європи і шостим за масштабами проектом гідроенергетики у світі. Станція дозволить зміцнити енергетичну конкурентоспроможність України, зміцнити енергетичну безпеку, врегулювати графік навантажень в енергосистемі відповідно до світових

стандартів співвідношення базової та пікової потужностей, а також стати своєрідним аварійним резервом електроенергії.

За вагомі трудові здобутки ПрАТ «Укргідроенерго» у 2006 та 2008 роках визнано переможцем Всеукраїнського конкурсу «Лідер паливно-енергетичного комплексу України» в номінації «Підприємство».

У 2009 та 2010 році за результатами оцінки фінансово-економічної діяльності проекту «ТОП 100. Рейтинг кращих Компаній України» ПрАТ «Укргідроенерго» увійшло до сотні кращих компаній України.

ПрАТ «Укргідроенерго» також визнано підприємством 2010 року за досягнення переваги над конкурентами та посіло четверте переможне місце серед 350 000 підприємств України, що підтверджено цифрами державної статистики та аудитом рейтингу.

Компанія вже котрий рік поспіль знаходиться серед лідерів найбільших платників податків Київської області та наповнює коштами районний бюджет Вишгородщини майже на 40%. За підсумками 2010 року ПрАТ «Укргідроенерго» посіло друге місце серед найбільших за обсягом підприємств платників податків області.

18 березня 2011 року на загальних зборах акціонерів на посаду Голови правління (з липня 2011 року - Генерального директора) ВАТ "Укргідроенерго" обрано Сироту Ігоря Григоровича. 9 червня 2011 року на загальних зборах акціонерів у відповідності до Закону України «Про акціонерні товариства» прийнято рішення про перейменування компанії «Укргідроенерго» з відкритого акціонерного товариства в публічне акціонерне товариство, відповідні зміни затверджено до Статуту товариства.

За результатами фінансово-економічної діяльності у 2016 році чистий прибуток ПрАТ «Укргідроенерго» склав 2,210 млрд. грн. За підсумками роботи у 2016 році товариство сплатило до бюджету зобов'язань на суму 1,757 млрд грн, що втричі більше показника 2015 року. Також у 2016 році компанія сплатила у бюджет 0,327 млрд грн дивідендів.

Впродовж 2017 року Товариство продовжувало реалізовувати заходи передбачені Програмою розвитку гідроенергетики на період до 2026 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 13.07.2016 № 552-р.

Вже більше двадцяти років успішно реалізуються великомасштабні проекти реконструкції та модернізації всього обладнання та гідротехнічних споруд станцій ПрАТ "Укргідроенерго" і на початок 2018 р. реконструйовано 68 гідроагрегатів. Завдяки цьому на 30-40 років подовжується термін експлуатації обладнання ГЕС, збільшується потужність гідроелектростанцій, суттєво підвищується безпека експлуатації обладнання та споруд, забезпечуються вимоги охорони навколишнього природного середовища, створюються та поліпшуються сучасні умови праці.

У 2017 році продовжувалася реалізація будівництва Канівської ГАЕС – одного з найбільш пріоритетних проектів ПрАТ "Укргідроенерго" в найближчій перспективі. Канівська ГАЕС має стати третьою гідроакумуючою електростанцією ПрАТ "Укргідроенерго" разом із Київською та Дністровською ГАЕС. Ведуться проектні роботи по будівництву Каховської ГЕС-II та монтажні роботи по другій черзі будівництва Дністровської ГАЕС (гідроагрегат №4).

Сумарна встановлена потужність гідроелектростанцій Товариства на 01.01.2018 р. становить 5747,6 МВт (103 гідроагрегати). Гідроелектростанціями Товариства в 2017 році вироблено 9 969,317 млн. кВт. год. електроенергії, що забезпечило отримання товарної продукції на суму 5 716 400 тис. грн. без ПДВ.

Аналіз фінансових показників ПрАТ «Укргідроенерго» за останні роки підтверджує стабільний фінансовий стан і позитивну динаміку розвитку товариства. Чистий дохід (виручка) товариства у 2017 році склав 5,7 млрд.грн. Чистий прибуток за результатами 2017 року - 1 465,5 млн. грн.

За результатами аналізу показників 2017 року в Офісі великих платників податків було визначено топ-100 найбільших платників у державі, серед яких і ПрАТ "Укргідроенерго".

Компанія ПрАТ «Укргідроенерго» — успішна українська компанія із яскравою діловою репутацією, яка експлуатує потужні ГЕС та ГАЕС, розбудовує вітчизняну гідроенергетику та робить значний внесок у забезпечення енергетичної безпеки та незалежності України.

Принцип роботи ГЕС досить простий: за допомогою будівництва штучної греблі на річці (ГЕС), або за допомогою створення штучної водойми (ГАЕС) поряд з нею, забезпечується необхідний напір води, який потрапляє на обладнання, перетворюючи кінетичну енергію течії в електричну.

Падаючи з великої висоти через водоводи, або під натиском природної течії річки, вода передає свою кінетичну енергію лопатям турбіни, та, в свою чергу, передає обертальний момент на гідроагрегати, що знаходяться у машинному залі ГЕС. А вже ці складні пристрої перетворюють механічну енергію на електричну, яка через розгалужену мережу ліній електропередач надходить безпосередньо до споживачів.

Одним із головних завдань є забезпечення стабільності та надійності роботи об'єднаної енергомережі України та генеруючих підприємств. В цьому аспекті "Укргідроенерго" відіграє важливу роль. Наші гідроелектростанції зазвичай працюють в пікових режимах навантаження і допомагають підтримувати стабільну частоту в мережі та не зупиняти роботу теплових та атомних електростанцій [66].

Київська ГЕС – перша (верхня) сходинка Дніпровського каскаду гідроелектростанцій, розташована на річці Дніпро в кількох кілометрах від Києва. Унікальність Київського гідровузла полягає в тому, що тут вперше в практиці вітчизняного гідробудівництва будівля ГЕС була об'єднана з бетонною водозливною греблею з 20 водозливами. Сьогодні будівля ГЕС шириною 51 м та довжиною 285 м сполученого типу, конструктивно поділена температурно-осадовими швами на п'ять блоків по 4 горизонтально-капсульні агрегати в кожному. Станом на 01.01.2018 р. встановлена потужність Київської ГЕС складає 440 МВт.

Канівська ГЕС — 2-й ступінь верхньої частини каскаду гідроелектростанцій на р. Дніпро. Гребля ГЕС утворює Канівське водосховище. 3 листопада 1965 на будівництві. Загальна довжина напірного фронту споруд Канівського гідровузла — 16,7 км, пропускна здатність — 19 300 м³/с при напорі 7,2 м. На Канівський ГЕС встановлено 24 горизонтально-капсульних гідроагрегати загальною встановленою потужністю 444 МВт. Одинична потужність гідроагрегатів Канівської ГЕС — 18,5 МВт. На гідроагрегатах встановлені горизонтально-капсульні агрегати поворотно-лопаткового типу, потужністю 19,2 МВт, виробництва ОАО «Турбоатом» (Харків, Україна) й генератори потужністю 18,5 МВт, напругою 3,15 кВ, виробництва НПО «Електроважмаш» (Харків). Електрична мережа скомпонована на основі жорстких блоків, кожен з яких в своєму складі має підвищувальний трансформатор потужністю 80 тис. кВА і вимикач з боку сторони 110 кВ. Середньорічне виробництво електрики Канівською ГЕС — 972 млн кВт. год. при тиску 7,4—11 м. Персонал Канівської ГЕС на 01.01.2001 р. становив 266 осіб.

Кременчуцька гідроелектростанція — гідроелектростанція на Дніпрі у місті Світловодськ. Вона є 3-м ступенем каскаду гідроелектростанцій на річці Дніпро. Дамба, на якій розташована ГЕС, утворює найбільше водосховище на Дніпрі — Кременчуцьке. Повний об'єм водосховища — 13,52 км³, корисний об'єм — 8,97 км³. До складу споруд Кременчуцького гідровузлу належать: будівля ГЕС, прилягаюча до нього бетонна водозливна гребля, земляні греблі, шлюз, ВРП-330 кВ і 154 кВ. Загальна довжина напірного фронту гідроспоруд Кременчуцької ГЕС — 12,4 км, пропускна здатність — 21000 м³/сек. На Кременчуцькій ГЕС встановлено 12 вертикальних гідроагрегатів сумарною встановленою потужністю 692 МВт. Турбіни — поворотно-лопаткового типу, потужністю 58 МВт (напір 14,2 м), виробництва ВАТ «Турбоатом» (м. Харків, Україна). Генератори — зонтичного типу, потужністю 57,2 МВт (10 шт) та 60 МВт (2 шт) і напругою — 13,8 кВ, виробництва НВО «Електроважмаш» (м. Харків, Україна). Будівля ГЕС — без машинного залу. Конструктивно

складається з 6-ти агрегатних блоків по 2 агрегати в кожному і блоку монтажного майданчику. Роль машинного залу виконує турбінне приміщення. Видача потужності здійснюється по 3-х лініях 330 кВ і 7-мох лініях 154 кВ. Середньорічне виробництво електроенергії Кременчуцькою ГЕС дорівнює 1506 млн кВт.г. при напорі 14,2 м. Персонал Кременчуцької ГЕС за станом на 1.01.2001 складався з 275 працівників. У даний час, в рамках реалізації Проекту реабілітації гідроелектростанцій Дніпрогідроенерго, який частково фінансується Світовим Банком, здійснюється реконструкція основного і допоміжного обладнання Кременчуцької ГЕС.

Середньодніпровська ГЕС (до 2016 р. Дніпродзержинська) — є 4-м ступенем середньої частини каскаду гідроелектростанцій на р. Дніпро. В експлуатації з 1963—1964 років, коли був введений поступово в дію перший з 8 агрегатів станції — в кінці листопада; струм перша гідротурбіна дала 10 грудня. На Середньодніпровській ГЕС встановлено 8 вертикальних гідроагрегатів сумарною встановленою потужністю 352 МВт. Одинична потужність гідроагрегатів Середньодніпровської ГЕС — 44 МВт. Турбіни — поворотно-лопаткового типу, потужністю 45,7 МВт, виробництва ВАТ «Турбоатом» (м. Харків, Україна). Генератори — зонтичного типу, потужністю 44 МВт і напругою 10,5 кВ, виробництва НВО «Уралелектротяжмаш» (м. Єкатеринбург, Росія). Будівля ГЕС — без машинного залу. Конструктивно вона складається з 8 секцій, з розташованими там вертикальними гідроагрегатами. Над кожним агрегатом встановлено кришку, яку можна знімати. Видача електроенергії здійснюється за допомогою схеми з 4 укрупнених блоків, кожний з яких складається з 2 генераторів і трансформатора. Середньорічне виробництво електроенергії Середньодніпровською ГЕС дорівнює 1328 млн. кВт.г. при напорі 10,5 м.

Дніпровська ГЕС, ДніпроГЕС — п'ятий ступінь нижчої частини каскаду гідроелектростанцій на річці Дніпро. Розташована у Дніпровському районі міста Запоріжжя. Загальна довжина напірного фронту гідропоруд Дніпровського гідровузлу — 1,3 км, пропускна здатність — 26900 м³/сек. На

Дніпровській ГЕС-1 встановлено 9 вертикальних гідроагрегатів сумарною встановленою потужністю 665 МВт і 1 гідроагрегат встановленою потужністю 2,6 МВт. На Дніпровській ГЕС-2 встановлено 8 гідроагрегатів, зокрема 2 вертикальних гідроагрегати зонтичного типу одиничною потужністю 104,5 МВт (з поворотно—лопатковими турбінами, 107 МВт) і 6 вертикальних гідроагрегатів зонтичного типу одиничною потужністю 113,1 МВт (з пропелерними турбінами, 115 МВт) виробництва ВАТ «Турбоатом» (м. Харків, Україна). На гідроагрегатах Дніпровської ГЕС-2 встановлені генератори напругою 13,8 кВ, виробництва НВО «Електросила» (м. Санкт-Петербург, Росія). Видача електроенергії здійснюється за допомогою схеми з 4-х блоків без вимикачів, по два гідроагрегати на один трансформатор. Кожні два блоки об'єднані в лінію — 154 кВ. Середньорічне виробництво електроенергії Дніпровською ГЕС дорівнює 4008 млн кВт. г. при напорі 34,3 м. Роботи по реабілітації обладнання Дніпрогес-1 триватимуть протягом п'яти років і повинні фінішувати у 2021. Зокрема, оновлений третій гідроагрегат має приступити до роботи в червні 2020 го року, другий – в жовтні 2021-го. Пуск першого запланований на кінець серпня 2021-го року. Загалом, в проект буде інвестовано 62 млн євро. У «Укргідроенерго» пояснюють доцільність комплексної заміни обладнання тим, що гідроагрегати виробництва американської корпорації General Electric відпрацювали понад 70 років, вичерпавши свій ресурс і гарантійні зобов'язання по генерації електроенергії.

Каховська ГЕС імені П. С. Непорожнього є шостим і останнім ступенем нижчої частини каскаду гідроелектростанцій на р. Дніпро. Загальна довжина напірного фронту гідропоруд Каховської ГЕС — 3,8 км, пропускна спроможність — 21400 м³/сек. ГЕС є підпругою Каховського водосховища. Біля ГЕС збудовано місто Нова Каховка. На Каховський ГЕС встановлено шість вертикальних гідроагрегатів загальною встановленою потужністю 351 МВт. Турбіни — поворотно-лопастевого типу, виробництва ВАТ «Турбоатом» (м. Харків, Україна). Генератори — синхронного типу, напругою 13,8 кВ, виробництва НПО «Електроважмаш» (м. Харків, Україна). Електрична мережа

скомпонована по три блоки «генератор — трансформатор» на дві системи шин ЗРУ — 154 кВ. Середньорічне виробництво електрики Каховської ГЕС становить 1489 млн кВт.год. Персонал Каховської ГЕС на 16.10.2015 р. становив 241 особу.

Дністровська ГЕС — одна з гідроелектростанцій на Дністрі (південний захід України). Унікальна за комплексним призначенням, конструктивними особливостями, компоновальними рішеннями, складом і конструкцією обладнання. Поряд з нею, на правому березі річки, разом з будівництвом ГЕС, створювалось місто енергетиків — Новодністровськ. Генеральним проектувальником Дністровського комплексного гідровузла є проектно-дослідний інститут «Укргідропроєкт». Будівництво Дністровської ГЕС почалося в 1973 році. 29 липня 1977 будівельники Дністровської ГЕС змінили русло річки поблизу селища Новодністровськ. Операція пройшла успішно і зайняла 1 годину 10 хвилин. В 1981 введено в експлуатацію два перших гідроагрегати ГЕС встановленою потужністю по 117 МВт кожний, а в 1983 році гідроелектростанція досягла своєї повної встановленої потужності — 702 МВт. Будівля ГЕС-1 є русловою, сполученою, водозливного типу, має відкритий водозлив розміщений над машинним залом.

Таким чином у параграфі здійснена загальна характеристика діяльності ПрАТ «Укргідроенерго» — найбільшої гідроенергетичної компанії в Україні. До складу компанії входять десять станцій на річках Дніпро та Дністер: Київська ГЕС та Київська ГАЕС, Канівська ГЕС, Кременчуцька ГЕС, Середньодніпровська ГЕС, Дніпровська ГЕС-1 та Дніпровська ГЕС-2, Каховська ГЕС, Дністровська ГЕС та Дністровська ГАЕС. У 2017 році загальна кількість гідроагрегатів на станціях товариства склала 103, а їх сумарна встановлена потужність досягла 5747 мВт. Компанія постійно динамічно розвивається та забезпечує покриття пікових навантажень, регулювання частоти та потужності, мобільний аварійний резерв в об'єднаній енергосистемі України.

2.2. Аналіз фінансово-економічного стану ПрАТ «Укргідроенерго»

Аналіз фінансового стану – комплекс дій щодо вивчення результатів фінансово-господарської діяльності організацій, підприємств, фірм з метою визначення ефективності використання основних фондів і оборотних коштів для реалізації програм (статутних завдань) організацій, установ, виявлення можливих недоліків, порушень, невикористаних резервів підвищення результативності діяльності.

Аналізу фінансового стану підлягають основні статті балансу та інші матеріали обліку та фінансової звітності. Вивчається раціональність формування й використання власних, запозичених та залучених коштів, відповідність сум власних оборотних коштів потребам у них, обсяг формування та виконання плану одержання прибутку. Виявляються причини недостатнього залучення джерел надходження прибутків, наявність невикористаних оборотних коштів та можливості їх мобілізації, наявність і рух запасів товарно-матеріальних цінностей, джерела їх утворення, ефективність використання кредиту і його матеріальне забезпечення. Оцінюється стан розрахунків підприємства з бюджетом, банками, постачальниками, покупцями. Визначається економічний результат обігу оборотних коштів, співвимірюються витрати з прибутками, визначаються шляхи додаткового залучення оборотних коштів з метою одержання додаткових прибутків [68].

Основні засоби є одним з найважливіших факторів виробництва. Їх стан і ефективність впливають на кінцеві результати господарської діяльності підприємств. Раціональне використання основних фондів і виробничих потужностей промислового підприємства сприяє вдосконаленню всіх техніко-економічних показників, зокрема, збільшенню виробництва, зниженню його витрат і збільшенню складності виробничих робіт. Узагальнимо в таблиці 2.1 динаміку змін основних засобів.

Таблиця 2.1 – Динаміка зміни основних засобів ПрАТ «Укргідроенерго» за 2015 – 2017 р.

Показник	2015 рік	2016 рік	2017 рік	Зміна	Темп росту	Тенденція
Сума основних засобів, тис. грн.	17305626	20924610	20890317	3584691	120,714%	Зростання

Джерело: Складено автором

З таблиці 2.1 видно, що за аналізований період величина основних засобів збільшилась на 3584691 тис. грн. або на 20,714% у період з початку 2015 до кінця 2017 року. Для детальнішого вивчення проблеми проаналізуємо майновий стан підприємства.

Фінансовий стан підприємства значною мірою залежить від його майнового стану, аналіз якого припускає вивчення складу й структури майна. На цій стадії була проаналізована діяльність підприємства, виявлені зміни в складі його майна й джерелах, встановлені взаємозв'язки різних показників. Із цією метою визначаалися співвідношення окремих статей активу й пасиву балансу, їх питома вага у валюті балансу. Аналітична характеристика складу майна підприємства відображена в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2 – Склад майна ПрАТ «Укргідроенерго» за 2015 - 2017 р.

№ з/п	Показник	На 01.01.15р., тис.грн.	Структура, %	На 01.01.15р., тис. грн.	Структура, %	Абс. зміна, тис.грн.	Темп росту, %	Зміна структури, %
1.	Усього майна	23198860	100	26676074	100	3477214	114,98	
	в тому числі							
2.	Основні засоби й необоротні активи	22008445	94,9	24580156	92,143	2571711	111,68	-2,726
3.	Оборотні (поточні) активи	1190415	5,1	2095918	7,857	905503	176,07	2,726
	в тому числі:							

Продовження таблиці 2.2

3.1.	Запаси	76017	0,33	102383	0,384	26366	134,68	0,056
3.2.	Кошти	325909	1,41	704487	2,641	378578	216,16	1,236
3.3.	Дебіторська заборгованість	627046	2,7	281697	1,056	-345349	44,92	-1,647
3.4.	Інші оборотні активи	3838	0,02	91160	0,342	87322	2375,2	0,325
4.	Витрати майбутніх періодів	451	0,02	1596	0,006	1145	353,880	0,004

Джерело: складено автором

Як видно з таблиці 2.2, майно (активи) підприємства за період 2015 - 2017 р. збільшилося на 3477214 тис. грн. або на 14,989%. Це збільшення відбулося за рахунок значного збільшення оборотних активів на 905503 тис. грн. або на 76,066 %. Частка ж цього виду майна збільшилася з 5,131% до 7,857%. Значною мірою ця зміна відбулася за рахунок значного збільшення інших необоротних активів на 87332 тис. грн. або на 2275,195% та запасів на 26366 тис. грн. або 34,684%.

У складі оборотних активів при загальному їх збільшенні є зменшення суми дебіторської заборгованості на 345349 тис. грн. або приблизно на 55%, хоча її частка в загальній сумі майна незначна (2,703% і 1,056% відповідно в 2015 р. і 2017р.). Крім того, відбулося значне збільшення витрат майбутніх періодів підприємства на 1145 тис. грн. або в 3,54 рази й, відповідно, збільшення їх частки в структурі майна на 0,004 % (з 0,002% в 2015р. до 0,006% в 2017р.). Інші необоротні активи також значно збільшилися на 87332 тис. грн. або в 22,75 рази. Однак їх частка в загальній структурі майна підприємства збільшилася всього на 0,325%.

Що стосується основних засобів і необоротних активів підприємства, то слід зазначити їх збільшення на 2571711 тис. грн. або на 111,685%. А їх частка в складі майна зменшилася на 2,726%.

Таким чином збільшення обсягу майна підприємства в 2015-2017 р. пов'язано зі значним збільшенням оборотних активів.

Відомості, які приводяться в пасиві балансу, дозволяють визначити, які зміни відбулися в структурі власного й позикового капіталу, скільки

притягнуто в оборот підприємства довгострокових і короткострокових позикових засобів.

Таблиця 2.3 – Динаміка та структур капіталу ПрАТ «Укргідроенерго» за 2015 - 2017 р.

№ з/п	Джерело капіталу	Сума, тис. грн.			Темп росту, %	Структура капіталу, %	
		На початок періоду	На кінець періоду	зміна		на початок періоду	На кінець періоду
1.	Загальна сума фінансових ресурсів	23198860	26676074	3477214	114,989%	100	100
	у тому числі						
2.	Власний капітал	18071437	20739191	2667754	114,762%	77,898%	77,745%
2.1.	Власні оборотні кошти						
3.	Позиковий капітал	5127423	5936883	809460	115,787%	22,102%	22,255%
3.1.	Довгострокові зобов'язання і забезпечення	3767283	4585115	817832	121,709%	16,239%	17,188%
3.2.	Поточні зобов'язання і забезпечення	1360140	1351768	-8372	99,384%	5,863%	5,067%
3.2.3.	Кредиторська заборгованість	636169	578705	-57464	90,967%	2,742%	2,169%
4.	Забезпечення майбутніх витрат і платежів	0	0	0	0	0	0

Джерело: складено автором

Аналіз даних таблиці 2.3 показує, що за період 2015-2017 р. на підприємстві сума фінансових ресурсів збільшилася на 3477214 тис. грн. або на 14,989%, у тому числі за рахунок власного капіталу на 2667754 тис. грн. або 14,762%. За рахунок збільшення позикового капіталу сума фінансових ресурсів виросла на 809460 тис. грн. або на 15,767% в порівнянні з попереднім періодом. Цей ріст відбувся в основному за рахунок збільшення довгострокових зобов'язань підприємства.

В 2015 році майно підприємства на 77,898% було утворено за рахунок власного капіталу й на 22,102% за рахунок позикових засобів. В 2017 році відбулися незначні зміни в структурі джерел формування майна: частка

власного капіталу знизилася до 77,745%, а частка позикового капіталу збільшилася до 22,255% або на 0,153%.

Зробимо аналіз динаміки й структури власного й позикового капіталу підприємства (таблиця 2.4).

Таблиця 2.4 – Динаміка структури власного капіталу ПрАТ «Укргідроенерго» за 2015 – 2017 р.

Вид капіталу	Наявність засобів, тис. грн.			Темп росту, %	Структура, %	
	На початок періоду	На кінець періоду	Зміна		На початок періоду	На кінець періоду
1. Зареєстрований (пайовий) капітал	1118553	1118553	0	100	6,190	5,393
2. Додатковий	6623569	6606150	-17419	99,737	36,652	31,853
3. Резервний	155	155	0	100	0,001	0,001
4. Неоплачений капітал	0	0	0	0	0	0
5. Нерозподілений прибуток (збиток)	10329160	13014333	2685173	125,996	57,157	62,752
Разом	18071437	20739191	2667754	114,762	100	100

Джерело: складено автором

Аналіз даних таблиці 2.4 показує, що за аналізований період власний капітал підприємства збільшився на 2667754 тис. грн. або на 14,762%. Це обумовлено збільшенням нерозподіленого прибутку на 2685173 тис. грн. або на 25,996%. Водночас зареєстрований (пайовий) і резервний капітал в 2017 р. залишилися на тому ж рівні, що й в 2015 р., а величина додаткового капіталу зменшилась на 17419 тис. грн. або на 0,263%, що є позитивною тенденцією.

Що стосується динаміки структури власного капіталу, то відбулося зменшення практично всіх видів капіталу, крім нерозподіленого прибутку, який у 2015 р. становив найбільшу питому частку – 57,157%, тоді як у 2017 р. нерозподілений прибуток також склав найбільшу питому вагу серед інших джерел власного капіталу – 62,752%.

Таким чином, збільшення власного капіталу підприємства може свідчити про те що у підприємства достатньо власних засобів для формування ресурсів,

тобто про підвищення фінансової незалежності підприємства від зовнішніх інвесторів і кредиторів. Для перевірки фінансової незалежності підприємства проаналізуємо динаміку структури позикового капіталу (таблиця 2.5).

Таблиця 2.5 – Динаміка структури позикового капіталу
ПрАТ «Укргідроенерго» за 2015 - 2017 р.

Джерело капіталу	Значення показників, тис. грн.			Темп росту, %	Структура, %	
	На початок періоду	На кінець періоду	Зміна		На початок періоду	На кінець періоду
Довгострокові зобов'язання	3767283	4585115	817832	121,709	73,473	77,231
у тому числі						
Відстрочені податкові зобов'язання	687685	477039	-210646	69,369	13,412	8,035
Пенсійні зобов'язання	32786	64536	31750	196,840	0,639	1,087
Довгострокові кредити банків	1948215	3202660	1254445	164,389	37,996	53,945
Інші довгострокові зобов'язання	1068144	809127	-259017	75,751	20,832	13,629
Довгострокові забезпечення	2355	3655	1300	155,202	0,046	0,062
Цільове фінансування	28098	28098	0	0	0,548	0,473
Поточні зобов'язання	1360140	1351768	-8372	99,384	26,527	22,769
кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	636169	578705	-57464	90,967	12,407	9,748
поточні зобов'язання по розрахунках, з них:	324234	107989	-216245	33,306	6,324	1,819
з бюджетом	324043	92551	-231492	28,561	6,320	1,559
по страхуванню	3	46	43	1533,333	0	0,001
по оплаті праці	138	275	137	199,275	0,003	0,005
за одержаними авансами	50	15117	15067	30234,000	0,001	0,255

Продовження таблиці 2.5

з учасниками	0	0	0	0	0	0
по внутрішніх розрахунках	0	0	0	0	0	0
інші поточні зобов'язання	60975	238128	177153	390,534	1,189	4,011
Разом позиковий капітал	5127423	5936883	809460	115,787	100	100

Джерело: складено автором

Дані таблиці 2.5 показують, що за звітний період сума позикових засобів збільшилася на 809460 тис. грн. або на 15,787%. Особливу увагу привертають довгострокові кредити банків що тимчасово використовуються в обороті підприємства до моменту настання строків їх погашення. В 2017 р. сума цих кредитів зросла на 1254445 тис. грн. або на 64,389%. Спостерігається зменшення інших довгострокових зобов'язань з 1068144 тис. грн. або 20,832% у 2015 році до 809127 або 13,629% у 2017 році. Різниця становить 259017 тис. грн.

У той же час знизилися поточні зобов'язання по розрахунках на 216245 тис. грн., тобто підприємство на 231492 тис. грн. розрахувалося з бюджетом, Але в той же час збільшилися поточні зобов'язання за іншими розрахунками, на 43 тис. грн. або 1533,333% – по страхуванню, на 137 або 199, тис. грн. – по оплаті праці. По статті інші поточні зобов'язання відбулося збільшення на 177153 тис. грн. або на 390,534%.

У структурі позикового капіталу в 2015р. провідне довгострокові зобов'язання, вони становили 3767283 тис. грн або 73,473%, в той час як поточні зобов'язання становили 1360140 тис. грн або 26,527%. В 2017р. не відбулося серйозних змін у структурі позикового капіталу. Частка довгострокових зобов'язань підвищилася до 4585115 тис. грн. або 77,231%.

Отже, спостерігається зростання позикових засобів підприємства, а саме довгострокових зобов'язань.

Слід зауважити, у підприємства відсутні короткострокові кредити банків, розрахунки по позабюджетних платежах. Доповнимо абсолютні показники

відносними показниками ефективності діяльності. Показники ліквідності підприємства наведені у таблиці 2.6.

Таблиця 2.6 – Показники ліквідності ПрАТ «Укргідроенерго» за 2015 – 2017 р.

Показник	2015	2016	2017	Зміна	Тенденція
1. Коефіцієнт загальної (поточної) ліквідності	0,875	1,755	1,551	0,676	Зростання
2. Коефіцієнт проміжної (швидкої) ліквідності	0,819	1,696	1,475	0,656	Зростання
3. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,240	0,785	0,780	0,540	Зростання

Джерело: складено автором

Коефіцієнт загальної (поточної) ліквідності як здатність підприємства забезпечити свої короткострокові зобов'язання з найбільше легко реалізованої частини активів – оборотних коштів при його нормативному значенні 1 та більше у 2015 році був меншим за одиницю, однак у 2016 і 2017 роках значно зріс та становив 1,755 і 1,551 відповідно, що свідчить про належний рівень ліквідності та своєчасне погашення поточних зобов'язань підприємства за рахунок поточних активів.

Коефіцієнт поточної (швидкої) ліквідності як свідчення достатності ліквідних оборотних коштів з його оптимальним значенням 0,5-1 і вище показує, що в 2015 році становив менше одиниці, однак у 2016 та 2017 роках зріс та в 2017 році склав – 1,475, що свідчить про достатність власних ліквідних оборотних коштів підприємства для своєчасного розрахунку за зобов'язаннями.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності у 2015 році становив – 0,240, у 2016 – 0,785, а в 2017 - 0,780, що свідчить про можливості підприємства погасити власні короткотермінові зобов'язання найближчим часом.

Проаналізуємо показники ділової активності підприємства (таблиця 2.7).

Таблиця 2.7 – Показники ділової активності ПрАТ «Укргідроенерго» за 2015 – 2017 р.

Показник	2015	2016	2017	Зміна	Тенденція
1. Коефіцієнт загальної оборотності капіталу	0,201	0,249	0,221	0,020	Зростання
2. Коефіцієнт оборотності оборотних (мобільних) засобів	4,452	3,281	2,506	-1,946	Спад
3. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	11,181	8,089	10,050	-1,131	Спад
4. Середній строк обороту дебіторської заборгованості	32,196	44,506	35,822	3,626	Зростання
5. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	8,757	8,625	8,574	-0,183	Спад
6. Середній строк обороту кредиторської заборгованості	41,111	41,740	41,986	0,875	Зростання
7. Коефіцієнт оборотності власного капіталу	0,254	0,315	0,281	0,027	Зростання

Джерело: складено автором

Аналіз динаміки *коефіцієнта загальної оборотності капіталу* вказує на швидкість обороту капіталу підприємства. Його значення впродовж аналізованого періоду склали в 2015 році – 0,201, 2016 – 0,249 та 2017 – 0,211., що показує загальну тенденцію зростання та свідчить про прискорення обороту капіталу підприємства та підвищення його ділової активності.

Показники *коефіцієнта оборотності оборотних (мобільних) засобів* як критерію ділової активності вимірює ефективність використання оборотних активів підприємства. Його динаміка впродовж аналізованого періоду має спадну тенденцію (у 2015 році – 4,452, а в 2016 та 2017 – 2,506), що свідчить

про недостатність ресурсів підприємства для забезпечення поточної ділової активності.

Значення коефіцієнта оборотності власного капіталу впродовж досліджуваного періоду в 2016 році мала позитивну тенденцію (+ 0,315) порівняно з попереднім 2015 роком (0,254), однак в 2017 році спостерігається зниження показника у порівнянні з 2016 роком (0,281). І хоча в аналізованому періоді в цілому спостерігається позитивна динаміка збільшення цього показника,, однак його зростання відбувається не надто швидко.

Коефіцієнти оборотності дебіторської та кредиторської заборгованості – показники обороту дебіторської або кредиторської заборгованості за рік. Специфіка господарської діяльності ПАТ «Укргідроенерго» не дозволяє скоротити рівень дебіторської заборгованості, адже це підприємство продає специфічний товар – електроенергію. Аналіз показників показує, що коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості майже не змінився протягом 3 років та навіть має слабку тенденцію до зменшення, тому неможливо говорити про певну економічну тенденцію.

Проаналізуємо показники платоспроможності підприємства (таблиця 2.8).

Таблиця 2.8 – Показники платоспроможності ПАТ «Укргідроенерго» за 2015 – 2017 р.

Показник	2015	2016	2017	Зміна	Тенденція
1. Коефіцієнт автономії (платоспроможності)	0,779	0,796	0,777	-0,002	Спад
2. Коефіцієнт довгострокової фінансової незалежності	0,909	0,916	0,928	0,019	Зростання
3. Коефіцієнт фін. Левериджу	0,167	0,151	0,193	0,026	Зростання
4. Коефіцієнт фінансової стабільності	3,524	3,895	3,493	-0,031	Спад
5. Коефіцієнт маневреності власного капіталу	-0,051	0,018	0,008	0,043	Зростання

Джерело: складено автором

Всі показники даної групи за аналізований період мають практично сталі значення протягом 3 років.

Таким чином у параграфі 2.2 були проаналізовані абсолютні та відносні показники фінансово-економічного стану ПрАТ «Укргідроенерго». Активи підприємства за період з 2015 по 2017 роки зросли на 3477214 тис. грн. або на 15%, що відбулося за рахунок значного збільшення інших необоротних активів. Величина основних засобів у період з 2015 до 2017 року збільшилась на 3584691 тис. грн. або на 20,714%, що свідчить про належний стан інвестиційної діяльності підприємства. В аналізованому періоді власний капітал продовжував домінувати в структурі фінансових ресурсів підприємства. Частка власного становила 77,745%. А це означає, що у підприємства достатньо власних засобів для підвищення власної фінансової незалежності.

Спостерігається зменшення інших довгострокових зобов'язань з 1068144 тис. грн. до 809127 тис. грн. 2017 році. Отже, спостерігається зростання позикових засобів підприємства, а саме довгострокових зобов'язань.

Водночас, в ході дослідження була виявлена значна зношеність основних фондів ПрАТ «Укргідроенерго» – генераторів та турбін, які впродовж більш, ніж 50 років виконували власні виробничі функції та фізично й морально застаріли. Припускаємо, що заміна основних фондів дозволить ПрАТ «Укргідроенерго» суттєво підвищити ефективність господарської діяльності та відповідно сприятиме збільшенню прибутків у майбутньому.

2.3. Діагностика показників ефективності діяльності ПрАТ «Укргідроенерго»

У ході діагностики показників ефективності діяльності ПрАТ «Укргідроенерго» доцільно проаналізувати фінансові результати, динаміку прибутку, визначивши його вплив на формування тарифів електроенергії, рентабельність виробничих фондів та визначити можливості зростання ефективності діяльності підприємства.

Як зазначалося в параграфі 1.1 ефективна діяльність підприємства визначається величиною його прибутку та рентабельності. Показники

рентабельності характеризують відносну прибутковість або прибутковість, вимірювану у відсотках до витрат засобів або капіталу. У практиці аналізу застосовують три групи показників: рентабельність окремих видів продукції, рентабельність вкладень у підприємство, рентабельність діяльності.

Аналіз фінансової звітності (Звіт про фінансові результати. Форма №2) за 2015 – 2017 роки показує, що чистий прибуток за аналізований період склав:

2015 рік – 1090543 тис. грн.

2016 рік – 2209718 тис. грн.

2017 рік – 1465533 тис. грн.

Як бачимо, чистий прибуток підприємства збільшився за аналізований період на 374990 тис. грн або на 34,386 %.

Значна частка активів підприємства зумовлює необхідність аналізу рентабельності його діяльності як відношення чистого прибутку до виручки від реалізації. Рентабельність активів ПрАТ «Укргідроенерго» у 2015 році склала 1090543 тис. грн. / 4469210 тис. грн. – 0,244 (24,4 %), у 2016 році становила 2209718 тис. грн. / 5997813 тис. грн. – 0,368 (36,8 %), що на 12,4 % більше ніж у попередньому році, та в 2017 – 1465533 тис. грн. / 5716400 тис. грн. – 0,256, що свідчить про зниження ефективності діяльності підприємства, яку передусім пов'язуємо зі зношеністю його основних фондів. Узагальнимо динаміку чистого прибутку та рентабельності в таблиці 2.9.

Таблиця 2.9 – Динаміка чистого прибутку та рентабельності ПрАТ «Укргідроенерго» за 2015 – 2017р.

Показник	2015 рік	2016 рік	2017 рік	Зміна	Темп росту	Тенденція
Чистий прибуток, тис. грн.	1090543	2209718	1465533	374990	134,386%	Зростання
Чистий дохід, тис. грн.	4469210	5997813	5716400	1247190	127,906%	Зростання
Рентабельність	0,244	0,368	0,256	0,012	1,236%	Зростання

Джерело: складено автором

Фінансові результати діяльності підприємства характеризуються сумою отриманого прибутку й рівнем рентабельності, які залежать від виробничої, постачальницької, маркетингової й фінансової діяльності підприємства, інакше кажучи, ці показники характеризують всі сторони господарювання. Тому фінансові результати діяльності підприємства вивчають при аналізі фінансового стану підприємства.

На першому етапі була здійснена загальна оцінка рівня й динаміки фінансових результатів (таблиця 2.10).

Аналіз рівня й динаміки фінансових результатів в 2015-2017 р. показав, що в 2017 році був отриманий прибуток у розмірі 1465533 тис. грн. проти прибутку в 1090543 тис. грн. в 2015 р. Чистий прибуток збільшився на 374990 тис. грн. або 134,386%. Таким чином, підприємство по цьому показнику має значний ріст.

Істотним є одержання прибутку від операційної діяльності в розмірі 2141553 тис. грн.

Таблиця 2.10 – Загальна оцінка рівня й динаміки фінансових результатів
ПрАТ «Укргідроенерго» за 2015 – 2017р.

Види фінансових результатів	2015 р.	2017 р.	Зміна	Темп росту, %
Дохід від реалізації, тис. грн.				
Чистий дохід від реалізації, тис. грн.	4469210	5716400	1247190	127,906%
Валовий прибуток (збиток) тис. грн.	2250313	2948766	698453	131,038%
Фінансовий результат від операційної діяльності, тис. грн	2124333	2141553	17220	100,811%
Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування, тис. грн.				
Податок на прибуток, тис. грн.	237406	338830	101424	142,722%
Чистий прибуток (збиток), тис. грн.	1090543	1465533	374990	134,386%

Джерело: складено автором

Помітно збільшився чистий дохід від реалізації (на 1247190 тис. грн. або 127,906%). У той же час валовий прибуток також зріс (на 698453 тис. грн. або 131,038%).

Чистий дохід від реалізації продукції зростав менш повільно ніж валовий прибуток (127,906% та 131,038% відповідно), що свідчить про більше ефективне використання ресурсів і про відносне скорочення (чи збільшення) витрат на виробництво продукції.

Те, що в 2015 р. підприємство дістало чистий прибуток у розмірі 1090543 тис. грн., а в 2011 р. – чистий прибуток 1465533 тис. грн., означає, що, загалом, підприємство стало більш ефективно вести свою діяльність в 2017 році й використовувало ефективний механізм оподатковування.

Аналіз рентабельності підприємства.

Показники за 2015 рік.

1. Коефіцієнт рентабельності активів = $1090543 \text{ тис. грн.} / 23198860 \text{ тис. грн.} = 0,047$

2. Коефіцієнт рентабельності власного капіталу = $1090543 \text{ тис. грн.} / 18071437 \text{ тис. грн.} = 0,060$

3. Коефіцієнт рентабельності діяльності = $1090543 \text{ тис. грн.} / 4469210 \text{ тис. грн.} = 0,244$

Показники за 2016.

1. Коефіцієнт рентабельності активів = $2209718 \text{ тис. грн.} / 25071912 \text{ тис. грн.} = 0,088$

2. Коефіцієнт рентабельності власного капіталу = $2209718 \text{ тис. грн.} / 19950091 \text{ тис. грн.} = 0,111$

3. Коефіцієнт рентабельності діяльності = $2209718 \text{ тис. грн.} / 5997813 \text{ тис. грн.} = 0,368$

Показники за 2017

1. Коефіцієнт рентабельності активів = $1465533 \text{ тис. грн.} / 26676074 \text{ тис. грн.} = 0,055$

2. Коефіцієнт рентабельності власного капіталу = $1465533 \text{ тис. грн.} / 20739191 \text{ тис. грн.} = 0,071$

3. Коефіцієнт рентабельності діяльності = $1465533 \text{ тис. грн.} / 5716400 \text{ тис. грн.} = 0,256$

Узагальнимо визначені показники в таблиці 2.11.

Таблиця 2.11 - Показники рентабельності ПрАТ «Укргідроенерго» за 2015 – 2017р.

Показник	2015	2016	2017	Зміна	Темп росту, %	Тенденція
1. Коефіцієнт рентабельності активів	0,047	0,088	0,055	0,008	117,021	Зростання
2. Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	0,060	0,111	0,071	0,011	118,333	Зростання
3. Коефіцієнт рентабельності діяльності	0,244	0,368	0,256	0,012	104,918	Зростання
4. Коефіцієнт рентабельності інвестиційного капіталу	0,050	0,093	0,058	0,008	116,000	Зростання

Джерело: складено автором

Коефіцієнт рентабельності активів. Він має тенденцію до незначного зростання у період з 2015 по 2017 роки. У 2015 році значення показника становило 0,047, у 2016 було найбільшим – 0,088 і у 2017 році становило 0,055. Важко встановити єдине нормативного значення для цього показника, але навіть незначне його зростання є позитивним.

Коефіцієнт рентабельності власного капіталу. Тут можемо спостерігати таку ж саму ситуацію що і з попередній показником – пік у 2016 році, і загальне незначне зростання за 3 роки. Взагалі ця тенденція зберігається для багатьох показників. У 2015 році КРВК становив 0,06, у 2016 виріс до 0,111, та у 2017 впав до 0,071, але порівняно з 2015 спостерігаємо зростання значення показника. Цей коефіцієнт показує прибутковість власного капіталу. Зрозуміло, що чим вище значення показника тим краще, адже вони показують відносне збільшення чистого прибутку, досягнутого з однаковою сумою капіталу.

Коефіцієнт рентабельності діяльності. У 2015 році значення показника становило 0,244, у 2016 зросло до 0,368, та у 2017 знизилось до 0,256 порівняно з 2016 роком. Збільшення цього показника свідчить про підвищення ефективності діяльності компанії, а, зниження – навпаки.

Коефіцієнт рентабельності інвестиційного капіталу. Показник відбиває ефективність як власного, так і позикового капіталу підприємства, інвестованого в діяльність на тривалий строк. У 2015 році значення показника було 0,050, у 2016 збільшилось до 0,058, а у 2017 зменшилось до 0,058, що все ж більше ніж у 2015 році.

Коефіцієнт рентабельності активів має тенденцію до зростання У 2015 році значення показника становило 0,047, а у 2017 році – 0,055. Навіть незначне зростання цього показника говорить про підвищення рентабельності підприємства, враховуючи розмір активів ПрАТ «Укргідроенерго». *Коефіцієнт рентабельності власного капіталу* також має збільшився впродовж досліджуваного періоду. У 2015 році значення КРВК становило 0,06, у 2016 воно зросло до 0,111, та у 2017 знизилось до 0,071. Але порівняно з 2015 спостерігаємо зростання значення показника. Цей коефіцієнт показує прибутковість власного капіталу, чим вище значення показника тим краще, адже він показує відносне збільшення чистого прибутку, досягнутого з однаковою сумою капіталу. Значення *коефіцієнта рентабельності діяльності* у 2015 році становило 0,244, а у 2017 зросло до 0,256 порівняно з 2015 роком, це свідчить про підвищення ефективності діяльності компанії. Значення *коефіцієнта рентабельності інвестиційного капіталу* у 2016 році становило 0,050, а у 2017 – 0,058. Це свідчить про підвищення ефективності як власного, так і позикового капіталу підприємства, інвестованого в діяльність на тривалий строк.

Таким чином у параграфі 2.3 проаналізовано прибуток та рентабельність підприємства. Аналіз рівня й динаміки фінансових результатів в 2015-2017 р. показав, що в 2017 році був отриманий прибуток у розмірі 1465533 тис. грн. проти прибутку в 1090543 тис. грн. в 2015 р. Чистий прибуток збільшився на

374990 тис. грн. або 134,386%. Істотним є одержання прибутку від операційної діяльності в розмірі 2141553 тис. грн. Помітно збільшився чистий дохід від реалізації (на 1247190 тис. грн. або 127,906%) у той же час валовий прибуток також зріс (на 698453 тис. грн. або 131,038%). Чистий дохід від реалізації продукції зростає менш повільно ніж валовий прибуток (127,906% та 131,038% відповідно), що свідчить про більше ефективне використання ресурсів і про відносне скорочення (чи збільшення) витрат на виробництво продукції.

2.4. Кореляційно-регресійний аналіз діяльності ПрАТ «Укргідроенерго»

Одним із методів оцінки ефективності діяльності аналізованого підприємства було обрано кореляційно-регресійний аналіз тому що він дає можливість визначити вплив найважливіших факторів, які діють взаємопов'язано.

Коефіцієнт кореляції – показник, який використовують для вимірювання щільності зв'язку між результативним фактором і факторами у кореляційно-регресійній моделі. За абсолютною величиною коефіцієнт кореляції коливається в межах від -1 до +1. Чим ближчий цей показник до 0, тим менший зв'язок, чим ближчий він до ± 1 – тим зв'язок тісніший. Знак «плюс» при коефіцієнті кореляції означає прямий зв'язок між ознаками x і y , знак «мінус» – обернений.

Регресія – це функціональна залежність між факторами і умовним математичним сподіванням результату, яка будується з метою її прогнозування для фіксованих значень незалежних факторів.

Рівняння регресії має такий вигляд:

$$y = a_0 + a_1x_1 + a_2x_2 + a_3x_3 + \dots + a_{n-1}x_{n-1} + a_nx_n \quad (2.1)$$

де y – результативний фактор;

$x_1, x_2, x_3, \dots, x_{n-1}, x_n$ – фактори впливу;

$a_1, a_2, a_3, \dots, a_{n-1}, a_n$ – коефіцієнти рівняння регресії;

a_0 – вільний член рівняння регресії.

Показником результату ефективності діяльності було обрано чистий дохід (виручка від реалізації товарів, робіт, послуг) тис. грн. (y), тому що він є одним із основних показників діяльності підприємства. А факторами що мають на нього вплив:

x_1 – собівартість, тис. грн.;

x_2 – довгострокові кредити банків, тис. грн;

x_3 – адміністративні витрати тис. грн;

x_4 – основні засоби, тис. грн.

Дані для проведення кореляційно-регресійного аналізу взяті з фінансової звітності підприємства (додаток А) та представлені у таблиці 2.12

Таблиця 2.12 – Вхідні дані для проведення кореляційно-регресійного аналізу

Показник	Чистий дохід	Собівартість	Довгострокові кредити банків	Адміністративні витрати	Основні засоби
Рік	y	x_1	x_2	x_3	x_4
2012	2115626	-1083837	646097	-73269	7265575
2013	2721907	-1226160	680923	-96240	12417869
2014	2582327	-1311379	1317650	-103845	16837700
2015	4469210	-2218897	1948215	-112248	17305626
2016	5997813	-2625725	2071241	-128306	20924610
2017	5716400	-2767634	3202660	-199277	20890317

Джерело: створено автором

Скориставшись інструментом “Аналіз даних” в MS Excel проводимо кореляційний аналіз. Результат у таблиці 2.13.

Таблиця.2.13 – Кореляційний аналіз

	Чистий дохід	Собівартість	Довгострокові кредити банків	Адміністративні витрати	Основні засоби
Чистий дохід	1				
Собівартість	-0,989	1			
Довгострокові кредити банків	0,880	-0,931	1		
Адміністративні витрати	-0,789	0,830	-0,945	1	
Основні засоби	0,865	-0,867	0,856	-0,783	1

Джерело: створено автором

Оцінювання отриманих результатів здійснюється за шкалою Чеддока.

Результати надано у таблиці 2.14.

Таблиця 2.14 – Характеристика зв'язку

Показник	Собівартість	Довгострокові кредити банків	Адміністративні витрати	Основні засоби
Чистий дохід	Дуже тісний	тісний	тісний	тісний

Джерело: створено автором

Для усунення явища мультиколінеарності із розгляду приберемо фактор «адміністративні витрати».

Для проведення регресійного аналізу також скористаємось надбудовою «Пакет аналізу» в MS Excel. Результати регресійного аналізу узагальнимо в таблицях 2.14, 2.15, 2.16.

Таблиця 2.15 – Регресійна статистика

Множинний R	0,996
R-квадрат	0,993
Нормований R-квадрат	0,981
Стандартна похибка	231278,068
Спостереження	6

Джерело: складено автором

Таблиця 2.16 – Дисперсійний аналіз

	df	SS	MS	F	Значущість F
Регресія	3	1,422E+13	4,739E+12	88,606	0,011
Залишок	2	1,070E+11	5,349E+10		
Разом	5	1,433E+13			

Джерело: складено автором

Таблиця 2.17 – Результати регресійного аналізу

	Коефіцієнти	Стандартна похибка	t-статистика	P-Значення
у-перетин	-721867,037	401553,770	-1,798	0,214
X ₁	-2,742	0,404	-6,789	0,021
X ₂	-0,592	0,302	-1,959	0,189
X ₃	0,031	0,041	0,763	0,525
	Нижні 95%	Верхні 95%	Нижні 95,0%	Верхні 95,0%
у-перетин	-2449613,460	1005879,387	-2449613,460	1005879,387
X ₁	-4,480	-1,004	-4,480	-1,004
X ₂	-1,892	0,708	-1,892	0,708
X ₃	-0,144	0,206	-0,144	0,206

Джерело: складено автором

Коефіцієнт детермінації дорівнює 0,981 або 98,1 %. Це означає, що отриманий результат є високого ступеня достовірності.

Остаточні коефіцієнти для моделі за результатом регресійного аналізу:

$$a_0 = -721867,037;$$

$$a_1 = -2,742;$$

$$a_2 = -0,592;$$

$$a_3 = 0,031;$$

Рівняння регресії:

$$y = -721867,037 - 2,742 x_1 - 0,592 x_2 + 0,031 x_4$$

При збільшенні на 1 гр. од. собівартості – чистий дохід зменшиться на 2,742 гр. од. При збільшенні на 1 гр. од. довгострокових кредитів – чистий дохід зменшиться на 0,592 гр. од. При збільшенні на 1 гр. од. суми основних засобів – чистий дохід зросте на 0,031 гр. од.

Після проведення регресійного аналізу, проведемо порівняння фактичних значень чистого прибутку підприємства зі значеннями отриманими у результаті регресійного аналізу. Результати наведено у таблиці 2.15.

Таблиця 2.17 – Порівняння фактичних значень чистого доходу зі значеннями чистого доходу отриманих в результаті регресійного аналізу

Рік	Значення чистого доходу, тис. грн.	Значення чистого доходу за результатами регресійного аналізу, тис. грн.	Відхилення
2012	2115626	2093319,916	22306,084
2013	2721907	2623133,060	98773,940
2014	2582327	2617350,109	-35023,109
2015	4469210	4746933,781	-277723,781
2016	5997813	5902093,101	95719,899
2017	5716400	5620453,032	95946,968

Джерело: складено автором

На рисунку 2.1 зображені дані фактичного значення чистого доходу ПрАТ «Укргідроенерго» та його розрахункові значення за результатом проведення регресійного аналізу. Як можна побачити, тенденція, яку показує пряма розрахункового прибутку, повторює фактичну тенденцію, тобто загальне збільшення з 2012 до 2017 років, та але зменшення за останні 2 роки – з 2016 по 2017. Коефіцієнт детермінації дорівнює 0,981, що підтверджує тісну залежність на величину прибутку в довготривалій перспективі.

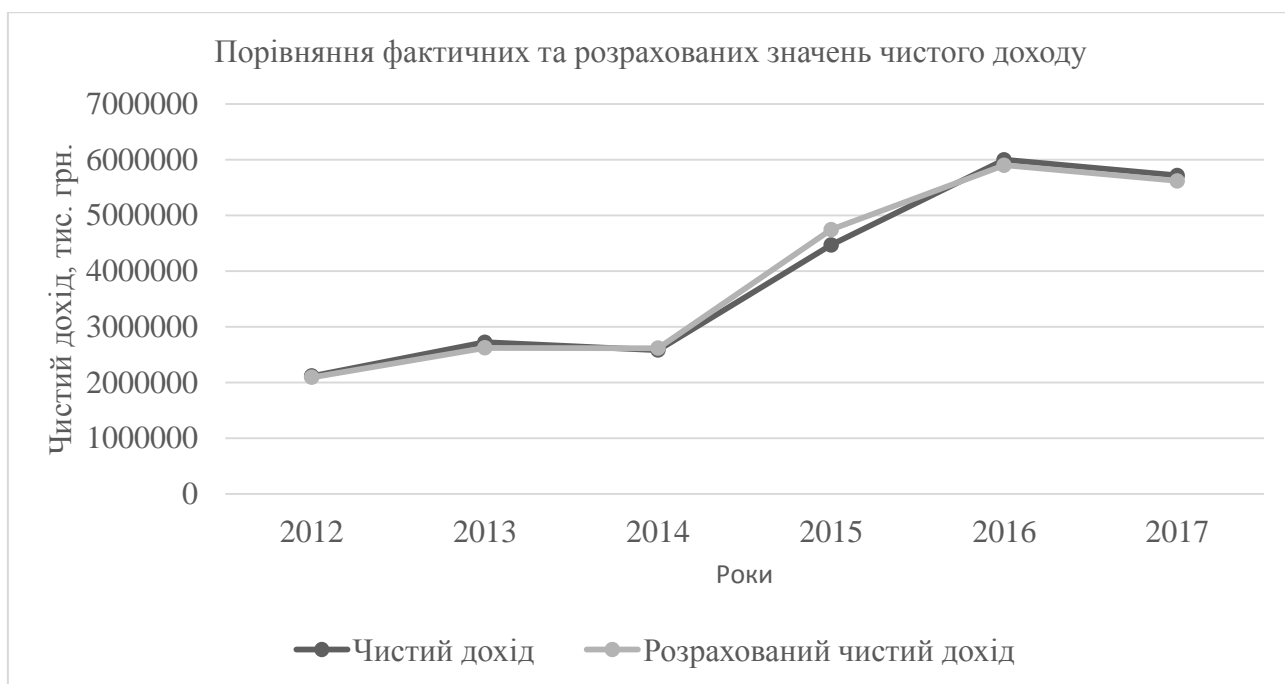

Рисунок 2.1 - Порівняння фактичних та розрахованих значень чистого доходу

Джерело: складено автором

Таким чином, у параграфі 2.4 був проведений кореляційно-регресивний аналіз чистого доходу ПрАТ «Укргідроенерго». Враховуючи залежність відібраних факторів впливу на величину чистого доходу можна сказати, як буде змінюватися чистий дохід ПрАТ «Укргідроенерго» у майбутньому. Результати кореляційно-регресійного аналізу співпадають з коливаннями реальних значень чистого прибутку. Отже, прибуток буде збільшуватися в довготривалому періоді.

Висновки до розділу II

Таким чином у параграфі 2.1 наведена загальна характеристика діяльності ПрАТ «Укргідроенерго». ПрАТ «Укргідроенерго» – найбільша гідроенергуюча компанія в Україні. До складу компанії входять десять станцій на річках Дніпро та Дністер: Київська ГЕС та Київська ГАЕС, Канівська ГЕС, Кременчуцька ГЕС, Середньодніпровська ГЕС, Дніпровська ГЕС-1 та Дніпровська ГЕС-2, Каховська ГЕС, Дністровська ГЕС та Дністровська ГАЕС.

У 2017 році загальна кількість гідроагрегатів на станціях товариства склала 103, а їх сумарна встановлена потужність досягла 5747 мВт. Компанія постійно динамічно розвивається та забезпечує покриття пікових навантажень, регулювання частоти та потужності, мобільний аварійний резерв в об'єднаній енергосистемі України.

Отже у параграфі 2.2 були проаналізовані абсолютні та відносні показники фінансово-економічного стану ПрАТ «Укргідроенерго». Сума основних засобів збільшилась на 3584691 тис. грн. або на 120,714% у період з початку 2015 до кінця 2017 року. Майно (активи) підприємства за період 2015 - 2017 р. збільшилося на 3477214 тис. грн. або на 14,989%. Це збільшення відбулося за рахунок значного збільшення оборотних активів на 905503 тис. грн. або на 76,066 %. Збільшення обсягу майна підприємства в 2015-2017 р. пов'язано зі збільшенням оборотних активів. Сума фінансових ресурсів збільшилася на 3477214 тис. грн. або на 14,989%. У 2017 році власний капітал продовжував домінувати в структурі фінансових ресурсів підприємства (частка власного становила 77,745%). За аналізований період власний капітал підприємства збільшився на 2667754 тис. грн. або на 14,762%. Особливу увагу привертають довгострокові кредити банків що тимчасово використовуються в обороті підприємства до моменту настання строків їх погашення. Спостерігається зростання позикових засобів підприємства, а саме довгострокових зобов'язань.

Разом з тим були виявлені певні проблеми. А саме – зношеність основного виробничого обладнання. Генератори та турбіни які виконують основні виробничі функції фізично та морально застаріли. Вони були в експлуатації на підприємстві більш ніж 50 років. Основне виробниче обладнання потребує заміни на сучасні, більш надійні та потужні аналоги. Ця заміна дозволить підприємству безперебійно та безпечно виробляти електроенергію ще близько 50 років. При заміні генераторів та турбін також зросте і виробнича потужність підприємства, що призведе збільшення доходу і прибутку в майбутньому.

Таким чином у параграфі 2.3 були проаналізовані такі показники ефективності діяльності ПрАТ «Укргідроенерго» як *прибуток та рентабельність*.

Коефіцієнт рентабельності активів має тенденцію до зростання У 2015 році значення показника становило 0,047, а у 2017 році – 0,055. *Коефіцієнт рентабельності власного капіталу* також має збільшився впродовж досліджуваного періоду. У 2015 році значення КРВК становило 0,06, а у 2017 - 0,071. Значення *коефіцієнта рентабельності діяльності* у 2015 році становило 0,244, а у 2017 зросло до 0,256 порівняно з 2015 роком. Значення *коефіцієнта рентабельності інвестиційного капіталу* у 2016 році становило 0,050, а у 2017 – 0,058. Аналіз рівня й динаміки фінансових результатів в 2015-2017 р. показав, що в 2017 році був отриманий прибуток у розмірі 1465533 тис. грн. проти прибутку в 1090543 тис. грн. в 2015 р.

Отже, у параграфі 2.4 був проведений кореляційно-регресивний аналіз чистого доходу ПрАТ «Укргідроенерго». Враховуючи залежність відібраних факторів впливу на величину чистого доходу можна сказати, як буде змінюватися чистий дохід ПрАТ «Укргідроенерго» у майбутньому. Результати кореляційно-регресійного аналізу співпадають з коливаннями реальних значень чистого прибутку. Отже, прибуток буде збільшуватися в довготривалому періоді

РОЗДІЛ III. НАУКОВЕ ОБҐРУНТУВАННЯ НАПРЯМКІВ ЗРОСТАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАТ «УКРГІДРОЕНЕРГО»

3.1. Аналіз сучасних підходів зростання ефективності діяльності ПрАТ «Укргідроенерго»

Подальша лінія дослідження присвячена аналізу сучасних методів зростання ефективності діяльності підприємства.

Одним із основних підходів нарощування ефективності діяльності підприємства, на думку Агаджанова Г. К., є прискорення оборотності оборотних коштів. Сукупність коштів, що авансуються для створення запасів оборотних виробничих фондів і фондів обертання, утворює обігові кошти підприємства. Будучи найбільш мобільним елементом виробничого процесу, обігові кошти дуже впливають на інтенсифікацію виробництва, підвищення його ефективності, збільшення госпрозрахункового прибутку колективу.

Економічне утримання оборотних фондів втілено в предметах праці, які обслуговуючи процес виробництва, свою вартість цілком переносять на вироблений продукт. Економічна сутність фондів обертання втілюється в готовій продукції, у коштах, що обслуговують процес обертання суспільного продукту.

Призначення обігових коштів полягає в забезпеченні безперервності процесу виробництва та обертання, у виявленні й мобілізації внутрішньовиробничих резервів. Для вирішення цих задач, розмір обігових коштів нормуються як у цілому, так і за елементами і підрозділами.

Підприємства зобов'язані зберігати обігові кошти, безупинно відшкодовувати їх, що забезпечується рентабельністю роботи підприємства.

Обігові кошти знаходяться в безупинному спрямуванні. У початковій стадії вони виступають у грошовій формі. Надалі кошти використовують для утворення матеріальних запасів, які забезпечують безупинний процес виробництва. Запаси надходять до виробництва, після завершення якого вони

переходять до товарної форми. Пройшовши стадію реалізації, обігові кошти знову повертаються до своєї початкової форми – коштів.

Прискорення оборотності обігових коштів відіграє важливу роль у підвищенні ефективності виробництва. Тому необхідно постійно стежити за станом використання виробничих запасів і вживати необхідних заходів щодо прискорення їх руху.

Одним із важливих шляхів прискорення оборотності і поліпшення використання оборотних фондів є збільшення обсягу реалізації продукції для збільшення суми обігових коштів.

Скорочення питомої витрати матеріалів обумовлює відносне зниження потреби в обігових коштах і сприяє прискоренню їх оборотності. Цього досягають за рахунок удосконалювання технології виробництва, впровадження автоматизації, застосування нових матеріалів. Важливого значення в цьому напрямку набуває підвищення терміну служби різноманітних агрегатів і деталей, що веде до зменшення потреби в обігових коштах на створення запасів цих деталей.

Головним джерелом прискорення оборотності є ліквідація наднормативних залишків, насамперед неліквідів, що на багатьох підприємствах значні.

Дуже важливим заходом, спрямованим на поліпшення використання оборотних фондів, є скорочення термінів ремонту основних фондів і зниження питомих витрат матеріалів і запасних частин на ремонтних роботах.

Одним із шляхів підвищення швидкості оборотності оборотних фондів є поліпшення складського господарства, веде до скорочення втрат різноманітних матеріальних ресурсів, а отже – до зменшення нормованих елементів.

Обігові кошти підрозділяються:

- за економічним змістом – на оборотні виробничі фонди і фонди обертання;
- за способом формування – на нормовані й ненормовані.

Розподіл обігових коштів на оборотні виробничі фонди і фонди обертання обумовлені наявністю двох сфер індивідуального кругообігу засобів: сфери виробництва і сфери обертання. Відображаючи особливості своєї сфери додатка, оборотні фонди і фонди обертання взаємозалежні і взаємообумовлені. Тому зростання ефективності використання обігових коштів досягають кращим застосуванням як оборотних фондів, так і фондів обертання.

Наявність власних і найманих засобів підприємства пояснюють особливостями організації виробничого процесу. Постійну мінімальну суму засобів для фінансування потреб виробництва забезпечують власними обіговими коштами. Тимчасову потребу в засобах, які виникла під впливом причин, що залежать і не залежать від підприємства, покривають кредитом й іншими джерелами.

Економічною основою розподілу обігових коштів на нормовані й ненормовані є нормування однієї й ненормування іншої їх частини.

Мета встановлення економічно обґрунтованих нормативів за окремими статтями обігових коштів підприємств – забезпечити з мінімальними запасами матеріальних ресурсів, незавершеного виробництва, готової продукції і т.д. безупинну ритмічну виробничу діяльність. В нормуванні закладений істотний резерв прискорення оборотності обігових коштів, зміцнення господарського розрахунку і збільшення прибутку.

Під складом обігових коштів розуміється сукупність елементів (статей), що утворюють обігові кошти: сировина, основні матеріали і покупні напівфабрикати, паливо, тара, запасні частини, малоцінні і швидкозношувані предмети і т.д.

Структура обігових коштів – це співвідношення між статтями. На неї впливають особливості організації конкретного виробництва, матеріально-технічного забезпечення, прийнятий порядок розрахунків за товарно-матеріальні цінності. Вивчення структури є основою прогнозування перспективних змін у складі обігових коштів [7, – С. 110].

Гетьман О. О. вважає основними напрямками підвищення ефективності використання основних виробничих фондів підприємством є такі:

- Установка, монтаж та введення в експлуатацію основних виробничих фондів по можливості одночасно;
- збільшення капітальних вкладень в активну частину основних виробничих фондів підприємства;
- максимально можливе використання продуктивності та потужності наявного на підприємстві парку обладнання;
- максимально можливе використання календарного фонду часу згідно з технічними характеристиками обладнання;
- забезпечення належного обслуговування та дотримання необхідних умов експлуатації обладнання;
- своєчасне оновлення основних виробничих фондів підприємства;
- застосування комбінованого способу організації виробничих процесів на підприємстві;
- включення до виробництва незадіяних виробничих фондів;
- рівномірне завантаження основних виробничих фондів протягом робочого дня;
- підвищення професійно-кваліфікаційного рівня обслуговуючого основні виробничі фонди персоналу [19, – С. 251].

Також Шаповал В. М. зазначає основні напрямки стратегічної роботи підприємства в області управління джерелами оборотних коштів:

- визначення потреби підприємства в оборотних коштах;
- визначення наявності власних оборотних коштів і приведення їх обсягів до оптимального значення;
- визначення обсягу залучених коштів і розрахунок ефективності їх використання;
- визначення нормативу оборотних коштів і приведення власних оборотних коштів до цього значення;

- вживання заходів щодо прискореного повернення підприємству сум дебіторської заборгованості;
- припинення виконання робіт для неплатоспроможних замовників;
- визначення оптимального обсягу виробництва продукції з урахуванням рівня беззбитковості виробництва;
- скорочення управлінських та усунення непродуктивних витрат;
- впровадження прогресивних методів управління виробництвом;
- поступове збільшення обсягу статутного капіталу підприємства для фінансування власних оборотних коштів.

Конкретними шляхами підвищення ефективності використання оборотних коштів підприємства є:

- обґрунтоване встановлення норм і нормативів праці;
 - встановлення прямих постійних взаємозв'язків з постачальниками;
 - зменшення вартості застосовуваних у виробництві сировини і матеріалів на основі придбання їх за оптовими цінами чи заміни дешевшими аналогами;
 - економія на нормах витрат сировини і матеріалів завдяки впровадженню прогресивних технологій у виробництво;
 - вторинне використання відходів у виробництві;
 - уніфікація рецептури виробництва продукції;
 - інтенсифікація виробничих процесів (скорочення тривалості виробничого циклу);
 - перехід до безперервного здійснення виробничих процесів;
 - прискорення обробки партій постачання матеріальних ресурсів;
- прискорення процесів збуту продукції при застосуванні прогресивних маркетингових технологій [19, – С. 251].

На думку Плачкової С. Г., економічна ефективність будівництва гідроенергетичних об'єктів у порівнянні з альтернативними варіантами у майбутньому продовжуватиме зростати, не дивлячись на значні початкові капвкладення, враховуючи в першу чергу великі експлуатаційні витрати

електростанцій на органічному паливі, пов'язані з неухильним зростанням цін на паливо, і зростаючі витрати на захисні та природоохоронні заходи з посиленням екологічних нормативів. При комплексному використанні водосховищ ГЕС у багатьох випадках відсутня альтернатива розв'язанню проблем водопостачання, зрошення, захисту від повеней, крім як шляхом спорудження водосховищ. При цьому найважливішою проблемою розвитку гідроенергетики є мінімізація негативних наслідків для навколишнього середовища.

В умовах подальшого зростання пікових потужностей, необхідності заповнення нічних провалів, достатньо нерівномірних добових графіків навантажень збережеться тенденція збільшення введення потужностей ГАЕС у розвинутих країнах, де в значній мірі вичерпано гідроенергетичні ресурси, а також у країнах, що розвиваються (Китай, Індія та інші), поруч з ГЕС. Важливою перевагою ГАЕС також є порівняно обмежений вплив на навколишнє середовище. На 2000 р. сумарна потужність ГАЕС досягла 125 млн. кВт. Можна прогнозувати подальше збільшення темпів введення потужностей на ГАЕС і розширення географії країн, де будуть експлуатуватись ГАЕС. На даний час у світі ведеться будівництво ГАЕС сумарною потужністю 30 млн. кВт.

ГЕС і ГАЕС у порівнянні з іншими об'єктами електроенергетики забезпечують найефективніший процес вироблення електроенергії при найнижчих експлуатаційних витратах і найдовшому терміну експлуатації. Враховуючи старіння з часом споруд і обладнання, важливого значення набуває реконструкція існуючих ГЕС і ГАЕС, спрямована на подальше вдосконалення технологічного процесу на основі сучасних технологій, підвищення їх потужності й виробітку, забезпечення сучасних вимог з безпеки гідротехнічних споруд та екологічної безпеки, продовження терміну служби.

В Україні при загальній потужності ГЕС 4,6 млн. кВт освоєно 60% економічно ефективного гідроенергетичного потенціалу. Потужність ГАЕС (із введенням перших агрегатів на ГАЕС, що споруджуються) складає 0,85 млн.

кВт (2009 р.), здійснюється будівництво двох ГАЕС: найбільшої в Європі Дністровської потужністю 2,27 млн. кВт і Ташликської потужністю 0,9 млн. кВт, що складає єдиний енергокомплекс з ПівденноУкраїнською АЕС, проектується Канівська ГАЕС потужністю 1 млн. кВт.

У період до 2015 р. передбачається ввести в експлуатацію Дністровську і Ташликську ГАЕС, розпочати спорудження Канівської ГАЕС; завершити реконструкцію всіх ГЕС Дніпровського каскаду; ввести в дію ГЕС загальною потужністю 0,5 млн. кВт на верхньому Дністрі та на р. Тисі з виконанням протиаварійних заходів, розгорнути будівництво малих ГЕС [65].

Таким чином у параграфі проаналізовано сучасні методів підвищення ефективності підприємства, в тому числі й ПрАТ «Укргідроенерго». Основними методами які зазначають науковці є – прискорення оборотності оборотних коштів та стратегічна робота підприємства в області управління джерелами оборотних коштів.

3.2. Рекомендації щодо підвищення ефективності діяльності ПрАТ «Укргідроенерго»

Ефективність діяльності підприємства відображається складною системою можливостей підприємства, і сукупністю його виробничих ресурсів, які дозволяють здійснювати виробничий процес. Головна проблема вимірювання ефективності діяльності підприємства енергетичної галузі полягає в тому, що воно виробляє специфічний товар. Іншою проблемою для (характерною для будь якого підприємства) є те, що всі його елементи функціонують одночасно і в сукупності. Тобто, ефективність діяльності є системою показників, причому складною і динамічною, оскільки саме взаємозв'язки між окремими складовими здійснюють прямий вплив на його елементи, модифікуючи та змінюючи вихідні властивості, закони та закономірності їх функціонування, забезпечуючи тим самим перехід підприємства у якісно інший стан як єдиного цілого, тобто системи вищого

порядку. Таким чином, лише з відомих особливостей функціонування окремих елементів ефективності діяльності підприємства неможливо виявити закономірності його функціонування як системи загалом.

Складність механізмів підвищення ефективності діяльності енергетичних підприємств зумовлена необхідністю, з однієї сторони – визначенням ефективності функціонування його окремих складових як технологічних та технічних процесів у виробництві електроенергії, так із іншої – ефективності організації управління основними факторами виробництва, від яких залежить не тільки отримання позитивного результату від діяльності, а й сама можливість його здійснення. Тому для підвищення ефективності діяльності підприємства необхідно застосовувати організаційно-економічний механізм управління. Оцінка джерел досягнення результату енергетичного виробництва всеціло відповідає ресурсному підходу визначення і оцінки потенціалу та ефективності підприємства. Такими джерелами виступають ресурси підприємств, що піддаються як кількісній, так і якісній оцінці.

Взаємодія організаційних, економічних, технічних та технологічних, конкурентних, соціальних, природних чинників значною мірою впливає на розвиток підприємства та збільшення або зменшення ефективності його діяльності. Від правильно організації діяльності, що проявляється в системі управління, залежить результативність окремих елементів, систем, так і ефективність діяльності загалом.

Ефективність діяльності енергетичного підприємства забезпечує організаційно-економічний механізм, що інтегрує фактори виробництва починаючи від виробничих факторів та ресурсів до механізму його функціонування. Це забезпечить оптимальні можливості розвитку енергетичного підприємства, реалізацію виробленої продукції у вигляді електроенергії, максимізацію прибутку та результатів діяльності.

Організаційно-економічний механізм забезпечення ефективності підприємств енергетичної галузі є об'єктивною категорією та вимагає дотримання принципів господарювання.

Організаційно-економічний механізм – це система пов’язаних між собою організаційних форм і методів регулювання процесу розширеного відтворення, об’єднання всіх форм власності та господарювання з метою одержання бажаних результатів господарської діяльності підприємства АПК. Він спирається на економічну та юридичну самостійність підприємства. Його завданням є забезпечення конкурентного середовища підприємства АПК на інноваційній основі, погодження інтересів суб’єктів галузі – виробника, держави та споживача.

Організаційно-економічний механізм забезпечення ефективності ПрАТ діяльності «Укргідроенерго» реалізується сукупністю організаційно-економічних механізмів підприємства, енергетичної галузі та держави.

Сутність організаційно-економічного механізму забезпечення ефективності діяльності ПрАТ «Укргідроенерго» виявляється передусім у його функціях.

До них належать такі:

- інституційне забезпечення господарської діяльності ПрАТ «Укргідроенерго»;
- фінансового забезпечення господарської діяльності ПрАТ «Укргідроенерго»;
- соціального забезпечення працівників галузі енергетики України ПрАТ «Укргідроенерго»;
- інформаційного забезпечення стабільної роботи підприємств галузі енергетики України ПрАТ «Укргідроенерго».

Дієвими важелями реалізації організаційно-економічного механізму забезпечення ефективності ПрАТ «Укргідроенерго», є:

- інституційне забезпечення ефективної ПрАТ «Укргідроенерго» ;
- розроблення єдиної інформаційної системи ПрАТ «Укргідроенерго»;
- розроблення уніфікованого програмного забезпечення ПрАТ «Укргідроенерго» ;

- планування господарської діяльності ПрАТ «Укргідроенерго» ;
- прогнозування господарської діяльності ПрАТ «Укргідроенерго» ;
- проведення прозорої політики укладання угод між державою та ПрАТ «Укргідроенерго» ;
- регулювання господарської діяльності ПрАТ «Укргідроенерго»;
- політика ціноутворення ПрАТ «Укргідроенерго» ;
- аналіз результатів діяльності ПрАТ «Укргідроенерго» ;
- стимулювання оплати праці ПрАТ «Укргідроенерго»;
- чітке ведення обліку та звітності в ПрАТ «Укргідроенерго»;
- обґрунтована інноваційно-інвестиційна політика ПрАТ «Укргідроенерго» ;
- обґрунтована кредитна політика ПрАТ «Укргідроенерго»;
- спеціальні режими оподаткування (надання податкових пільг) ПрАТ «Укргідроенерго», як підприємству державного значення ;
- страхування ПрАТ «Укргідроенерго».

Обґрунтований організаційно-економічний механізм забезпечення ефективності діяльності ПрАТ «Укргідроенерго» узгоджує розвиток і функціонування соціально-економічної системи на всіх рівнях, також включає в себе правові норми реалізації соціальних і виробничих відносин.

Важливою частиною функціонування господарського механізму є управлінський механізм. Він являє собою сукупність форм і методів господарювання, за допомогою яких безпосередньо здійснюється організація та управління виробничим процесом, і визначається економічна ефективність його діяльності. Одна з головних особливостей управлінського механізму – це наявність власників засобів виробництва різної форми власності, які мають свою специфічну форму ведення господарства, контролю, керування структури, функцій управління, маркетингу та діють у різних організаційних формах.

Отже, організаційно-економічний механізм забезпечення ефективності діяльності ПрАТ «Укргідроенерго» як система регульованих економічних,

організаційних, соціальних, виробничих та конкурентних відносин у процесі господарської діяльності підприємства спрямований на підвищення економічної ефективності, розширене відтворення, ріст та стабілізацію доходів та прибутків підприємства та всієї енергетичної галузі.

Наступним напрямком щодо підвищення ефективності діяльності ПрАТ «Укргідроенерго» є фінансове планування. Фінансове планування як інструмент управління результатами діяльності підприємства в конкурентних умовах ринку є невід’ємною частиною загального планування підприємства.

Фінансове планування є визначальним елементом бізнес-плану в ході обґрунтування інвестиційних проектів, управління поточним і стратегічним станом фінансової діяльності підприємства.

Взаємозв'язок фінансового планування з планами інших підрозділів забезпечує бізнес-план на перспективний період, який характеризується конкретними фінансовими показниками та інтегрує плани всіх підрозділів підприємства з метою досягнення визначених завдань.

Отже, фінансове планування виступає необхідним інструментом розширення обороту виробничих фондів, забезпечення платоспроможності та фінансової стійкості підприємства.

Дослідження проблеми фінансового планування підприємств національної економіки дозволило узагальнити ряд *суперечностей*, пов’язаних з його організацією, зокрема:

- недостатньою обґрунтованістю та реальністю фінансових планів; відсутністю чіткої системи підготовки і передачі планової інформації для фінансових планів;
- невідповідністю довготермінових та короткотермінових планів; порушеннями термінів виконання фінансових планів;
- недостатньою валідністю (об’єктивністю) даних для розроблення та аналізу фінансових планів;
- недостатньою обґрунтованістю шляхів реалізації розроблених фінансових планів.

Зазначимо, що значна частина виявлених суперечностей фінансового планування зумовлена недостатньо обґрунтованістю та реальністю фінансових планів. Передусім це зумовлено недостатньою об'єктивністю даних щодо елементів собівартості, структури формування доданої вартості за окремим видами продукції, обсягів реалізації продукції підприємства, термінів погашення дебіторської заборгованості, потреб фінансування окремих підрозділів підприємства тощо.

Водночас, аналіз змісту фінансових планів підприємства свідчить і про значну кількість непридатних для фінансового аналізу документів. А відсутність чіткої системи підготовки та обробки планової інформації окремими підрозділами підприємства, недостовірність інформації зумовлюють численні порушення термінів розроблення фінансових планів та , врешті їх актуальність.

Розглянуті суперечності неминуче детермінують і третю – необ'єктивність та спотвореність планів для управлінського персоналу підприємства, що в цілому нівелює ефективність планування як визначального управлінського процесу. Крім того, відсутність чітких внутрішніх стандартів формування фінансових планів та порушення послідовності операцій планування зумовлюють й природну суперечність довготермінових та короткотермінових фінансових планів.

Підвищенню ефективності фінансового планування, на нашу думку, сприяє координація керівником формування остаточного варіанту фінансового плану з особистою участю та ретельним аналізом даних задіяних розробників та підрозділів підприємства.

Водночас, значення фінансового планування полягає й у визначенні життєздатності проекту підприємства в конкурентних умовах ринку та виступає інструментом одержання фінансової підтримки від зовнішніх інвесторів. Тому основними завданнями фінансового планування підприємства є:

- забезпечення виробничої та інвестиційної діяльності необхідними фінансовими ресурсами;

- встановлення раціональних фінансових відносин із суб'єктами господарювання, банками, інвесторами, страховими компаніями;
- визначення шляхів ефективного вкладення капіталу та оцінка раціонального його використання;
- виявлення та мобілізація резервів збільшення прибутку за рахунок раціонального використання матеріальних, трудових та грошових ресурсів;
- здійснення контролю за утворенням та використанням платіжних засобів.

Ефективним видом фінансового планування підприємства є бюджетування як процес складання кошторисів доходів і витрат усіх господарських підрозділів і функціональних служб підприємства.

Складання фінансових бюджетів підприємства як основа внутрішнього господарського оперативного планування витрат і результатів охоплює:

- систему бюджетного планування структурних підрозділів підприємства;
- систему зведеного (комплексного) бюджетного планування господарської діяльності підприємства.

Бюджетне планування діяльності структурних підрозділів передбачає розроблення:

- бюджету основного та додаткового фондів оплати праці;
- бюджету матеріальних витрат підприємства на основі нормування витрат сировини, комплектуючих, матеріалів та обсягів виробничих програм структурних підрозділів;
- бюджету споживання палива й енергії;
- бюджету амортизації основних засобів підприємства, який відображає напрями її використання на капітальний, поточний ремонт та реновацію;
- бюджету інших витрат (на відрядження, транспортні витрати тощо);
- бюджету погашення кредитів і позик, який доцільно розробляти на підставі плану-графіка платежів;

– податкового бюджету, який включає всі податки та обов’язкові платежі до Державного бюджету України, а також до позабюджетних фондів.

Розроблення бюджетів структурних підрозділів ґрунтується на принципі декомпозиції, який передбачає підпорядкування та деталізацію бюджетів нижчих рівнів бюджету вищого рівня. Зведені бюджети кожного структурного підрозділу розробляються щомісяця. Відтак, для рівномірного забезпечення підрозділів і підприємства в цілому оборотними засобами деталізуються щоденні планові та фактичні витрати, а також в цілому на місяць.

Обов’язковою умовою ефективного фінансового планування є визначення центрів відповідальності, зокрема, центрів витрат і доходів. Підрозділи, які забезпечують внутрішніх споживачів або вимірювання виходу продукції яких утруднене доцільно перетворювати в центри витрат. Підрозділи, які випускають кінцеву продукцію доцільно перетворювати на центри доходів і прибутків.

Таким чином, планування як основа підвищення ефективності господарської діяльності підприємства є важливим засобом досягнення головних економічних і соціальних цілей його розвитку. Також фінансове планування є невід’ємною частиною загального планування, при формуванні виробничої програми, що є частиною виробничого потенціалу підприємства. Найважливішими напрямками підвищення якості фінансового планування є передусім удосконалення методології формування його нормативної бази, створення умов для зростання професіоналізму персоналу, застосування комп’ютерної техніки, стимулювання розробників і виконавців планів. Це вказує на інтеграцію наукових, методичних, виробничих та трудових чинників ефективного фінансового планування. Організаційно-економічний механізм забезпечення ефективності діяльності ПрАТ «Укргідроенерго» в своєму роді є системою управління регульованих економічних, організаційних, соціальних відносин у процесі господарської діяльності ПрАТ «Укргідроенерго» спрямований на підвищення економічної ефективності, розширене відтворення та стабілізацію доходів підприємства та галузі.

Для ПрАТ «Укргідроенерго» також варто розглянути такі шляхи підвищення ефективності діяльності:

Підвищення виробничих потужностей досліджуваного підприємства. Збільшення кількості агрегатів та вже існуючій матеріальній та технічній базі, призведе до прямого зростання виробничої потужності підприємства, це може бути ефективним для підприємства, якщо воно не збирається витратити багато коштів на НДДКР. Це екстенсивний тип зростання в економіці. Але підприємству варто піти іншим шляхом, тому що по перше ці технології та обладнання уже застарілі, а по-друге підприємство якраз займається сферою НДДКР, та модернізацією свого обладнання. *Виділення пріоритетних напрямків інвестування та їх реалізація*. При обдуманому та доцільному виборі сфер та напрямків інвестування підприємство може значно збільшити свій капітал у майбутньому та витратити ці кошти на широкий спектр інновацій – від технічних та технологічних до найму кваліфікованих спеціалістів. *Оновлення технічної та техніко-технологічної бази підприємства*. Це у майбутньому прямо впливатиме на дохід підприємства, адже чим більші виробничі потужності, тим більше електроенергії буде виробляти наше підприємство, а отже підприємство буде отримувати більший дохід і прибуток. Це інтенсивний тип зростання у економіці. Як було вже зазначено у пункті 2, цей прибуток може бути використаний у різних цілях. *Створення нових філіалів* на нових місцях з використанням нових водних ресурсів. Україна має велику кількість водних ресурсів, особливо річок. Створення нових ГЕС та ГАЕС на менших від Дніпра річок в різних регіонах може забезпечити ці регіони якісним джерелом електроенергії, а підприємство у свою чергу збільшить дохід. *Покращення координації та кооперації* між філіалами підприємства, та для підприємства з усім ланцюгом поставок (споживчим ланцюгом). Координація та кооперація зі своїми підрозділами та з учасниками споживчого ланцюга є незаперечно важливим аспектом діяльності підприємства, тому що коли ці два елемента добре розвинені підприємство по-перше зменшує витрати, по-друге збільшує прибуток, і по-третє допомагає

іншим елементам споживчого ланцюга працювати на 100%. *Удосконалення внутрішньо-організаційної структури підприємства.* Тобто збільшення ефективності співпраці між його підрозділами, між окремими організаційними одиницями. Дослідження методів та способів для досягнення ефективної та збалансованої діяльності між підрозділами. Правильне обґрунтування та використання процесного та функціонального підходів до управління підприємством, його розділами, персоналом і т.д. *Удосконалення системи мотивації, та кадрової політики.* Це важливий елемент у сфері заходів щодо підвищення ефективності діяльності підприємства, тому що людина, працівник є одним з основних елементів у діяльності будь-якого підприємства. Так навіть у наш час, в епоху автоматизації та кібернетизації майже немає або зовсім немає підприємств як не можуть працювати без людей. Досліджуване підприємство не є винятком зі списку. А з тих причин що воно є державно-важливим, виробляючим електроенергію для мільйонів людей, то працівники тут мають бути найкращими. На цій роботі мають працювати першочергові спеціалісти з вищою освітою та високими розумовими здібностями, особливо керівники відділів, та особи що відповідають за внутрішню безпеку підприємства. Щодо звичайних працівників то вони мають бути по-перше відповідальні, а по-друге – працюючі. Але як цього можна досягнути? Для цього існують системи мотивації та заохочення до праці. Наприклад сюди відносять премії та надбавки. Існують різні види мотивації праці, основні з них такі:

- матеріальні – сюди відносяться премії, надбавки, інші види матеріальної винагороди;
- виробничо-побутові – це режим праці й відпочинку, санітарно-гігієнічні умови;
- соціальні – участь у соціальній діяльності підприємства, у питаннях його соціального розвитку, часткова участь в управлінні;
- психологічні – це стосуються сфери самореалізації працівника, вияв та розвиток його навичок й умінь.

Стимулювання буває негативне й позитивне. Вважається що краще використовувати позитивне стимулювання – тому що це збільшує потяг до праці у співробітника, і таким чином підвищую продуктивність праці, людина починає виконувати свою роботу з ентузіазмом. Цьому пункту приділяється особлива увага, оскільки співробітники є одним з ключових елементів у структурі підприємства, тому система мотивації праці і заохочення має настільки важливе значення. *Зниження витрат* на підприємстві. Зниження витрат це один із опосередкованих показників ефективності діяльності підприємства, оскільки зниження витрат означає збільшення доходів та прибутку. Зниження адміністративних витрат може бути впроваджене через перерахунок реальної суми витрат на службові відрядження й утримання апарату управління підприємством, витрат на оплату послуг зв'язку, амортизацію нематеріальних активів загальногосподарського використання та інших елементів адміністративних витрат. Зменшення виробничих витрат можливе через зменшення сировини, матеріалів, палива і енергії на одиницю продукції та зменшення розміру амортизаційних відрахувань, що припадають на одиницю продукції.

Таким чином, у параграфі 3.2 були запропоновані рекомендації щодо підвищення ефективності діяльності ПрАТ «Укргідроенерго». Основні з них такі:

- підвищення виробничих потужностей досліджуваного підприємства;
- виділення пріоритетних напрямків інвестування та їх реалізація;
- оновлення технічної та техніко-технологічної бази підприємства;
- створення нових філіалів на нових місцях з використанням нових водних ресурсів;
- покращення координації та кооперації між філіалами підприємства, та для підприємства з усім ланцюгом поставок;
- удосконалення внутрішньо-організаційної структури підприємства;

- удосконалення системи мотивації, та кадрової політики;
- зниження витрат на підприємстві.

3.3. Обґрунтування напрямків підвищення ефективності діяльності ПрАТ «Укргідроенерго»

Всі вище описані заходи та дії безпосередньо можуть бути корисними для діяльності підприємства, але звичайно при правильному і обґрунтованому їх впровадженні. Треба вирішити які з цих заходів є пріоритетними, а які вторинними.

Щодо важливості технічних нововведень, то тут треба підсумувати сказане в параграфі 3.2. – обладнання підприємства застаріло і морально і фізично, і потребує заміни. Власне підприємство вже почало роботу з заміни агрегатів на багатьох гідроелектростанціях. Ось інформація з офіційного сайту з приводу заміни обладнання на Київській ГЕС / ГАЕС:

На Київській ГАЕС проводяться активні роботи зі збору генератора агрегату №2, який було виведено з експлуатації на початку червня поточного року. Позаду – проектні та демонтажні роботи, попереду – значний обсяг робіт з монтажу обладнання та його випробування у співпраці з фахівцями державних підприємств «Турбоатом» та «Електроважмаш». За графіком пуск агрегату №2 запланований на 1 липня 2019 року. Модернізація гідроагрегату дозволить підвищити надійність та ефективність його роботи, а також покращити техніко-економічні показники станції.

Загалом, на Київській ГАЕС до 2021 року планується також реконструкція гідроагрегатів №4 та №6.

На Київській ГЕС у активній фазі роботи з реконструкції основних гідротехнічних споруд. На об'єкті відновлюють профіль укусу та укріплюють берег верхнього б'єфу греблі, реконструюють бетонні й земляні споруди. Окрім того, значна увага – реконструкції системи технічного водопостачання та

системи змащування блоку №2 Київської ГЕС, а також реконструкції допоміжних технологічних систем.

В рамках технічного переоснащення станції також заплановані роботи з модернізації кранів, заміни парку ремонтних станків та маслоочисного обладнання.

Цього літа стартувала масштабна реконструкція найстарішої української гідроелектростанції та флагмана вітчизняної гідроенергетики – Дніпровської ГЕС-1. Проект передбачає реабілітацію трьох гідроагрегатів «під ключ» фахівцями австрійської компанії ANDRITZ HYDRO, яка є одним з провідних світових постачальників електромеханічного обладнання для електростанцій. Роботи включатимуть демонтаж, постачання нового обладнання, монтаж та випробування техніки.

Необхідність технічного переоснащення на ДніпроГЕС-1 назріла давно, адже гідроагрегати виробництва американської корпорації General Electric відслужили підприємству понад 70 років, забезпечуючи його безаварійну та надійну роботу. Втім, обладнання вичерпало свій ресурс та гарантійні зобов'язання з виробітку електроенергії, тож назріло рішення про доцільність комплексної заміни устаткування.

Наприкінці літа відбулася передача майданчика для реконструкції австрійським фахівцям. 27 серпня було виведено з експлуатації третій гідроагрегат, який виробив майже 18 млрд. кВт. 26 жовтня зупинено гідроагрегат №2. На черзі – перша машина. Наразі вже демонтована більша частина третього гідроагрегату, зокрема робоче колесо. Устаткування доправлено до місць подальшої утилізації. Тривають роботи з демонтажу кришки турбіни. Фахівцями виконані проектні роботи щодо турбіни та генератора, проводяться підготовчі та організаційні роботи згідно з контрактом.

Роботи з реабілітації обладнання ДніпроГЕС-1 триватимуть упродовж п'яти років та мають фінішувати 2021-го. Зокрема, оновлений третій гідроагрегат має стати до роботи у червні 2020-го року, другий – у жовтні 2021-го. Пуск першого заплановано на кінець серпня 2021-го року.

Загалом, у проект буде інвестовано 62 млн.євро. Масштабна реабілітація обладнання дозволить збільшити сумарну потужність ДніпроГЕСу на 30 МВт та продовжити життя станції щонайменше на півстоліття.

Разом з реконструкцією обладнання на Дніпровській ГЕС-1, тривають роботи з його модернізації на Дніпровській ГЕС-2. Фахівці АТ «Турбоатом» та ДП «Завод «Електроважмаш» мають реконструювати два гідроагрегати. Наразі на ремонт зупинився 16-й гідроагрегат, на початку лютого наступного року виведуть з експлуатації гідроагрегат №14.

Обчислимо плановане збільшення ефективності діяльності підприємства при заміні активних основних фондів – генераторів та турбін. Визначимо плановане збільшення прибутку внаслідок збільшення виробничої потужності та річного виробітку електроенергії. Розрахуємо частку від прибутку яку генерує Дніпровська ГЕС. Результати узагальнимо в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1 – Структура виробництва ПрАТ «Укргідроенерго» за 2017 рік

Назва Філії	Встановлена потужність, МВт	Середнє річне виробництво, млн кВт / год	Частка від виробничої потужності	Частка від річного виробництва
Дністровська ГЕС	702	865	14,952%	7,827%
Каховська ГЕС	351	1489	7,476%	13,474%
Дніпровська ГЕС	1569	4008	33,419%	36,268%
Середньодніпровська ГЕС	352	1328	7,497%	12,017%
Кременчуцька ГЕС	632,9	1506	13,481%	13,628%
Канівська ГЕС	444	972	9,457%	8,796%
Київська ГЕС	408,5	683	8,701%	6,180%
Київська ГАЕС	235,5	200	5,016%	1,810%
Сума значень показників	4694,9	11051	100,000%	100,000%

Джерело: складено автором

Як бачимо частка Дніпровської ГЕС у виробничій потужності становить 33,419%, а її частка у річному виробництві 36,268%.

У 2017 році чистий прибуток підприємства становив 1465533 тис. грн. Підприємство планує заміну основного виробничого обладнання. При цьому

зазначається що виробнича потужність зросте на 30 МВт. Наявна виробнича потужність Дніпровської ГЕС становить 1569 МВт. Тобто після заміни основного виробничого обладнання виробнича потужність має становити 1599 МВт. Розрахуємо яку частку від загального річного виробництва та від загальної виробничої потужності буде становити Дніпровська ГЕС після планованого переоснащення.

Як бачимо планована частка від виробничої потужності становить 33,842%, а планована частка від річного виробництва 36,707%. Тобто спостерігається збільшення ролі Дніпровської ГЕС у виробництві. Розрахуємо скільки прибутку у грошовому виразі приносила Дніпровська ГЕС за часткою від річного виробництва. Сума становить 531522,601 тис. грн. Тепер розрахуємо скільки прибутку буде приносити Дніпровська ГЕС після реконструкції. Сума становить 537955,0281 тис. грн. Таким чином планове збільшення прибутку для Дніпровської ГЕС становить 6432,427 тис. грн. або 1,210% при незмінному прибутку. Тобто прибуток підприємства збільшиться. Побудуємо таблицю для відображення змін.

Таблиця 3.2 – Планована структура виробництва ПрАТ «Укргідроенерго»

Назва Філії	Встановлена потужність, МВт	Середнє річне виробництво, млн кВт / год	Планована частка від виробничої потужності	Планована частка від річного виробництва
Дністровська ГЕС	702	865	14,857%	7,773%
Каховська ГЕС	351	1489	7,429%	13,381%
Дніпровська ГЕС	1599	4084,634799	33,842%	36,707%
Середньодніпровська ГЕС	352	1328	7,450%	11,934%
Кременчуцька ГЕС	632,9	1506	13,395%	13,534%
Канівська ГЕС	444	972	9,397%	8,735%
Київська ГЕС	408,5	683	8,646%	6,138%
Київська ГАЕС	235,5	200	4,984%	1,797%
Сума значень показників	4724,9	11127,6348	100,000%	100,000%

Джерело: складено автором

Таблиця 3.3 – Прибуток Дніпровської ГЕС

Частка Дніпровської ГЕС у прибутку підприємства за 2017 рік, тис. грн.	До реконструкції	Після реконструкції	Плановане збільшення прибутку, тис. грн.	Темп росту
за встановленою потужністю	489770,0222	495965,4738	6195,452	101,265%
за середнім річним виробництвом	531522,601	537955,0281	6432,427	101,210%

Джерело: складено автором

Плановані інвестиції на закупівлю та заміну виробничого обладнання становлять 62000 тис. грн.

Строк окупності = капіталовкладення / чистий прибуток

Строк окупності = 62000 тис. грн. / 531522,601 тис. грн.

Строк окупності = 0,117 року

Строк окупності для Дніпровської ГЕС буде становити менше 2 місяців, а при розрахунку для всього підприємства – менше місяця. Це пов'язано з дуже великим розміром прибутку «Укргідроенерго».

Плановане збільшення прибутку = 537955,028 тис. грн. - 531522,601 тис. грн.

Плановане збільшення прибутку = 6432,427 тис. грн.

Темп росту прибутку = 537955,028 тис. грн. / 531522,601

Темп росту прибутку = 1,210%

Хоча зростання прибутку становить лише 1,210% впровадження розглянутих заходів необхідне, оскільки виробниче обладнання фізично та морально застаріло та не здатне якісно та безперебійно виконувати свої функції.

Іншим важливим заходом який варто розглянути є *Будівництво Малих ГЕС*.

У той же час слід зазначити, що гідроенергетичний потенціал Дніпра переважно вичерпаний. Окрім того, інтенсивна експлуатація, протягом десятків років, Дніпровських ГЕС має свої наслідки. Фізично та морально застаріле об-

ладнання має низький (у порівнянні із сучасним) коефіцієнт корисної дії (ККД), не забезпечує підтримку необхідних параметрів регулювання, здійснює значний вплив на довкілля.

Крім того існуюча на даний час структура потужностей генерування електроенергетики формує дефіцит маневрених та резервних потужностей Об'єднаної електросистеми України. Надлишок потужності в нічні години, при дуже обмежених можливостях маневрування ускладнює не тільки стійкість роботи ОЕС України, але й спроможність підтримувати необхідну якість регулювання міждержавних перетоків енергії у рамках синхронної роботи ОЕС України із системами інших країн. Вимога забезпечення якості електроенергії та надійності енергосистеми в умовах відхилення фактичних величин потужностей генераторів і споживачів системи протягом доби, вимагає існування належного рівня маневрених потужностей.

Єдиного для всіх країн поняття малої гідроелектростанції немає, як основну характеристику таких ГЕС прийнята їх встановлена потужність. У світі не існує єдиної класифікації малих ГЕС і час від часу відбуваються зміни в прийнятих класифікаціях. Згідно з сучасною міжнародною класифікацією за нормативом ООН, до малих гідроелектростанцій (МГЕС) відносять гідроелектростанції потужністю від 1 до 30 МВт, до міні-ГЕС — від 100 до 1000 кВт, до мікроГЕС — не більше 100 кВт.

Перспективним річками для будівництва МГЕС, які на відміну від Дніпра ще не вичерпали свій водний потенціал, є Дністер, Дунай, Тиса, Південний Буг та інші.

Можливо збудувати гідроелектростанцію невеликої потужності в Івано-Франківській області. В області багато річок, вони є притоками більш великих. В Івано-Франківській області вже є декілька МГЕС потужністю від 300 кВт до 1000 кВт (1 МВт). Тобто можна зробити висновок, що це оптимальна потужність для річок цієї географічної місцевості. Отже перспективою є будівництво МГЕС з потужністю 1 МВт. Щоб розрахувати прибуток який буде отримувати така МГЕС за базу візьмемо виробничу потужність та прибуток

вже дослідженої Дніпровської ГЕС. Тобто якщо при встановленій потужності 1569 МВт Дніпровська ГЕС отримала приблизно 489770,022 тис. грн., то перспективна МГЕС буде отримувати приблизно 312,154 тис. грн. чистого прибутку.

Інвестиції на будівництво та запуск такої МГЕС становлять 2000 тис. грн.

Строк окупності = 2000 тис. грн. / 312,154 тис. грн.

Строк окупності = 6,407 років.

Таким чином, строк окупності такої МГЕС становить приблизно 6,4 роки.

Хоча у проекті не дуже малий термін окупності, але і для «Укргідроенерго» інвестиції на побудову та запуск такої гідроелектростанції не є значними. А ініціатива введення декількох таких МГЕС у довгостроковому періоді дозволить збільшити прибуток підприємства. Також можна зазначити що проект по введенню МГЕС дозволить багатьом регіонам (особливо віддаленим) досягти більшої енергетичної автономності. Також варто зазначити, що економічна доцільність будівництва ГЕС та МГЕС у майбутньому буде зростати, враховуючи в першу чергу великі експлуатаційні витрати електростанцій на органічному паливі, пов'язані з неухильним зростанням цін на паливо, і зростаючі витрати на захисні та природоохоронні заходи пов'язані з роботою АЕС та ТЕС.

Таким чином у параграфі 3.3. було розглянуто 2 напрями підвищення ефективності діяльності ПрАТ «Укргідроенерго».

Перший із них це заміна застарілих активних виробничих фондів, а саме турбін та генераторів на гідроелектростанціях, що входять до складу ПрАТ «Укргідроенерго». Для прикладу було обґрунтовано заміну виробничого обладнання Дніпровської ГЕС. При впровадженні цього заходу виробнича потужність Дніпровської ГЕС становить зросте з 1569 МВт до 1699 МВт. При цьому планується, що чистий прибуток Дніпровської ГЕС, розрахований за середньорічним виробництвом зросте з 531522,601 тис. грн до 537955,028. Тобто чистий прибуток збільшиться на 6432,427 тис. грн. або 1,210%.

Іншим напрямом по підвищенню ефективності діяльності ПрАТ «Укргідроенерго» є створення МГЕС на річках, які на відміну від Дніпра ще не вичерпали свій водний потенціал. Було обґрунтовано можливість будування МГЕС в Івано-Франківській області. Перспективою є будівництво МГЕС з потужністю 1МВт. Перспективна МГЕС має отримувати приблизно 312,154 тис. грн. чистого прибутку. Строк окупності такої МГЕС становить приблизно 6,4 роки. Ініціатива введення декількох таких МГЕС у довгостроковому періоді дозволить значно збільшити прибуток підприємства.

Висновки до розділу III

Таким чином, у розділі проаналізовано сучасні методів зростання ефективності діяльності ПрАТ «Укргідроенерго». Серед основних науковці виділяють прискорення оборотності оборотних коштів та стратегічна робота підприємства в області управління джерелами оборотних коштів.

Обґрунтовані рекомендації щодо підвищення ефективності діяльності ПрАТ «Укргідроенерго». Основні з них такі:

- підвищення виробничих потужностей досліджуваного підприємства;
- виділення пріоритетних напрямків інвестування та їх реалізація;
- оновлення технічної та техніко-технологічної бази підприємства;
- створення нових філіалів на нових місцях з використанням нових водних ресурсів;
- покращення координації та кооперації між філіалами підприємства, та для підприємства з усім ланцюгом поставок;
- удосконалення внутрішньо-організаційної структури підприємства;
- удосконалення системи мотивації, та кадрової політики;
- зниження витрат на підприємстві.

Таким чином у параграфі 3.3. було розглянуто 2 напрями підвищення ефективності діяльності ПрАТ «Укргідроенерго».

Перший із них це заміна застарілих активних виробничих фондів, а саме турбін та генераторів на гідроелектростанціях, що входять до складу ПрАТ «Укргідроенерго». Для прикладу було обґрунтовано заміну виробничого обладнання Дніпровської ГЕС. При впровадженні цього заходу виробнича потужність Дніпровської ГЕС становить зросте з 1569 МВт до 1699 МВт. При цьому планується, що чистий прибуток Дніпровської ГЕС, розрахований за середньорічним виробництвом зросте з 531522,601 тис. грн до 537955,028. Тобто чистий прибуток збільшиться на 6432,427 тис. грн. або 1,210%.

Іншим напрямом по підвищенню ефективності діяльності ПрАТ «Укргідроенерго» є створення МГЕС на річках, які на відміну від Дніпра ще не вичерпали свій водний потенціал. Побудова великої кількості МГЕС у віддалених регіонах дозволить розвинути в Україні систему децентралізованого енергопостачання, та забезпечити віддалені регіони електроенергією. Ще одною перевагою децентралізованої енергосистеми на базі МГЕС, на відміну від централізованої відсутність надлишку потужності в нічні години, при дуже обмежених можливостях маневрування. Було обґрунтовано можливість будування МГЕС в Івано-Франківській області. Перспективна МГЕС буде отримувати приблизно 312,154 тис. грн. чистого прибутку. Строк окупності такої МГЕС становить приблизно 6,4 роки. Хоча у проекті не дуже малий термін окупності, але і для «Укргідроенерго» інвестиції на побудову та запуск такої гідроелектростанції не є значними. А ініціатива введення декількох таких МГЕС у довгостроковому періоді дозволить збільшити прибуток підприємства.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Таким чином, у параграфі 1.1. проаналізовано *ефективність* діяльності підприємства як предмету дослідження. З'ясовано, що *підприємство* – це самостійний суб'єкт господарювання, створений з метою отримання прибутку та задоволення потреб суспільства. Підприємство створюється компетентним органом державної влади або органом місцевого самоврядування. Видами діяльності підприємства є створення товарів, надання послуг, виконання робіт. *Ефективність* як визначальний економічний показник діяльності підприємства використовується для оцінки результатів його господарювання, використання задіяних основних засобів, оборотних коштів, трудових та інших ресурсів. Переважно *ефективність* це – відношення результатів господарської діяльності підприємства до здійснених витрат. *Ефективність* вимірюється в *абсолютному* та *відносному* вираженні. Абсолютна ефективність виявляється в *прибутковості*, а відносна ефективність виявляється в *рентабельності*.

Отже у параграфі 1.2. було розглянуто основні *чинники* впливу на ефективність діяльності підприємства. Вони поділяються на 2 групи – *зовнішні* та *внутрішні*.

До *зовнішніх* відносяться політична ситуація, соціально-економічний стан в країні, ринкова інфраструктура, наявність та кількість природних ресурсів, рівень технічного та техніко-технологічного розвитку, взаємодія з конкурентами, правове регулювання в країні.

До *внутрішніх* відносять організаційну структуру на підприємстві, організацію праці, характер продукції, технологічні процеси та технологія виробництва, стан виробничих потужностей, інформаційне забезпечення, науково дослідна діяльність на підприємстві, фінансовий стан підприємства.

Таким чином, в параграфі 1.3. проаналізовано показники ефективності господарської діяльності підприємства. Дослідники виділяють 5 груп *абсолютних* показників ефективності. *Узагальнюючі показники економічної ефективності виробництва* (виробництво продукції на одиницю витрат

ресурсів, витрати на одиницю товарної продукції, прибуток на одиницю загальних витрат, рентабельність виробництва, та ін.). *Показники ефективності використання живої праці* (трудомісткість одиниці продукції, темпи росту продуктивності праці, коефіцієнт ефективності використання робочого часу, економія фонду оплати праці, тощо). *Показники ефективності використання основних виробничих фондів* (фондовіддача основних фондів, фондомісткість продукції і т.д.). *Показники ефективності використання матеріальних ресурсів* (матеріаломісткість продукції, матеріаловіддача, витрати палива і енергії на 1 грн. чистої продукції, тощо). *Показники ефективності використання фінансових коштів* (коефіцієнт оборотності оборотних коштів, тривалість одного обороту нормованих оборотних коштів та ін.).

До відносних показників ефективності належать 4 групи показників – рентабельності, ліквідності, ділової активності та платоспроможності.

Таким чином у параграфі 2.1 наведена загальна характеристика діяльності ПрАТ «Укргідроенерго». ПрАТ «Укргідроенерго» – найбільша гідроенергуюча компанія в Україні. До складу компанії входять десять станцій на річках Дніпро та Дністер: Київська ГЕС та Київська ГАЕС, Канівська ГЕС, Кременчуцька ГЕС, Середньодніпровська ГЕС, Дніпровська ГЕС-1 та Дніпровська ГЕС-2, Каховська ГЕС, Дністровська ГЕС та Дністровська ГАЕС.

У 2017 році загальна кількість гідроагрегатів на станціях товариства склала 103, а їх сумарна встановлена потужність досягла 5747 мВт.

Отже у параграфі 2.2 були проаналізовані абсолютні та відносні показники фінансово-економічного стану ПрАТ «Укргідроенерго». Сума основних засобів збільшилась на 3584691 тис. грн. або на 120,714% у період з початку 2015 до кінця 2017 року. Майно (активи) підприємства за період 2015 - 2017 р. збільшилося на 3477214 тис. грн. або на 14,989%. Це збільшення відбулося за рахунок значного збільшення оборотних активів на 905503 тис. грн. або на 76,066 %. Збільшення обсягу майна підприємства в 2015-2017 р. пов'язано зі збільшенням оборотних активів. Сума фінансових ресурсів збільшилася на 3477214 тис. грн. або на 14,989%. У 2017 році власний капітал

продовжував домінувати в структурі фінансових ресурсів підприємства (частка власного становила 77,745%). За аналізований період власний капітал підприємства збільшився на 2667754 тис. грн. або на 14,762%. Особливу увагу привертають довгострокові кредити банків що тимчасово використовуються в обороті підприємства до моменту настання строків їх погашення. Спостерігається зростання позикових засобів підприємства, а саме довгострокових зобов'язань.

Разом з тим були виявлені певні проблеми. А саме – зношеність основного виробничого обладнання. Генератори та турбіни які виконують основні виробничі функції фізично застаріли. Основне виробниче обладнання потребує заміни на сучасні, більш надійні та потужні аналоги.

Таким чином у параграфі 2.3 були проаналізовані такі показники ефективності діяльності ПрАТ «Укргідроенерго» як *прибуток* та *рентабельність*.

Коефіцієнт рентабельності активів має тенденцію до зростання У 2015 році значення показника становило 0,047, а у 2017 році – 0,055. Значення *коефіцієнту рентабельності власного капіталу* у 2015 році становило 0,06, у 2017 воно зросло до 0,071. Значення *коефіцієнта рентабельності діяльності* у 2015 році становило 0,244, а у 2017 зросло до 0,256 порівняно з 2015 роком. Значення *коефіцієнта рентабельності інвестиційного капіталу* у 2016 році становило 0,050, а у 2017 – 0,058. Аналіз рівня й динаміки фінансових результатів в 2015-2017 р. показав, що в 2017 році був отриманий прибуток у розмірі 1465533 тис. грн. проти прибутку в 1090543 тис. грн. в 2015 р. Чистий прибуток збільшився на 374990 тис. грн. або 134,386%. Істотним є одержання прибутку від операційної діяльності в розмірі 2141553 тис. грн. Помітно збільшився чистий дохід від реалізації (на 1247190 тис. грн. або 127,906%) у той же час валовий прибуток також зріс (на 698453 тис. грн. або 131,038%).

Отже, у параграфі 2.4 був проведений кореляційно-регресивний аналіз чистого доходу ПрАТ «Укргідроенерго». Враховуючи залежність відібраних факторів впливу на величину чистого доходу можна сказати, як буде

змінюватися чистий дохід ПрАТ «Укргідроенерго» у майбутньому. Результати кореляційно-регресійного аналізу співпадають з коливаннями реальних значень чистого прибутку. Отже, прибуток буде збільшуватися в довготривалому періоді.

Таким чином у параграфі 3.1 наведено сучасні методів зростання ефективності діяльності ПрАТ «Укргідроенерго». Основними методами які зазначають науковці є – прискорення оборотності оборотних коштів та стратегічна робота підприємства в області управління джерелами оборотних коштів.

Таким чином, у параграфі 3.2 були запропоновані рекомендації щодо підвищення ефективності діяльності ПрАТ «Укргідроенерго». Основні з них такі:

- підвищення виробничих потужностей досліджуваного підприємства;
- виділення пріоритетних напрямків інвестування та їх реалізація;
- оновлення технічної та техніко-технологічної бази підприємства;
- створення нових філіалів на нових місцях з використанням нових водних ресурсів;
- покращення координації та кооперації між філіалами підприємства, та для підприємства з усім ланцюгом поставок;
- удосконалення внутрішньо-організаційної структури підприємства;
- удосконалення системи мотивації, та кадрової політики;
- зниження витрат на підприємстві.

Таким чином у параграфі 3.3. було розглянуто 2 напрями підвищення ефективності діяльності ПрАТ «Укргідроенерго».

Перший із них це заміна турбін та генераторів на гідроелектростанціях, що входять до складу ПрАТ «Укргідроенерго». Для прикладу було обґрунтовано заміну виробничого обладнання Дніпровської ГЕС. При впровадженні цього заходу виробнича потужність Дніпровської ГЕС становить

зросте з 1569 МВт до 1699 МВт. При цьому планується, що чистий прибуток Дніпровської ГЕС, розрахований за середньорічним виробництвом зросте з 531522,601 тис. грн до 537955,028. Тобто чистий прибуток збільшиться на 6432,427 тис. грн. або 1,210%.

Іншим напрямом по підвищенню ефективності діяльності ПрАТ «Укргідроенерго» є створення МГЕС на річках, які на відміну від Дніпра ще не вичерпали свій водний потенціал. Було обґрунтовано можливість будування МГЕС в Івано-Франківській області. Перспективна МГЕС буде отримувати приблизно 312,154 тис. грн. чистого прибутку. Строк окупності такої МГЕС становить приблизно 6,4 роки. Хоча у проекті не дуже малий термін окупності, але і для «Укргідроенерго» інвестиції на побудову та запуск такої гідроелектростанції не є значними.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» Затверджено Наказом Міністерства фінансів України N 318 від 31.03.99 із змінами та доповненнями № 1591 від 09.12.2011.
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2 «Баланс» Затверджено Наказом Міністерства фінансів України N 87 від 31.03.1999 із змінами і доповненнями № 1591 від 09.12.2011.
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 3 «Звіт про фінансові результати» Затверджено Наказом Міністерства фінансів України N 87 від 31.03.1999 із змінами і доповненнями №1591 від 09.12.2011.
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи» Затверджено Наказом Міністерства фінансів України N 242 від 18.10.1999 із змінами і доповненнями № 1591 від 09.12.2011.
5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» Затверджено наказом Міністерства фінансів України N 87 від 31.03.1999 із змінами і доповненнями № 1591 від 09.12.2011.
6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід» Затверджено Наказом Міністерства фінансів України N 290 від 29.11.1999 із змінами і доповненнями № 1591 від 09.12.2011.
7. Агаджанов Г.К. Економіка водопровідно-каналізаційних підприємств: навч. посіб. / Г. К. Агаджанов; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. – 2-е вид., перероб. Та доп. – Х.: ХНАМГ, 2010. – 392 с.
8. Андрійчук В.Г. Економіка аграрних підприємств: Підручник. — 2-ге вид., доп. і перероблене. / В. Г. Андрійчук. — К.: КНЕУ, 2002. — 624 с.
9. Афанасьєв М.В. Економіка підприємства: підручник / М.В. Афанасьєв, О.Б. Плоха. – К.: Ліра-К, 2013. – 664 с.
10. Білик М.Д. / Фінансовий аналіз: Навч. посіб. / Білик М. Д., Павловська О.В., Притуляк Н. М., Невмержицька Н. Ю. – К.: КНЕУ, 2005. – 592с.
11. Благун І. Г. / Фінанси: навч. посібник / Благун І.Г., Сорока Р.С., Єлейко І.В. – Львів : «Магнолія-2006», 2008. – 314 с.

12. Блонська В. І. Прибуток підприємства та напрямки ефективного його використання / В. І. Блонська, Н. М. Іляш // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2008. – Вип. 18.10. – С.
13. Бойчик І. М. Економіка підприємства: Навч. посібник. – К.: Атіка, 2004. – 480 с.
14. Болюх М. А. / Економічний аналіз: Навч. посібник / М.А. Болюх, В.З. Бурчевський, М.І.Горбаток та ін.; За ред. акад. НАНУ М. Г. Чумаченка. – Вид. 2-ге, перероб. і доп. – К.: КНЕУ, 2013. – 556 с.
15. Вартов А.С. Економічна діагностика діяльності підприємства: організація та методологія. – К: Фінанси та статистика, 2009 – 287с.
16. Васильців Т. Г. Економіка малого підприємства : навч. посіб. / Т.Г. Васильців. – К.: Ліра-К, 2013. – 446 с.
17. Величко В.В. / Економіка підприємства: навч. посіб./ В.В. Величко – Харк. нац. акад. Харків, 2005. – 398 с.
18. Ганжа Ю. В. Міжнародна практика факт, 2007. – № 4. – С.35-36.
19. Гетьман О.О., Шаповал В.М. Економіка підприємства: Навч. посіб. – 2 -ге видання. — К.: Центр учбової літератури, 2010. — 488 с.
20. Головка В. І. Фінансово-економічна діяльність підприємства: контроль, аналіз та безпека: навч. посіб. / В.І. Головка, А.В. Мінченко, В.М. Шарманська. – Київ : Центр навчальної літератури, 2006. – 448 с.
21. Голубєва Т.С., Колос І.В. Методологічні підходи до оцінки ефективності діяльності підприємства. / Актуальні проблеми економіки №5 (59), 2006.
22. Горлачук В. В. Економіка підприємства : [навчальний посібник] / міськ. госп-ва. – Х. - ХНАМГ –2010. – 169 с.
23. Горлачук В. В. Економіка підприємства. Навч. Посібник: / В. В. Горлачук, І. Г. Яненко – Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2010. – 344 с.
24. Григор Н.М., Крехівський О.В., Ніколаєнко Н.Л., Байдаченко Т.Г, Мельник Т.В., Чернопащенко М.С. Тарасова А.І. Методичні рекомендації оцінки впливу змін економічних факторів на результатні показники прибутку, рентабельності виробництва і реалізації продукції (робіт, послуг) (книга 3). – К.: Державне підприємство «Державний інститут комплексних техніко-економічних досліджень», 2014. – 360 с.
25. Григор Н.М., Крехівський О.В., Ніколаєнко Н.Л., Мельник Т.В., Байдаченко Т.Г, Чернопащенко М.С. Тарасова А.І.. Методичні рекомендації

оцінки впливу змін економічних факторів на собівартість виробництва продукції (робіт, послуг) у промисловості та на ефективність роботи підприємств. (книга 2) – К.: Державне підприємство «Державний інститут комплексних техніко-економічних досліджень», 2014. – 350 с.

26. Григор Н.М., Озерова Т.Г. Ніколаєнко Н.Л., Мельник Т.В. Байдаченко Т.Г, Чернопащенко М.С. Куш Е.С., Петрова Р.С., Тарасова А.І. Методичні рекомендації з формування собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості, затверджені наказом Міністерства промислової політики України від 09.07.2007 р. № 373. (книга 1) – К.: Державне підприємство «Державний інститут комплексних техніко-економічних досліджень», 2014. – 710 с.

27. Гринчуцький В. І. / Економіка підприємства: Навчальний посібник. / Гринчуцький В. І., Карапетян Е. Т., Погрішук Б. В. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 304 с.

28. Дусановський С.Л. Економіка підприємств АПК: Навчальний посібник для вузів / Дусановський С.Л., Дудар Т.Г., Олійник В.М; під ред. Дусановського С.Л. – Тернопіль: Тернопіль, 1997. – 267 с.

29. Іванілов О. С. / Економіка підприємства: підруч. [для студ. вищ. навч. закл.] / О. С. Іванілов – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 728 с.

30. Касьянова Н. В. / Потенціал підприємства: формування та використання: підручник / Н. В. Касьянова. – К. : Ліра-К, 2013. – 248 с. України: монографія / М.О. Ковзель. - К.: Книжне вид-во НАУ, 2008. - 308 с.

31. Кірейцев Г.Г. / Фінанси підприємств: навч. посібник: курс лекцій / За ред. д.е.н., проф. Г. Г. Кірейцева. – К. : ЦУЛ, 2002. – 268 с.

32. Ковалев А.П., Кочалос Н.К., А.А. Колобов А.А. / Экономическая эффективность новой техники в машиностроении – М.:Машиностроение, 1978. – 255 с.

33. Кондратьєв О.В. / Оцінка фінансової стійкості підприємств та її показники / О.В. Кондратьєв // Фінанси України. – 2003. – № 11 — 245 с.

34. Кононенко О. Аналіз фінансової звітності / Кононенко О.В., Маханько О.М. – 4-вид., перероб. і доп. – Х. : Фактор, 2008. – 200 с.

35. Костенко Т.Д. / Економічний аналіз і діагностика стану сучасного підприємства: Навч. посібник для студентів вищих навч. закладів // Т.Д.

Костенко, Є.О. Підгора, В.С. Рижигов, В.А. Панков – К.: Центр навчальної літератури. Львів, 2005. – 398 с.

36. Кривецька О. Р. Формування прибутку підприємства у ринкових умовах: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.08 // О.Р. Кривецька – Запоріжжя : Тернопільський НЕУ, 2010. – 20 с.

37. Круш П.В. / Економіка підприємства. Навчальний посібник. / За заг. ред. П.В. Круша, В.І. Подвігіної, Б.М. Сердюка – К.: Ельга – Н, КНТ, 2007. – 780с.

38. Круш П.В. / Капітал та основні засоби підприємства: Навчальний посібник // П.В. Круш, В.І. Подвігіна, О.В. Клименко – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 168с.

39. Макаровська Т.П. / Економіка підприємства: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Макаровська Т. П., Бондар Н.М. — К.: МАУП, 2003. – 304 с.

40. Малярець Л.М. / Збалансована система показників як інструмент визначення стратегії підприємства в умовах кризи: монографія / Л.М. Малярець, О.В. Ачкасова. – Харків : ВД «ІНЖЕК», 2012. – 304 с.

41. Манів З.О. Економіка підприємства: Навч. посіб. // З.О. Манів, І.М. Луцький – К.: «Знання», 2004. – 580с.

42. Маринич І. А. Стратегія збільшення доходів підприємства / Маринич І.А. // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – Вип. 20.2. – С. 43

43. Мелень О. В. Інноваційні та інвестиційні процеси на промислових підприємствах України : сучасний стан і передумови розвитку: монографія / О. В. Мелень, Л. С. Стригуль. – Харків : Щедра садиба плюс, 2014. – 375 с.

44. Мец В. О. Економічний аналіз фінансових результатів та фінансового стану підприємства: Навч. посібн. / Мец В. О. – К. : КНЕУ, 1999. – 132 с.

45. Мікловда / В.П. Ефективність стратегічного управління підприємствами: сучасні проблеми та перспективи їх вирішення : монографія / [В.П. Мікловда та ін.] ; Держ. вищ. навч. закл. «Ужгород. нац. ун-т», Вищ. навч. закл. Укоопспілки «Полтав. ун-т економіки і торгівлі». – Полтава : ПУЕТ, 2013. – 231 с.

46. Орлов П.А. Экономика предприятия: Учеб. пособие. – Х.: РИО ХГЭУ, 2000. – 401 с.

47. Пігуль Н. Г. Управління прибутком підприємства / Н.Г. Пігуль // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. – 2010. – № 28. – С. 125-132.

48. Поддєрьогін А. М. Фінанси підприємств: підручник / А. М. Поддєрьогін, М. Д. Білик, Л. Д. Буряк та ін. / кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін. – 7-ме вид., без змін. – К.: КНЕУ, 2008. – 552 с.
49. Поклонський С.Т. / Економіка підприємства: Навч. посібник. / Поклонський С.Т., Мухопадов В.Г. – К.: Віктар, 2001. – 178 с.
50. Покропивний С.В. Економіка підприємства. Навч. Посіб. / [за заг. ред. Покропивного С. Ф.]. – К.: КНЕУ, 2009. – 528 с.
51. Портна О. В. Аналіз господарської діяльності : навч. посіб. / О. В. Портна, Н. М. Єршова. – К. : Патерик, 2015. – 312 с.
52. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: [навч. посіб.] / Г.В. Савицька. – [3-тє вид., випр. і доп.]. – К. : Знання, 2007. – 668 с.
53. Семернікова І.О. / Економіка підприємства: Навчальний посібник / І.О. Семернікова, Н.В.Мєшкова-Кравченко – Херсон, ХДТУ, 2003. – 292 с.
54. Сидяга Б. Механізми управління формуванням і використанням прибутку підприємствами / Б. Сидяга // Галицький економічний вісник. – 2010. – № 1(26). – С. 41-45.
55. Сурмин Ю.П. Теория систем и системный анализ: Учеб. пособие. – К.: МАУП, 2003. – 368 с.
56. Телятник С.В. Економіка та організація виробництва: навч. посібник / С.В. Телятник; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. – Х.: ХНАМГ, 2011.– 205 с.
57. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік на підприємствах України : підручник / Н.М. Ткаченко. – Вид. 6-е. – К. : Вид-во А.С.К., 2002. – 784 с.
58. Шваб Л.І. Економіка підприємства: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. 2-ге вид. – К.: «Каравела», 2005. – 568с.
59. Швиданенко Г.О. / Економіка підприємства: підручник / Швиданенко Г. О., Васильков В. Г., Гончарова Н. П. [та ін.] ; за заг. ред. Г. О. Швиданенко. — К.: КНЕУ, 2009. — 598 [2] с. ISBN 978-966-483-259-2
60. Шевченко Л.С. / Економіка підприємства: навч. посіб. / за заг. ред. Л.С. Шевченко. – Х.: Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого», 2011. – 208 с.
61. Шеремет А.Д., Сайфулин Р.С. Методика финансового анализа. – М.: ИНФРА-М, 1996. – 176 с.

62. Ширяева Н.В. / Инвестиционные стратегии: учебное пособие для студентов специальности 08010565 «Финансы и кредит» и направления 080100.62 «Экономика»/ Н. В. Ширяева, А. В. Пострелова. – Ульяновск : УлГТУ, 2012. – 138 с.

63. Юшко С.В. Формування доходів підприємств та підвищення економічної ефективності їх господарювання: автореф. дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.07.02 / Харківський національний аграрний ун-т ім. В.В. Докучаєва. – Х., 2003. – 20 с.

64. Господарський кодекс України N 436-IV від 16.01.2003 зі змінами та доповненнями N 4618-VI (4618-17) від 22.03.2017 [Електронний ресурс]. – URL: <http://rada.gov.ua>

65. <http://energetika.in.ua/ua/books/book-3> - Розвиток теплоенергетики та гідроенергетики, книга, автор – С. Г. Плачкова.

66. Офіційний сайт ПрАТ «Укргідроенерго» - <https://uhe.gov.ua/>

67. https://pidruchniki.com/1640022164757/ekonomika/efektivnist_diyalnosti_pid_priyemstva_sutnist_harakteristika

68. https://uk.wikipedia.org/wiki/Аналіз_фінансового_стану

69. <https://uk.wikipedia.org/wiki/Чинник>

70. Сторінка досліджуваного підприємства на інтернет ресурсі SMIDA - <https://smida.gov.ua/db/participant/20588716>

71. Сторінка досліджуваного підприємства на інтернет-ресурсі “Вікіпедія” - <https://uk.wikipedia.org/wiki/Укргідроенерго>.

72. Резерви зростання прибутку [Електронний ресурс] // Економіка для студентів. – URL: <http://gufer.net/manegment/375-rezervi-zrostannya-pributku.html>

73. Податковий кодекс України N 2755-VI від 02.12.2010 зі змінами та доповненнями від 01.01.2011 [Електронний ресурс]. – URL: <http://rada.gov.ua>

74. Як збільшити прибуток підприємства [Електронний ресурс] // Ресурс порад. – URL: <http://ehow.in.ua/23149-yak-zbilshiti-pributok-na-pidpriehmstvi.html>

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Таблиця А1 – Баланс (Звіт про фінансовий стан) на 31.12.2015 р.

Актив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи:	1000	8237	8798
первісна вартість	1001	13858	15744
накопичена амортизація	1002	5621	6946
Незавершені капітальні інвестиції	1005	3514682	4639454
Основні засоби:	1010	16837700	17305626
первісна вартість	1011	17768326	18808114
знос	1012	930626	1502488
Інвестиційна нерухомість:	1015		
первісна вартість	1016		
знос	1017		
Довгострокові біологічні активи:	1020		
первісна вартість	1021		
накопичена амортизація	1022		
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030		
інші фінансові інвестиції	1035	54567	54567
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040		
Відстрочені податкові активи	1045		
Гудвіл	1050		
Відстрочені аквізиційні витрати	1060		
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065		
Інші необоротні активи	1090		
Усього за розділом I	1095	20415186	22008445
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	83651	76017
Виробничі запаси	1101	83511	75833
Незавершене виробництво	1102		
Готова продукція	1103		
Товари	1104	140	184
Поточні біологічні активи	1110		
Депозити перестрахування	1115		
Векселі одержані	1120		
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	172351	627046
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	327251	143763
з бюджетом	1135	77982	5073
у тому числі з податку на прибуток	1136	19736	5007
з нарахованих доходів	1140		3406

із внутрішніх розрахунків	1145		
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	3754	4912
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165	151430	325909
Готівка	1166	7	6
Рахунки в банках	1167	151423	325903
Витрати майбутніх періодів	1170	392	451
Частка перестраховика у страхових резервах	1180		
у тому числі в:			
резервах довгострокових зобов'язань	1181		
резервах збитків або резервах належних виплат	1182		
резервах незароблених премій	1183		
інших страхових резервах	1184		
Інші оборотні активи	1190	556	3838
Усього за розділом II	1195	817367	1190415
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	24070	
Баланс	1300	21256623	23198860

Продовження таблиці А1

Пасив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	1118553	1118553
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401		
Капітал у дооцінках	1405		
Додатковий капітал	1410	6624100	6623569
Емісійний дохід	1411		
Накопичені курсові різниці	1412		
Резервний капітал	1415	155	155
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	9381407	10329160
Неоплачений капітал	1425	()	()
Вилучений капітал	1430	()	()
Інші резерви	1435		
Усього за розділом I	1495	17124215	18071437
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	756588	687685
Пенсійні зобов'язання	1505	28379	32786
Довгострокові кредити банків	1510	1317650	1948215
Інші довгострокові зобов'язання	1515	1223101	1068144
Довгострокові забезпечення	1520	2334	2355
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	2334	2355
Цільове фінансування	1525	28098	28098
Благодійна допомога	1526		
Страхові резерви, у тому числі:	1530		
резерв довгострокових зобов'язань; (на початок звітнього	1531		

періоду)			
резерв збитків або резерв належних виплат; (на початок звітнього періоду)	1532		
резерв незароблених премій; (на початок звітнього періоду)	1533		
інші страхові резерви; (на початок звітнього періоду)	1534		
Інвестиційні контракти;	1535		
Призовий фонд	1540		
Резерв на виплату джек-поту	1545		
Усього за розділом II	1595	3356150	3767283
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	66667	
Векселі видані	1605		
Поточна кредиторська заборгованість: за довгостроковими зобов'язаннями	1610	384585	636169
за товари, роботи, послуги	1615	167939	291094
за розрахунками з бюджетом	1620	15613	324043
за у тому числі з податку на прибуток	1621		293923
за розрахунками зі страхування	1625	11	3
за розрахунками з оплати праці	1630	300	138
за одержаними авансами	1635	20	50
за розрахунками з учасниками	1640		
із внутрішніх розрахунків	1645		
за страховою діяльністю	1650		
Поточні забезпечення	1660	27478	25586
Доходи майбутніх періодів	1665	22132	22082
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670		
Інші поточні зобов'язання	1690	91513	60975
Усього за розділом III	1695	776258	1360140
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700		

Таблиця А2 – I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ на 31.12.2015 р.

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	4469210	2582327
Чисті зароблені страхові премії	2010		
Премії підписані, валова сума	2011		
Премії, передані у перестраховування	2012		
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013		
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014		
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(2218897)	(1311379)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070		
Валовий: прибуток	2090	2250313	1270948

Валовий: збиток	2095	()	()
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105		
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110		
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111		
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112		
Інші операційні доходи	2120	37786	49766
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121		
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122		
Адміністративні витрати	2130	(112248)	(103845)
Витрати на збут	2150	()	()
Інші операційні витрати	2180	(51518)	(44888)
Витрат від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181		
Витрат від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182		
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	2124333	1171981
Фінансовий результат від операційної діяльності: збиток	2195	()	()
Дохід від участі в капіталі	2200		
Інші фінансові доходи	2220	22266	45544
Інші доходи	2240	12480	12584
Дохід від благодійної допомоги	2241		
Фінансові витрати	2250	(13214)	(9895)
Втрати від участі в капіталі	2255	()	()
Інші витрати	2270	(817916)	(693515)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275		
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	1327949	526699
Фінансовий результат до оподаткування: збиток	2295	()	()
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	-237406	-50733
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305		
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	1090543	475966
Чистий фінансовий результат: збиток	2355	()	()

Таблиця А3 – II. СУКУПНИЙ ДОХІД на 31.12.2015 р.

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400		
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405		
Накопичені курсові різниці	2410		

Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415		
Інший сукупний дохід	2445	-531	8045
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	-531	8045
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455		
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	-531	8045
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	1090012	484011

Таблиця А4 – Баланс (Звіт про фінансовий стан) на 31.12.2016 р.

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи:	1000	8798	36620
первісна вартість	1001	15744	45871
накопичена амортизація	1002	6946	9251
Незавершені капітальні інвестиції	1005	4639454	1590537
Основні засоби:	1010	17305626	20924610
первісна вартість	1011	18808114	23208741
знос	1012	1502488	2284131
Інвестиційна нерухомість:	1015		
первісна вартість	1016		
знос	1017		
Довгострокові біологічні активи:	1020		
первісна вартість	1021		
накопичена амортизація	1022		
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030		
інші фінансові інвестиції	1035	54567	54567
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040		
Відстрочені податкові активи	1045		
Гудвіл	1050		
Відстрочені аквізиційні витрати	1060		
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065		
Інші необоротні активи	1090		
Усього за розділом I	1095	22008445	22606334
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	76017	83330
Виробничі запаси	1101	75833	82816
Незавершене виробництво	1102		
Готова продукція	1103		
Товари	1104	184	514
Поточні біологічні активи	1110		
Депозити перестрахування	1115		

Векселі одержані	1120		
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	627046	855941
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	143763	356007
з бюджетом	1135	5073	19
у тому числі з податку на прибуток	1136	5007	
з нарахованих доходів	1140	3406	16113
із внутрішніх розрахунків	1145		
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	4912	3789
Поточні фінансові інвестиції	1160		410000
Гроші та їх еквіваленти	1165	325909	692522
Готівка	1166	6	5
Рахунки в банках	1167	325903	692517
Витрати майбутніх періодів	1170	451	566
Частка перестраховика у страхових резервах	1180		
у тому числі в:			
резервах довгострокових зобов'язань	1181		
резервах збитків або резервах належних виплат	1182		
резервах незароблених премій	1183		
інших страхових резервах	1184		
Інші оборотні активи	1190	3838	47291
Усього за розділом II	1195	1190415	2465578
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200		
Баланс	1300	23198860	25071912

Продовження таблиці А4

Пасив	Код рядка	На початок звітної періоду	На кінець звітної періоду
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	1118553	1118553
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401		
Капітал у дооцінках	1405		
Додатковий капітал	1410	6623569	6619668
Емісійний дохід	1411		
Накопичені курсові різниці	1412		
Резервний капітал	1415	155	155
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	10329160	12211715
Неоплачений капітал	1425	()	()
Вилучений капітал	1430	()	()
Інші резерви	1435		
Усього за розділом I	1495	18071437	19950091
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	687685	627434
Пенсійні зобов'язання	1505	32786	43854
Довгострокові кредити банків	1510	1948215	2071241

Інші довгострокові зобов'язання	1515	1068144	943154
Довгострокові забезпечення	1520	2355	2850
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	2355	2850
Цільове фінансування	1525	28098	28098
Благодійна допомога	1526		
Страхові резерви, у тому числі:	1530		
резерв довгострокових зобов'язань; (на початок звітного періоду)	1531		
резерв збитків або резерв належних виплат; (на початок звітного періоду)	1532		
резерв незароблених премій; (на початок звітного періоду)	1533		
інші страхові резерви; (на початок звітного періоду)	1534		
Інвестиційні контракти;	1535		
Призовий фонд	1540		
Резерв на виплату джек-поту	1545		
Усього за розділом II	1595	3767283	3716631
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600		
Векселі видані	1605		
Поточна кредиторська заборгованість: за довгостроковими зобов'язаннями	1610	636169	754673
за товари, роботи, послуги	1615	291094	375042
за розрахунками з бюджетом	1620	324043	86480
за у тому числі з податку на прибуток	1621	293923	37342
за розрахунками зі страхування	1625	3	39
за розрахунками з оплати праці	1630	138	96
за одержаними авансами	1635	50	815
за розрахунками з учасниками	1640		
із внутрішніх розрахунків	1645		
за страховою діяльністю	1650		
Поточні забезпечення	1660	25586	27532
Доходи майбутніх періодів	1665	22082	56
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670		
Інші поточні зобов'язання	1690	60975	160457
Усього за розділом III	1695	1360140	1405190
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700		
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800		
Баланс	1900	23198860	25071912

Таблиця А5 – ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ на 31.12.2016 р.

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
--------	--------------	----------------------	---

Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	5997813	4469210
Чисті зароблені страхові премії	2010		
Премії підписані, валова сума	2011		
Премії, передані у перестраховування	2012		
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013		
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014		
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(2625725)	(2218897)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070		
Валовий: прибуток	2090	3372088	2250313
Валовий: збиток	2095	()	()
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105		
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110		
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111		
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112		
Інші операційні доходи	2120	24954	37786
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121		
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122		
Адміністративні витрати	2130	(128306)	(112248)
Витрати на збут	2150	()	()
Інші операційні витрати	2180	(89640)	(51518)
Витрат від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181		
Витрат від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182		
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	3179096	2124333
Фінансовий результат від операційної діяльності: збиток	2195	()	()
Дохід від участі в капіталі	2200		
Інші фінансові доходи	2220	119376	22266
Інші доходи	2240	3040	12480
Дохід від благодійної допомоги	2241		
Фінансові витрати	2250	(275337)	(13214)
Втрати від участі в капіталі	2255	()	()
Інші витрати	2270	(308484)	(817916)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275		
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	2717691	82
Фінансовий результат до оподаткування: збиток	2295	()	()
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	-507973	-237406
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305		
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	2209718	1090543
Чистий фінансовий результат: збиток	2355	()	()

Таблиця А6 - СУКУПНИЙ ДОХІД на 31.12.2016 р.

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400		
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405		
Накопичені курсові різниці	2410		
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415		
Інший сукупний дохід	2445	-3145	-531
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	-3145	-531
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455		
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	-3145	-531
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	2206573	1090012

Таблиця А7 – Баланс (Звіт про фінансовий стан) на 31.12.2017 р.

Актив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи:	1000	36620	38193
первісна вартість	1001	45871	53323
накопичена амортизація	1002	9251	15130
Незавершені капітальні інвестиції	1005	1590537	2946816
Основні засоби:	1010	20924610	20890317
первісна вартість	1011	23208741	23905474
знос	1012	2284131	3015157
Інвестиційна нерухомість:	1015		
первісна вартість	1016		
знос	1017		
Довгострокові біологічні активи:	1020		
первісна вартість	1021		
накопичена амортизація	1022		
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030		
інші фінансові інвестиції	1035	54567	54567
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040		637832
Відстрочені податкові активи	1045		
Гудвіл	1050		
Відстрочені аквізиційні витрати	1060		
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065		
Інші необоротні активи	1090		12431

Усього за розділом I	1095	22606334	24580156
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	83330	102383
Виробничі запаси	1101	82816	102011
Незавершене виробництво	1102		
Готова продукція	1103		
Товари	1104	514	372
Поточні біологічні активи	1110		
Депозити перестрахування	1115		
Векселі одержані	1120		
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	855941	281697
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	356007	540496
з бюджетом	1135	19	14814
у тому числі з податку на прибуток	1136		
з нарахованих доходів	1140	16113	7959
із внутрішніх розрахунків	1145		
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	3789	1326
Поточні фінансові інвестиції	1160	410000	350000
Гроші та їх еквіваленти	1165	692522	704487
Готівка	1166	5	7
Рахунки в банках	1167	692517	704480
Витрати майбутніх періодів	1170	566	1596
Частка перестраховика у страхових резервах	1180		
у тому числі в:			
резервах довгострокових зобов'язань	1181		
резервах збитків або резервах належних виплат	1182		
резервах незароблених премій	1183		
інших страхових резервах	1184		
Інші оборотні активи	1190	47291	91160
Усього за розділом II	1195	2465578	2095918
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200		
Баланс	1300	25071912	26676074

Продовження таблиці А7

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	1118553	1118553
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401		
Капітал у дооцінках	1405		
Додатковий капітал	1410	6619668	6606150
Емісійний дохід	1411		
Накопичені курсові різниці	1412		
Резервний капітал	1415	155	155

Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	12211715	13014333
Неоплачений капітал	1425	()	()
Вилучений капітал	1430	()	()
Інші резерви	1435		
Усього за розділом I	1495	19950091	20739191
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	627434	477039
Пенсійні зобов'язання	1505	43854	64536
Довгострокові кредити банків	1510	2071241	3202660
Інші довгострокові зобов'язання	1515	943154	809127
Довгострокові забезпечення	1520	2850	3655
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	2850	3655
Цільове фінансування	1525	28098	28098
Благодійна допомога	1526		
Страхові резерви, у тому числі:	1530		
резерв довгострокових зобов'язань; (на початок звітного періоду)	1531		
резерв збитків або резерв належних виплат; (на початок звітного періоду)	1532		
резерв незароблених премій; (на початок звітного періоду)	1533		
інші страхові резерви; (на початок звітного періоду)	1534		
Інвестиційні контракти;	1535		
Призовий фонд	1540		
Резерв на виплату джек-поту	1545		
Усього за розділом II	1595	3716631	4585115
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600		
Векселі видані	1605		
Поточна кредиторська заборгованість:	1610	754673	578705
за довгостроковими зобов'язаннями			
за товари, роботи, послуги	1615	375042	387300
за розрахунками з бюджетом	1620	86480	92551
за у тому числі з податку на прибуток	1621	37342	33987
за розрахунками зі страхування	1625	39	46
за розрахунками з оплати праці	1630	96	275
за одержаними авансами	1635	815	15117
за розрахунками з учасниками	1640		
із внутрішніх розрахунків	1645		
за страховою діяльністю	1650		
Поточні забезпечення	1660	27532	39580
Доходи майбутніх періодів	1665	56	66
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670		
Інші поточні зобов'язання	1690	160457	238128
Усього за розділом III	1695	1405190	1351768
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700		
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800		
Баланс	1900	25071912	26676074

Таблиця А8 – І. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ на 31.12.2017 р.

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	5716400	5997813
Чисті зароблені страхові премії	2010		
Премії підписані, валова сума	2011		
Премії, передані у перестраховування	2012		
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013		
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014		
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(2767634)	(2625725)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070		
Валовий: прибуток	2090	2948766	3372088
Валовий: збиток	2095	()	()
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105		
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110		
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111		
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112		
Інші операційні доходи	2120	76443	24954
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121		
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122		
Адміністративні витрати	2130	(199277)	(128306)
Витрати на збут	2150	()	()
Інші операційні витрати	2180	(684379)	(89640)
Витрат від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181		
Витрат від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182		
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	2141553	3179096
Фінансовий результат від операційної діяльності: збиток	2195	()	()
Дохід від участі в капіталі	2200		
Інші фінансові доходи	2220	196959	119376
Інші доходи	2240	11527	3040
Дохід від благодійної допомоги	2241		
Фінансові витрати	2250	(263877)	(275337)
Втрати від участі в капіталі	2255	()	()
Інші витрати	2270	(281799)	(308484)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні	2275		

статті			
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	1804363	2717691
Фінансовий результат до оподаткування: збиток	2295	()	()
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	-338830	-507973
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305		
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	1465533	2209718
Чистий фінансовий результат: збиток	2355	()	()

Таблиця А9 – II. СУКУПНИЙ ДОХІД на 31.12.2017 р.

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400		
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405		
Накопичені курсові різниці	2410		
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415		
Інший сукупний дохід	2445	-16279	-3788
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	-16279	-3788
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	-2761	-643
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	-13518	-3145
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	1452015	2206573